

DE ONDERVINDING VAN
HENRY FOWLER

Reizen door de woestijn

overgenomen uit

LICHT EN DONKER
samengesteld uit philpots Gospel Standard

door P. Los Gz.

DORDRECHT - 1865

AAN DEN LEZER!

‘Het is mij eene regt aangename taak, om u te mogen inleiden in eene verzameling van toestanden, die nu eens licht, dan donker in het geestelijke leven openbaren.’

Met deze woorden mogt ik de eerste reeks inleiden van LICHT EN DONKER, overgenomen uit het Engelsche maandwerk ‘The Gospel Standard’ van den geliefden prediker J.C. Philpot te Stamford in Engeland. Met niet minder genoeg en vangen wij de tweede reeks of jaargang aan, ons verzekerd houdende, dat allen, die prijs stellen op en kennis hebben aan levende Godzaligheid, dit werkje met het meeste genoeg en zoo wij bidden, tot zegen hunner zielen, zullen lezen en herlezen. Wij zouden dan ook niet weten, waarom wij iets ter aanbeveling zouden behoeven te zeggen, alleen raden wij de voorstanders van algemeene liefde en algemeene genade voorzigtigheid aan, want hier liggen voetangels en klemmen om elken dief, overklimmer en inbreker te grijpen, nochtans kunnen wij niet ontveinzen, dat wij wel zouden wenschen ze te mogen grijpen, opdat ze leerden roepen om genade.

Voorts dient ter wederlegging van vele en velerlei geruchten, alsof Ds. Philpot niet meer in het land der levenden en zijn leven en sterven reeds in druk verschenen zoude zijn, dient om dat alles en nog zoo veel van dien aard tegen te spreken, dat het mij steeds vergund is met den mij dierbaren Evangelieprediker geregelde briefwisseling te houden, waaruit mij telkens bij vernieuwing blijkt hoe geestelijk leven, gloed en warmte hem in ruime mate geschonken wordt en hoe Engeland is bevoorregt met eenen Evangeliedienaar, zoo als ons vaderland er geen bezit.

Wij vonden het noodzakelijk om eenige uitdrukkingen, die in dit werkje voorkomen te verduidelijken, om het den lezer gemakkelijk te maken. Daarin komt herhaaldelijk voor: Dissenters en Methodisten. In het begin der 18e eeuw vormde John Wesley deze stichting, die in eenvoudigheid en zelfverloochening uitmuntte en steeds ijverde en land en zeeën omreisde, om de blijde boodschap des heils te brengen. Naast hem stond George Whitefield op, die veel zielen gewonnen heeft voor het koninkrijk van zijnen Heere. In 1740 scheidden echter beide mannen van elkander, om de eenvoudige reden dat John Wesley een Arminiaan was en de Calvinistische Whitefield zich niet met hem kon vereenigen. De ernstig denkende Remonstranten worden daarom met den naam van Wesleyanen onderscheiden van de volgelingen van Whitefield. In onze dagen en in ons land heeft men voor die beide partijen andere benamingen, n.l. modern orthodox en ultra orthodox, dat wil zeggen: nieuwerwetsch regtzinnig en buitengewoon regtzinnig. Wij zouden de laatste liever ouderwetsch regtzinnig noemen, omdat, die regtzinnigheid reeds aan Adam in het Paradijs werd geopenbaard, toen hij zich schorten van vijgebladeren maakte en de Souvereine God hem opzocht, de vijgebladeren afrukte en bekleedde met eene toegerekende gerechtigheid, afgeschaduwde door de rokken van beestenvellen. Over het algemeen wordt echter bij de eerste weinig waarachtig leven gevonden, maar veel vijandschap tegen bevindelijke godzaligheid, om welke reden zij de ultra orthodoxen met den naam van doode regtzinnigen bestempelen. Wij vinden in Gods woord die secte aangeduid, die overal wordt tegengesproken, de Heilige Geest noemt ze gespikkelde vogels, een gehavend en geplukt volk en dergelijke.

De Staatskerk in Engeland, die door bisschoppen geregeerd wordt, is een zamenraapsel van Arianen, Pelagianen, Socinianen en andere dwaalgeesten, waar de godsdienst voor het grootste gedeelte in koude vormen bestaat, zonder geest of leven, waarvan wij een juist beeld geteekend vinden in de waarheid in het Ezechiëlsveld.

Wanneer gij, mijn lezer! hier van de kerk vindt melding gemaakt, dan wordt daarmee altijd dien grooten afbraak bedoeld, een puinhoop, eene ruïne vol doode schonken en dorre doodsbeenderen. Wordt er gesproken van de kapel, dan hebt gij te denken aan datgene wat gij in ons land ontdekt, n.l. godsdienstige vereenigeningen, waarin de waarheid wordt verkondigd, echter is ook in dezen onderscheid, zoowel hier als in Engeland. Er zijn er die zuiver Arminiaansch zijn, in Engeland Wesleyanen en Methodisten of Dissenters genaamd, deze hebben den grootsten aanhang, omdat vleeschelijke vroomheid, vrije wil en algemeene genade het vleesch streelen. Tegen over deze kapel staat de Baptistische, alwaar de doop aan de kinderen niet verboden is, doch voor het meerendeel bediend wordt aan volwassenen, die belijdenis afleggen van hun aandeel in Christus. Onder deze behoort ook den waardigen Philpot en in die vergaderingen hebben heldere starren geschinen als Huntington, Whitefield, Hart, Russel en anderen. Die nog in leven zijn behalve Philpot, zijn Knill, Short, Hazlerigg, Kershaw, Taylor en vele anderen.

De Engelschman is in deze eerlijker dan de Nederlander, want door het onderscheid der benamingen wordt ook de leer openbaar gemaakt, want die ginds geestelijk leven zoekt, kan veilig de Baptistische kapel bezoeken, terwijl het bij de Wesleyanen voor het meerendeel wilde kolokwinten zijn. In ons land kan men uitwendig echter geen onderscheid zien en alleen door onderzoek of ondervinding wordt zulks ontdekt. Schibboleth en Sibboleth verschilt weinig in de uitspraak, zoo is het ook met bijzondere en algemeene verzoening en toch.. hier is het levensbeginsel. Die het vatten kan, die vatte het.

Nog moeten wij melding maken van het gebeden- of ceremonieboek, hier vermeld. Dit is het boek in de Staatskerk in gebruik, met eene groote massa opgemaakte gebeden, voor iederen dag en iedere gelegenheid, dat bewijst hoe koude vormen en doode pligten in die kerk 'Godsdienst' wordt genaamd. Zalig die van zulke zoutelooze kost de walg krijgt. Dat is genade.

En nu lezer! geven wij u deze bladen over, u Gode en Zijne genade aanbevelende, biddende dat God de Heilige Geest ze vruchtbaar maken moge aan uwe en mijne zielen.

P. LOS Gz

DE ONDERVINDING VAN wijlen HENRY FOWLER

EVANGELIE LEERAAR in de Gower Street Chapel te London.

Ik werd geboren in het kerspel van Yealmpton, Devon, den 11^{den} December, 1779. Mijn vader was bejaard, toen hij met mijne moeder in bet huwelijk trad. Hij stierf in het jaar 1781, mijne moeder achterlatende met vier kinderen en van het vijfde zwanger. Drie van de vijf zijn, naar ik geloof, de heerlijkheid ingegaan. God zij geloofd voor Zijne vrije genade. Na omstreeks drie jaren weduwe te zijn geweest, huwde mijne moeder weder; en door eene toenemende tweede familie-vermeerdering vond ik mijnen toestand te huis zeer onaangenaam, zoodat ik dikwijls met eenige mate van genoegen uitzag naar het einde mijner leerjaren. Eer dat ik elf jaren oud was werd de proef met mij genomen bij eene Mr. E., van Dartmouth, waar ik slechts weinige maanden verbleef. De familie waren Baptisten, en Mr. E., een diaken van hunne gemeente. Destijds was de vereeniging der Baptisten te Dartmouth van weinig beteekenis. Zij bezaten geen prediker en slechts twaalf of veertien personen waren gewoon in de kapel te vergaderen tot het gebed, en ik werd ook genoodzaakt daar tegenwoordig te zijn, hoewel tegen mijn wil. Ik had besloten mijne leerjaren bij Mr. E. niet uit te blijven. De naam van Methodist haatte ik: want dat was den scheldnaam, die destijds door onze goede kerksche lieden aan alle Dissenters werd toegevoegd. De gevestigde Kerk moest dacht mij, goed zijn en ik veronderstelde dat zij allen ongehoorzaam waren, beide tegen God en den koning, die de Kerk niet staande hielden. Zoodanig waren mijne vroegere vooroordeelen, dientengevolge haatte ik de personen en vergrootte de gebreken van hen, die niet tot de Kerk behoorden en verwachtte veel meer van hen dan ik van onze goede kerksche lieden deed.

Bij zekere gelegenheid nam Mr. E. mij met zich mede naar een dorp, drie mijlen van Dartmouth verwijderd, en nam onnadenkend meer drank dan de natuur vorderde, of zijne matige gewoonten konden verdragen. Ik ontdekte niets van zijnen toestand, voordat wij een eindwegs huiswaarts gewandeld waren, toen hij wankelde en in eene sloot viel; maar daar hij klein van persoon was, kreeg ik er hem met veel moeite uit en bragt hem veilig te huis, niet zonder veel gevaar en wondervolle bewaring, beide van hem en van mijzelve. Het was zeer donker, en de weg was mij vreemd. Ik herinner mij dat ik, terwijl wij over een smal paadje liepen, eenige paarden in vollen draf achter ons hoorde en ik zag duielijk dat onzen toestand allergevaarlijkst was, want aan de linkerhand was eene steilte, die naar eene bogt der zee leidde. Ik trok daarom ijlings Mr. E. achter mij in de struiken ter regterzijde, hetwelk ons wonderdadig behoedde en ons deed ontkomen aan het gevaar. Wij kwamen eindelijk veilig te Dartmouth; maar onderwijl wij de stad doorgingen hadden wij eene groote menigte van toeschouwers, die hartelijk juichten, zoodat ik mijn toestand niet als de alleraangenaamste vond. Bij het binnenkomen van ons huis was Mejufv. E. zoo driftig, dat zij eerst hare vuist bezigde tegen haren man en toen tegen mij. Ik vond dit de grootste wreedheid tegen mij, daar ik geheel uitgeput was met het geleiden van Mr. E. en het bovendien dragen van een groot pak en ik had slechts kleine kracht, daar ik nog niet volkomen elf jaren oud was. Deze lastige omstandigheid bragt een groot veroordeel in mijn gemoed te weeg tegen de Dissenters; en ik bezigde dit en een paar andere zaken om mijne ouders te bewegen, om mij te verplaatsen, hetwelk zij weldra daarop deden. In de volgende lente werd ik te Plymouth in de leer besteed, gedurende welks tijdperk God mij door Zijne genade riep. Maar hierover ter plaatse meer.

Ik heb de beschonkenheid van Mr. E. niet genoemd met het doel om de menschelijke zwakheid ten toon te stellen, noch om het menschelijk gemoed in veroordeel op te zetten tegen iemand, of eene klasse van menschen. Het is billijk van Mr. E. te vermelden, dat ik hem nooit behalve die eene maal beschonken zag; en in zijn huisgezin was er eene naauwgezette en goede orde. Ik heb dikwijls gedacht, dat als ik in staat was geweest over mijn waar belang te kunnen oordeelen, en mijn leertijd bij Mr. E. had uitgediend, het eene genade voor mij zou geweest zijn. Ik zou hen, die 'kwade zamensprekingen die goede zeden bederven,' hebben kunnen ontkomen en van vele boosheden bewaard zijn gebleven, die zelfs tot op dezen dag smartelijk voor mij zijn om te gedenken. Vaak is Davids gebed het mijne: 'Gedenk niet de zonde mijner jonkheid.'

Ik zou hier alle godvreezende ouders wel willen toeroepen omzigtig te zijn met het in de leer doen van hunne kinderen, opdat zij niet, met het aanleeren van hunne wereldsche aangelegenheden, de werktuigen zijn om hunne zeden te bederven en over zichzelf de allerbitterste herinneringen te brengen, wanneer het te laat konde zijn. Menig onnadenkend jongeling heeft reden gehad om den dag te vervloeken, waarop hij in zoodanig huisgezin geplaatst werd. Daardoor worden sommigen ongeloovigen, anderen totale wellustelingen, voor dat zij den mannelijken leeftijd bereiken. Een godvreezend huisgezin is een zegen voor eenen jongeling en eenen zegen voor de maatschappij. Ligtzinnige menschen bespotten dikwijls zulke huisgezinnen en stellen hunne personen en hoedanigheden in verachting. Maar wat doen zij als zij denken dat zij zullen gaan sterven? Wel, dikwijls om dezelfde lieden zenden dien zij bespot hebben, om voor hen te bidden.

Onder mijne vroegste herinneringen moet ik deze noemen. Toen ik omstreeks drie jaren oud was, liep ik over eene plank die over eene snelvlietende molenvliet gelegen was en ik viel in het water; maar ik veronderstel dat mijn schreeuwen, een van de menschen mijns vaders naar de plaats bragt en hij er mij uithielp, of ik zou een weinig verder de stroom afgevoerd zijn geworden, waar het water veel dieper was en gezonken zijn om niet meer te rijzen, gelijk zulks het geval was met mijns vaders zuster, eenige jaren vroeger. Zoo zal 'de eene aangenomen en de andere verlaten worden!' 'Ik zal zingen van goedertierenheid en oordeel!' Ook herinner ik mij goed mijn eerste school en mijn leeren spellen uit hetgeen men het 'Horn boek' noemt. Ik geloof, dat ik op zeer vroegen leeftijd aan denken en overpeinzen gewoon was, want ik deed aan mijne moeder vele vragen over God, Christus, de hemel, Adam, zijnen val, enz. Ik vreesde zeer voor sterven en heb menigmaal in mijn bed gesidderd, uit vrees van vóór den morgen te zullen sterven. Ik kon niet slapen zonder mijn gebed op te zeggen; maar ik wist werkelijk niets van hetgeen bidden was. Ik was van mijn eerste praten af, geleerd gebeden op te zeggen; en als ik ze herhaald had, meende ik dat de Heere genoeg in mij vond, omdat ik mijnen plicht deed; en in dien bedriegelijken toestand ging ik jaren lang voort, zondigende en berouw hebbende, berouw hebbende en zondigende. Hoe verduisterd is het menschelijk verstand, aangaande den doodstaat, waarin wij verkeeren door den zondeval van Adam, alsook omtrent de dierbare verlossing die te weeggebragt werd door den Zoon Gods!

Mijne moeder was zeer streng over hare kinderen en naar hare bekwaamheid, onderwees zij ons, in het lezen van de gezegende Schrift en elken dag des Heeren catechiserende. Hare bestraffingen waren zeer scherp als wij een leugen vertelden, of een onbehoorlijk woord bezigden; waarover ik, ofschoon ik in hare tegenwoordigheid daarop geen acht scheen te geven, dikwijls in het verborgen geweest heb en beloofd dat ik in het vervolg beter zou handelen; maar eenige weinige tranen en een paar dorre gebeden bragten alles weder in orde.

Kort nadat ik Dartmouth verliet, gelijk ik verhaald heb, werd ik te Plymouth in de leer besteed. Van het afschuwelijk gezelschap, waaronder ik den ganschen dag was, leerde ik de vreeselijke gewoonte aan van te vloeken en te zweren wanneer ik vertoord werd, dat niet zelden gebeurde. Ik was gewoon aan mijne drift lucht te geven door de verachtelijkste en afschuwelijkste taal, erger dan mijne metgezellen, die veel ouder waren dan ik. Sommigen hadden een genoeg in mijne vrijmoedigheid en godslastering; anderen bestrafden mij, als te jong zijnde om zulk eene taal te bezigen en ik herinner mij dat mijn meester tegen mij vloekte en zweerde om mijn vloeken en zweren! Ik was inderdaad in de school der boosheid en der dwaasheid gebragt. De onreinste en wellustigste gesprekken klonken den ganschen dag in mijne ooren en zulke gesprekken, zelfs door gehuwde lieden, als in geen geval behoorde geduld te worden in het bijzijn van jongens. Hunne gesprekken waren echter eene zoete bete voor mijn verdorven hart en dienden als bemesting om den grond nog vetter te maken, die reeds zoo welig was met lusten en booze neigingen. Elk jaar nam ik toe in de zonde. Ik hield gemeenschap met sommigen van de slechtste wezens en was het duivels-werktuig om plannen van boosheid te beramen, tot vermaak voor ons zelve, maar tot kwelling voor anderen.

Ik herinner mij een verachtelijk plan van mij, toen ik omstreeks 15 jaren oud was, hetwelk was dat vijf of zes van ons den tuin van Philip Gibbs, een oude Baptistische leeraar te Plymouth zouden bestelen. Het plan, dat ik beraamd had, werd goedgekeurd en wij gingen allen uit om het ten uitvoer te brengen. Ten einde in den tuin te komen, moesten wij over eene begraafplaats henegaan; maar terwijl ik daar overging, geraakte ik aan het beven van het hoofd tot de voeten. Ik zag al mijne makkers den tuin ingaan, maar had geen kracht om er zelf in te gaan. Het geweten sprak met luider stem: 'Wat! de tuin van den armen ouden man bestelen en dat op een Zondag namiddag, terwijl hij God dient?' Toen overzag ik de gevolgen en het stond bij mij vast, dat mijne makkers zouden gevat worden; dus sprong ik over den muur op den weg en liep alsof ik achtervolgd werd. Hier bewaarde God mij voor openlijke bestraffing; want twee van de jongelingen werden door de bedienden gegrepen en de anderen die de vlucht hadden genomen, werden ontdekt en voor den regter gebragt, openbaar gestraft en beboet, elk voor eene halve guinie. Maar helaas! ik was even snood als zij en was bedroefd dat ik den moed verloren had. In vele zulke zaken en bewaringen heb ik reden om God te prijzen en heb gedacht dat als dieven de gewoonte hadden door te doen wat ik deed, zij gewis, uit liefde tot zich zelve, de praktijk zouden laten varen. Ik ben verzekerd dat 'de weg der overtreders hard is.'

Ik heb reeds gezegd, dat klimmende jaren gepaard gingen met klimmende dwaasheid; en ik volgde elk soort van genoeg op, voor zoo verre mijn geld (dat zeer gering was) en mijne gelegenheden zulks veroorloofden. O, hoe was ik gewoon mij te verlustigen met de gedachte aan het voleindigen van mijnen leertijd, opdat ik meer geld zou hebben en mij in vrolijk gezelschap zou vermengen, iets van het leven zien en mij meer bekend maken met de wereld en de menschen.

Nadat ik lucht gaf aan de ijdelheid van mijn dwaas hart, dat verduisterd was, lag ik mijne gewone gebedsvormen ter zijde, want ik beschouwde het als ten hoogste onbetamelijk om te leven gelijk ik deed (want mijn geweten geesselde mij dikwijls,) en dan, na de zonden van den dag, God aan te roepen. Zoodat ik vele jaren het gebed verwaarloosde, en trachtte mijn ijdel gemoed gerust te stellen met zulke gedachten als deze: 'Ik zal beter worden, wanneer ik oud word. Ik zal mij bekeeren en heilig leven en doen wat God geboden heeft. Hij heeft barmhartigheid ter elfder ure bewezen aan hen, die opregtelijk berouw hebben, en ik weet dat ik zulks kan als ik er mij toe begeef.' O, de blindheid van het menschelijk verstand! Maar wanneer ik zoo redekavelde, doordrong soms eene plotselinge gedachte mijn gemoed: 'Wat zou er van worden als gij dood geslagen werd te midden van uwe zonden, gelijk zoo velen dit werden! Er is geene bezinning in het graf, waar gij henen gaat.' Dit verontrustte mij somtijds zeer en om van die droefgeestige gedachten verlost te worden, zocht ik ontheffing in het gezelschap, kaartspel, dansen, worstelen en dergelijke en als ik deze dwaze tijdpasseringen najaagde, scheen het welligt voor anderen dat ik gelukkig was, doch in mij zelve was het geheel anders; want, te midden van mijn schijnbaar geluk, kon eene plotselinge beschuldiging van het geweten mij gansch ellendig maken, zoo ellendig dat ik mij verbeeld, dat mijne makers mijnen gemoedstoestand moesten gezien hebben. Maar in geen geval zou ik den minsten ernst hebben willen openbaren, opdat mijne makers mij niet zouden berispen, en mij een Methodist noemen, en ofschoon ik overtuigd was dat de Methodisten in eenen beteren toestand verkeerden dan ik, zoo haatte ik hen nogtans met eenen volkomenen haat en noemde hen huichelaars en schurken. Maar alles wat naar ernst geleek veroordeelde mijne kwade praktijken.

Ik herinner mij, dat ik op eenen dag des Heeren aan huis gebonden werd door de ontrouw van mijnen schoenmaker in zijne beloften; en in den namiddag, terwijl ik door het raam zat te kijken, zag ik een oud man een bankje of gestoelte beklimmen. Hij zong het welbekende gezang,

'Jezus, minnaar van mijn ziel.'

Ik luisterde met alle aandacht. Hij bad met veel schijnbare vurigheid. Hij gaf zijnen tekst op en predikte met opmerkelijken ijver, te midden van veel verachting door de te zamen gekomene menigte, zamengesteld uit eenigen der gruwelijkste lieden, al hetwelk hij met ongewoon geduld verdroeg. Zijn geduld verwonderde mij zoo, dat ik tot mijzelve zeide: 'Er is voorzeker iets buitengewoons in dezen mensch.' Deze gedachte was naauwelijks in mij opgekomen of mij werd ingegeven, doch van waar weet ik tot op dezen dag niet: 'Gij zult nog een evangelieprediker worden en geroepen om openbaar smaadheid te dragen gelijk die man.' Ik zakte bevende en in verwarring achterover, want destijds kende ik niets van het Evangelie. Ik heb echter, sedert de Heere mij door Zijne genade riep, naar den armen ouden man onderzocht, en heb reden om te gelooven, dat hij niets zaligmakends van Christus kende; want hij berispte Adam om zijnen val, hij zeide dat hij zijne oorspronkelijke onschuld kon hebben behouden en dat iedereen kon zalig worden die wilde! Ik was toen, naar ik oordeel, omstreeks 16 jaar, een tijdstip waarop het natuurlijke vuur zich begint te openbaren.

Ik ging steeds voort, 'naar den loop dezer wereld;' en ik zeide met toenemend welbehagen: 'Wie zal mij eenig goed doen zien?' Toen ik mijn 17 jaar gepasseerd was, ging ik met een van mijne makers uit om een doelmatig vertrek te zoeken, ten einde mij in het dansen te verlustigen, maar daar mijn makker dacht betere zaken te zullen doen als hij alleen was, hetwelk eenigen tijd duurde, geraakte de schoenmaker met mij in gesprek, hetwelk ik zal mededeelen, zoo naauwkeurig als ik het mij kan herinneren.

'Jongeling,' zeide hij, 'kunt gij lezen?' Ik zeide: 'ja'. 'Dan,' zeide hij, 'zal het mij genoegen doen als gij mij een weinig wilt voorlezen uit dat oude boek,' wijzende naar het raam waar het boek lag, 'want met mijne ziekte en armoede heb ik zeer weinig tijd om te lezen.' Ik zeide: 'dat wil ik;' en nam onmiddellijk het boek en las het titelblad. Ik zeide: 'O, het is de Christens Reize! Ik was verscheidene jaren geleden gewoon dit boek te lezen; het is even als, Robinson Crusoe!' 'Dat is een heerlijk boek,' zeide hij; 'maar de schrijver bedoelt meer dan op het eerste gezigt zou schijnen.' Hij wees mij toen met zijn elst de beduiding van het titelblad aan. 'Gij ziet,' zeide hij, 'christen met een boek in zijn hand. Dat boek is de bijbel, welke, als God een arm zondaar wakker schudt tot eene behartiging van zijn eeuwig welzijn, hij met groote belangstelling leest, om te zien of er eenige hoop voor hem bestaat. Gij ziet dat hij zijn rug naar de stad Verderf gekeerd heeft. Dat beeldt een zondaar af in ernstige bekommring aangaande zijne zaligheid, hij verlaat zijne booze wegen en zijn slecht gezelschap.' Dat was onwelkom nieuws voor mij, doch zoodra ik gelegenheid vond, ging ik voort met lezen. Maar telkens hield de arme schoenmaker mij op en verklaarde de verschillende zaken die ik gelezen had. Eene zaak is nog diep in mijn geheugen gedrukt. Toen de pelgrim aan de begraafplaats kwam, die afgebeeld werd

door eene houtsnepplaat, zeide mijn onderrigter: 'Gij ziet dat door christens zien van den Zaligmaker aan het kruis, hij het pak van zijnen rug verliest. Dit is om ons te beduiden, hoe het pak op onzen rug den last der zonde op iemands geweten afbeeldt als hij door den Heiligen Geest overtuigd wordt van zijnen verloren toestand door den zondenvall van Adam, onder welk bewustzijn een arm zondaar leert kermen en roepen om verlossing. Trapsgewijs komt hij tot Christus om verlossing en beschouwt den lijdenden Zaligmaker door het geloof. Dit neemt den last van zijn gemoed af en hij heeft Christus lief en klemt zich aan Hem vast en is verwonderd over Zijne groote liefde in het sterven voor schuldige zondaars. Terwijl de schoenmaker alzoo aan het uitleggen was, gevoelde ik iets onverklaarbaar vreemds in mijn gemoed werken. Ik trachtte het alles te verzetten en te vergeten wat hij zeide, maar kon dit niet. Ik verliet hem, peinsde over hetgeen gebeurd was en gevoelde kennelijk, dat ik in eenen gevaarvollen toestand verkeerde. Ik weet niet wat er van het voorgenomen dansen geworden is, maar ik werd gedrongen mijne metgezellen te verlaten en zoo dikwijls mogelijk den armen schoenmaker te bezoeken, maar durfde mijn hart voor hem, noch voor iemand anders open leggen. Maar ik geloof, dat hij vermoedde dat God Zijn goed werk in mij was begonnen, door het hartelijk genoegen, dat hij scheen te hebben als ik zijne woning inkwam, hetwelk zeer dikwijls des avonds plaats had. Ik was gewoon hem een aantal vragen te doen aangaande hemzelve, hoe hij godsdienstig werd, enz. Hij zeide: 'Op aanraden van eenen vriend ging ik Ds. Tanner, van Exeter hooren en zijne prediking liet zulk eene uitwerking op mij, dat ik ellendig naar huis ging en God smeekte mijn leermeester te zijn en ik heb waarlijk op Zijnen tijd eenen zegen ontvangen.'

Welligt wenscht mijn lezer iets naders te weten aangaande den armen schoenmaker. Hij werd ziek aan de typhuskoorts. Ik bezocht hem, maar hij was meestentijds in eenen ijelden toestand. Met grooten angst wachtte ik het oogenblik af, dat hij bij zijne kennis zou komen en de Heere vergunde mij mijne bede. Ik zeide: 'Is Christus u dierbaar? Is het wél met u?' 'Ja, mijn anker ligt vast en ik zal elken storm verduren'. Hij stierf kort daarop. Zijn naam was William Arkwright. Hij was van eene zeer aanzienlijke familie van dien naam in Derbyshire; naar hij mij vertelde, liep hij eens van Exeter om zijn neef Arkwright, die ontzettend rijk was, te bezoeken en hij gaf hem edelmoediglijk eene halve guinie voor zijne reis van 400 mijlen!

Ik werd sedert dien tijd meer zedelijk en godsdienstig; maar, helaas! het was hoofdzakelijk in het vleesch; want ik wist niet meer, van Gods weg om zondaars te behouden, dan een Hottentot. Pligt! pligt! dacht ik, moet vervuld worden, of ik ga verloren. Ik vormde daarom voornemens en beloftens en trad in een verbond met God, dat ik Hem zou liefhebben en dienen. Niet in staat zijnde om te bidden, schafte ik mij eenige opgestelde gebeden aan, maar niet een van die ik had, scheen voor mijnen toestand gepast te zijn.

Na eenigen tijd zwoegens met mijne dorre gebedenboeken, wierp ik ze weg voor de mollen en de vledermuizen en beproefde om mijn hart voor God uit te storten, in onzamenhangende en afgebrokene volzinnen, in brokken en ontboezemingen, zoo als: 'Heere, leer mij Uwen weg; toon mij Uwe goedertierenheid. Red mij, Heere! want ik ben verloren. Delg Gij mijne zonden uit.' Bij sommige gelegenheden vond ik eenige verruiming en verteederingen des harten; eenige aanmoedigende beloften en uitnoodigingen daalden wel eens in mijn hart af als ik in het gebed was; en dikwijls zulke schriftuurplaatsen, als ik mij niet kon herinneren ooit gelezen te hebben en dan was ik gewoon den bijbel te doorzoeken, of te onderzoeken of er zoodanige teksten in stonden. Op andere tijden en misschien de volgende keer dat ik poogde te bidden, werd ik met zulk een afgrijzen en sidderen en verwarring vervuld, als ik niet kan beschrijven, zoodat ik niet wist wat ik gesproken had en als ik gedaan had, dacht ik dat ik God bespot had. Ik scheen in mijne eigene oogen als de grootste huichelaar die leefde, als de verachtelijkste zondaar op aarde. Nogtans kon ik het gebed niet nalaten. Ik poogde dikwijls Gods heiligen naam niet meer aan te roepen. Maar als ik het gebed naliet, werd ik in mijn geweten veroordeeld en gebeukt en deze woorden waren mij als een doordringend zwaard: 'Dewijl Ik geroepen heb, en gijlieden geweigerd hebt; Mijne hand uitgestrekt heb, en er niemand was die opmerkte; en gij al Mijnen raad verworpen en Mijne bestraffing niet gewild hebt, zoo zal Ik ook in ulieder verderf lagchen, Ik zal spotten wanneer uwe vreeze komt.' (Spreek 1:24-26). O, deze woorden doorpriemden mij geheel en al. Deze dingen gebeurden mij van mijn 17e tot mijn 18e jaar, naardat ik mij herinner.

Ik had vooralsnog geen evangeliedienaar gehoord sedert mijne eerste ontdekkingen, ook kon ik niet veronderstellen, dat eenige soort van lieden regt hadden en goede Christenen waren, behalve die van onze Staatskerk.

Ik haatte alle Dissenters en beschouwde hen als vijanden beide van God en van den koning! Steeds was ik rusteloos in mijn gemoed. In wereldsch gezelschap en vermaak kon ik mij niet vereenigen of er genot in smaken; of wanneer ik door mijne makers ter zijde was afgetrokken, of door de ijdelheid en dwaasheid van

mijn eigen hart (hetwelk, tot mijne schande somtijds het geval was,) heb ik later verschrikkelijke vrees gehad en verwacht, dat het oordeel, zonder barmhartigheid, op mijn schuldig hoofd zoude nederdalen.

Ik ging geregeld in de kerk van het kerspel ter kerk, droeg het 'Algemeene Gebedenboek' en werd door de vriendelijke behulpzaamheid van een ouden schoolmeester vrij goed bekend met het ceremonieboek. Op deze wijze hoopte ik vrede te verkrijgen. De leeraar scheen een vroom man en zijn ouderdom en eerwaardig voorkomen trof mij met ontzetting, toen ik hem op den predikstoel zag. Ik luisterde met alle aandacht naar zijne leerrede, maar kon hem niet verstaan. Zijne zwakke stem, zijne onduidelijke uitspraak, zijne schoolsche stijl, zijne blijkbare onverschilligheid in het onderwijs geven aan de arme, onkundige zondaars, bedroefde mij zeer, zoodat ik tot het besluit kwam: 'Ongetwijfeld kent hij den weg naar den hemel, daar hij een man is van geleerdheid en vroomheid; en als hij wist hoe heilbegeerig ik ben, om de weg ten leven te kennen, zou hij ongetwijfeld meer moeite doen om mij te onderrigten.'

Omstreeks dezen tijd trok het overblijfsel van 'Het boek der Martelaren' van Fox, op eene bank liggende terwijl ik de kerk inkwam, mijne aandacht, hetwelk ik inzag en werd getroffen door eenige der gezegden van de martelaren; maar niet in staat zijnde den ouden druk te lezen en mij herinnerende dat ik het alphabeth bezat, zette ik mij ijverig aan het leeren, hetwelk spoedig volbragt werd, met het doel om te zien, welke de godsdienst der martelaren was.

Diensvolgens was ik gewoon, om, als op den dag des Heeren de kerkdeur geopend was, te gaan en gedurende de gēheele dienst in het 'Martelaars boek' te lezen; en voorzeker kreeg ik meer onderwijs en vond hierin veel meer voor mijne ziel dan zulks het geval was met de leerredenen van den armen ouden leeraar. Ik begon nu te gelooven dat de martelaars alleen gelijk hadden en dat de godsdienst met hen gestorven was. Toen wist ik niet wat aan te vangen. Ik zocht rond onder verschillende klassen van belijders, om te zien of ik iemand kon vinden van eene hemelsche en zelfverloochenende geest, doch ik kon in Plymouth niemand vinden, die eenigzins geleeke op de oude discipelen dan de Wesleyanen. Hunne zeer eenvoudige kleeding, hunne liefhebbende geest, hun ijver om goed te doen, neigde mij om te gelooven, dat zij reizigers naar den hemel waren. Ik was daarom gewoon, zoo dikwijls als ik kon, hunne plaats der zamenkomst te bezoeken, en heb vaak gewenscht dat een van hen zich zou verwaardigen om tot mij te spreken; maar mij dacht dat zij konden zien welk een arm, onwetend schepsel ik was, dat niet waardig was om hen te genaken. Hadden zij openhartig geweest en tot mij gesproken, dan geloof ik waarlijk dat ik regtstreeks in de draaikolk van het Arminianisme zou zijn mede gevoerd, omdat hunne leer zoo gepast is voor den toestand van een arm zondaar, die in eigen kracht worstelt, gelijk ik toen deed.

Omstreeks dezen tijd had er eene gebeurtenis plaats, welke ik kort zal verhalen. God had, korte jaren te voren de blinde oogen van Ds. Hawker geopend, zoodat hij, gelijk het licht trapsgewijze in hem doorstraalde, tot het licht kwam en, gelijk God hem onderwees, zoo predikte hij. Zijne prediking bragt geene kleine beweging in de stad en in de buurtschap te weeg, en ik ben overtuigd dat vele arme zondaars onder zijne prediking geroepen werden; maar de woede der farizeën in de stad tegen hem was hevig en het hevigste zijnen liefsten vriend. Zijn prediken was het middel, om vele leeraars in den omtrek op te wekken, voor welke hij tusschen beiden predikte en de Heere vergezelde zijn woord blijkbaar met kracht. Menige dierbare ziel heb ik gekend, die onder zijne prediking geroepen werd. Maar hiervan later meer.

Het gebeurde, doch niet bij toeval, dat Ds. Hawker predikte in de kerk van het kerspel in welks buurt ik geboren was; want de leeraar van het kerspel scheen onder eenig zielsbezwaar te verkeer en had Ds. Hawker uitgenoodigd om voor hem te prediken, of, ten minste, hij was overgehaald om Ds. Hawker te laten prediken. De uitwerking was zeer treffend; want onder zijne prediking werden vele arme zondaars overtuigd, van welke ik er eenige gekend heb, die juichend in Christus, den Vriend van zondaren, gestorven zijn. Maar de leeraar, van wien vroeger gesproken is, was, naar ik vrees, niet bevindelijk met het Evangelie bekend. Daardoor ontstond eene koelheid van zijne zijde tegen Ds. Hawker en voor vele jaren, eer de leeraar stierf, bezocht Ds. Hawker het dorp niet, tot groote droefheid van velen en tot blijdschap van anderen. Evenwel was de uitwerking der prediking van Ds. Hawker openbaar. Vele lieden die het woord des levens van dien dierbaren Godsman vernomen hadden, waren gewoon op den dag des Heeren naar Plymouth te gaan, waaronder verscheidene van mijne lieve betrekkingen waren, die mij in hun gezelschap bragten, zoodat ik eene gelegenheid had, om hunne gesprekken te hooren en het was somtijds waarlijk zalig; ik was echter slechts toehoorder. Deze omstandigheid, gepaard bij den raad van een der vrienden, noopten mij om Ds. Hawker te gaan hooren, hoewel met eene zekere mate van tegenzin. Maar de dag, waarop ik hem hoorde, was waarlijk een gedenkwaardigen dag voor mij. Ik kan mij zijnen tekst niet meer herinneren, maar ik dacht dat hij zijne

geheele redevoering tegen mij rigtte. Hij beschreef den toestand der blindheid en duisternis, waarin wij allen van nature zijn, hoe verdorven en hulpeloos wij geworden zijn door Adams zondenval en tot welke toevlugten der leugenen een arm zondaar zich tracht te wenden, als hij zijnen verlorenen toestand zag, tevens sprak hij veel over des zondaars vreeze, ondervindingen en vergissingen. Ik zag over de schouders van menschen die bij mij stonden, welke grooter waren dan ik, maar het oog van den leeraar scheen mij te doordringen. Ik was in eenen toestand van verwarring, want ik wist nimmer te voren wat het was, dat er onder het gepredikte woord kracht uitging, evenmin kon ik er toen een denkbeeld van vormen.

Nadat de predikant onzen gevallen staat en toestand had beschreven, vervolgde hij met te spreken over Christus in de heerlijkheid van Zijnen persoon en van Zijne onwankelbare liefde tot arme, verdorvene, hulpeloze zondaars, wat Hij leed in den hof en aan het kruis en al de vruchten Zijner eeuwige liefde. Ik gevoelde eene allervurigste begeerte in mijn hart oprijzen, terwijl hij van Christus sprak; want Christus naam was eene geheel nieuwe naam voor mij en eene dierbare naam tevens. Niet dat ik wist dat God aan mij werkzaam was, maar ik keerde huiswaarts met die overtuiging, dat ik nimmer gelukkig zou zijn voor dat ik Christus voor mij zelven kende.

Van dezen tijd af las ik ijverig de Heilige Schrift en was ik gewoon al de godsdienstige boeken te lezen, welke mij in de hand kwamen. Vele van de boeken, die ik toen las, heb ik sedert dien tijd leeren kennen als ver van de evangelische waarheid en die meer geschikt waren om den heilzoekenden zondaar in verlegenheid te brengen dan hem te onderrigten; maar het woord Gods werd voor mijn geloovig gemoed wonderbaarlijk geopend, vooral Jer. XXXI, Jesaja XII, vele der Psalmen en de Zendbrieven. Inderdaad, het licht, dat op den Bijbel en in mijn hart scheen, verbaasde mij en ik was gelijk de losgelatene hinde. Christus openbaarde zich in de Schrift, waar ik Hem nimmer dacht te vinden. Voorts bevond ik dat Christus dierbaar was in al Zijne namen, ambten en hoedanigheden. Ik ondervond veel ruimte in het gebed, zoodat ik een worstelaar werd, gelijk Jakob, en den Heere, met kinderlijke eenvoudigheid zeide, dat ik niet kon leven, tenzij Hij mij zegende. Somwijlen, in het overdenken van mijne verruiming voor den Heere, heb ik gevreesd, dat ik te ver was gegaan, wanneer plotseling de eene schriftuurtekst op den anderen in mijn gemoed kwam en al mijne vreeze verdreef; zoo als deze: 'Bidt, en gij zult ontvangen; zoekt, en gij zult vinden; klopt, en u zal worden opengedaan;' 'Ik zal over het huis Davids, en over de inwoners van Jeruzalem uitstorten den Geest der genade en der gebeden; en zij zullen zien op Hem dien zij doorstoken hebben, en zij zullen rouwklagen.' Als ik den Heere vroeg wat ik gedaan had, dat Hij mij zoo wilde zegenen, overmeesterde mij vaak Zijn woord, vooral Jer. XXXI:3. 'Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde,' drong vaak twintig maal achtereen door mijn gemoed en ik stond verbaasd over de vrijmagtige liefde Gods, geopenbaard in Christus en aan mijn hart tevens. Ik vond veel liefde en hartsvereiniging aan Ds. Hawker en aan allen, die ik meende dat kinderen Gods waren; zoodat ik begeerig was met hen bekend te worden, ten einde onze ervaringen te kunnen vergelijken; maar ik was van nature zeer vreesachtig en beschroomd. Ik ben hen mijlen ver achterna gevolgd, om hunne geestelijke gesprekken te hooren, als zij van het huis Gods wederkeerden en ik heb vaak eenen dubbelen zegen ontvangen uit hunne opmerkingen over dit of dat gedeelte van de leerrede, die wij gehoord hadden; want hunne ondervindingen en de mijnen kwamen naauwkeurig overeen, hetwelk eene vernieuwde versterking van mijn geloof was en ik was waarlijk zoodanig aan Gods volk verbonden, boven al de lieden op aarde, dat ik met Ruth tegen Naömi kon zeggen: 'Waar gij vernacht zal ik vernachten.' Zulke woorden als deze waren mij zeer zalig: 'Ziet, hoe groote liefde ons de Vader gegeven heeft, dat wij kinderen Gods genaamd zouden worden!' en, 'Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft lief gehad.' 'Hieruit weten wij dat wij uit den dood in het leven overgegaan zijn, omdat wij de broeders liefhebben.' Het oude scheen inderdaad voorbij gegaan te zijn, alles was nieuw gemaakt. Ik kan nu niet zeggen, hoe lang ik alzo begünstigd werd; maar ik geloof, zoo ik mij goed herinner, dat dit verscheidene maanden duurde.

Het was gedurende dezen gelukkigen tijd, die ik het laatste noemde, dat ik eene sterke begeerte kreeg, om Christus te prediken aan arme zondaren; en het licht, dat God mij in Zijn heilig woord schonk, gaf mij vrijmoedigheid, om te gelooven dat Hij mij zou geschikt maken en toerusten voor het groote werk der prediking. Ik bad vurig tot den Heere, dat de Heilige Geest mij zou onderrigten en alles voor mij mogt zijn dat ik behoefde; en somtijds was ik verzekerd dat God mijn gebed hoorde en goedkeurde. Maar hiervan later meer.

Gedurende deze dagen werd ik grootelijks gezegend onder het gehoor van dien gezegenden man, Ds. Hawker. Ik hoorde hem zelden of ik kwam terug met eenen overlopenden beker en ik geloofde niet, dat er iemand op aarde hem gelijk was. Ik kende tot nog toe niets, aangaande de beproeving des geloofs, de kracht des ongeloofs, het verderf mijns harten, noch de aanvechtingen des satans. Mijn oordeel was waarlijk het oordeel

van een kind. Mijne liefde en ijver brandde gelijk eene flambouw. Ik schreef verscheidene brieven aan mijne onbekeerde betrekkingen en deelde hen dan mede wat God voor mij gedaan had; want ik dacht dat het hooren van de gezegende dingen, die God voor mij gedaan had, hen zou uitlokken om Christus lief te hebben. Maar, helaas! ik ondervond tot mijne groote teleurstelling, dat mijne brieven en woorden, in de meeste gevallen, gelijk water op den grond gemorst waren. Onderscheidene broeders werden met mij bekend, aan wien ik mijn gemoed met blijmoedigheid openlag en vele zalige tijden hebben wij te zamen genoten in het gebed, in het zingen en in de gesprekken over Christus en Zijne dierbare behoudenis. Ik dacht dat ik al de ongeloofigen in de wereld kon wederleggen, uit hetgeen ik wist en bevindelijk genoten had van Christus en Zijne liefde in mijne eigene ziel. Weinig dacht ik aan de wolken der donkerheid, die mij weldra stonden te overdekken en waarover ik nu zal spreken.

Trapsgewijze ondervond ik dat mijne genietingen begonnen te verminderen en dat mijn hart koel jegens den Heere werd. In dien toestand worstelde ik vurig in het gebed, maar kon geen antwoord bekomen en ik werd onrustig in mijn gemoed. Ik was gewoon mijn Bijbel te doorzoeken en de bladeren die toegevouwen waren op te slaan en de dierbare dingen na te jagen, die ik genoten had. Nimmer zocht een zogend wichtje naar de moederlijke borst met vuriger begeerte, dan ik zulks deed om nieuwe ontdekkingen van Christus, maar alles was donker en bedroevend. De dierbare beloften schenen naauwelijks dezelfde woorden te zijn en ik begon te vreezen, dat al mijne vroegere genietingen de uitwerkselen waren van mijne opgewondene verbeelding. 'Voorzeker' zeide ik, 'als zij van God gekomen waren, zoo zou ik alle kennis en gevoel van dezelve niet verloren hebben.' Ik bleef echter mijnen Bijbel onderzoeken en vooral de Psalmen; en nu en dan ondervond ik dat Davids gebeden mijne gevoelens uitdrukten alsof hij ze bepaald voor mij vervaardigd had, hetwelk mij oogenblikkelijke verruiming scheen te verschaffen; maar dit was waarlijk slechts van korten duur; want het beeld van David bleek in mijn oog zeer verschillend van het mijne te zijn. Ik bezocht nog steeds de prediking van Ds. Hawker, maar kon naauwelijks iets anders hooren, dan hetgeen mij veroordeelde of bedroefde. Als ik trachtte iets aan te grijpen van hetgeen de goede man zeide, werd het mij oogenblikkelijk ontnomen door deze inblazing: Gij hebt Christus den rug toegekeerd; gij hebt geene liefde tot Christus; gij hebt Zijn juk weggeworpen!

Omstreeks dezen tijd werd er ook een strik voor mijn voet gelegd, zoodat mijne gedachten, terwijl ik in de kerk was, weggevoerd werden met dat magtige kwaad van hetwelk Paulus spreekt, Rom. VII:8. Zoodanig werd ik met mijne vleeschelijke genegenheden tot het schepsel afgetrokken, dat ik naauwelijks kon zeggen wat de prediker zeide en hoe meer ik er tegen worstelde, hoe meer het de overhand over mij kreeg, hetwelk mij met schuld en verwarring vervulde. Onder deze pijnlijke gewaarwordingen, besloot ik aan de tegenover gestelde zijde der kerk te gaan zitten, waar de verzoeking uit mijn gezicht verwijderd zou zijn. Ik deed zulks en zeide tot mij zelve: 'Nu zal ik in staat zijn met meer aandacht te luisteren;' maar helaas! welke dwaasheid vervult het hart! Zoodra had ik niet mijn plaats verwisseld of ik werd op andere wijzen aangevallen, die even afleidend waren. Eerst was ik zoo slaperig, dat ik, zoodra de tekst afgelezen was, in sluimering viel, ofschoon ik elk middel beproefde om wakker te blijven, zoo als in mijn vleesch knijpen, snuiven, opstaan enz. Dit was mij te meer wonderlijk, daar het tegen mijn gestel en mijne gewoonte was; want ik was zeer mager, en mijn onderhoud was zeer eenvoudig en schraal. Ik bad dat de Heere dit kwaad mogt wegnemen, want het scheen mij toe op die plaats eene spotternij te zijn, beide van den prediker en den Heere zelve. Ik wil niet zeggen, dat God mijn gebed op dit oogenblik verhoorde; maar dit weet ik, dat ik mijne slaperigheid kwijt raakte en toen hoopte ik dat ik in staat zou zijn beter te kunnen hooren; maar hier vergiste ik mij weder. Ik werd nu zoo verstrooid door de dingen van dit leven, dat ik in staat scheen om in de kerk alle dingen veel beter, voor mijne roeping in het leven op order te rangschikken dan ik zulks te huis kon doen, en ik had niet de minste kracht om mijne dwalende gedachten te stuiten. Als ik de kerk uitging, hoorde ik de broeders vaak zeggen: 'Wel, Welk eene allerdierbaarste leerrede hebben wij gehad!' Een ander zeide dan: 'Het was mij waarlijk goed daar te zijn,' hetwelk mij stil deed zwijgen en vaak ben ik voor de heiligen uit den weg gegaan uit vrees dat zij mij eenige vragen zouden doen en zoo ontdekken in welk een vreesselijken toestand ik verkeerde, maar geene enkele ziel kende mijne verzoeken.

Ik wenschte, dat ik geene belijdenis des geloofs had afgelegd, want nu scheen ik ongeschikt en voor de wereld en voor des Heeren volk. In dezen toestand kromde ik mijn hoofd maanden lang als eene bieze. En somwijlen had ik zulke harde gedachten van God, zulke vernederende gedachten van Christus en zulk een ongelooft in mijn gemoed dat het mij deed sidderen. De eigenliefde werkte ook zoo krachtig in mij, dat mijne gedachten weggevoerd werden buiten alle betamelijke grenzen; ja zelfs zoo, dat ik de verdoemden in de hel kon beklaagd

hebben. Ik ben verzekerd dat zonder Gods wederhoudende magt, of krachtadige genade, de mensch even slecht zou handelen als de gevallen geesten. Gedurende dit mijn treurig pad, voegde ééne omstandigheid veel tot mijne ellende toe, welke deze was. Een jongeling, die medeleerling met mij was, mij dikwijls ziende lezen in mijnen bijbel en mij in het gebed en in mijne gesprekken over de dingen Gods in vorige tijden gehoord hebbende, werd zoodanig aangegrepen, ofschoon vroeger een zeer ligtzinnig jongeling, dat hij op eenmaal zeer ernstig werd en zijne onwetendheid betreurde, want hij was niet in staat een woord van eene lettergreep te spellen. Ik was hoog ingenomen met zijnen schijn van vroomheid en zeide hem, dat ik hem gaarne zou onderwijzen in alles wat ik kende, hetwelk inderdaad zeer weinig was. Evenwel leerde ik hem weldra een eenvoudig hoofdstuk lezen, hetwelk hem, zoo wel als mij, veel genoeg deed. Ik had eene groote genegenheid voor deze arme, verwaarloosde jongen en, naar ik toen dacht, eenige hoop gevende teekens in hem opmerkende, stelde ik elk middel in het werk om zijn eeuwig welzijn te bevorderen. Hij liet zijn ijdel gezelschap, en zijne loszinnige gesprekken varen en vroeg dikwijls naar de dingen Gods, schijnbaar als een, die naar gerechtigheid hongerde en dorste, en alzoo ging hij verscheidene maanden lang voort. Maar toen ik in den hiervoren beschrevenen toestand verzonk, bemerkte ik blijkbaar eene trapsgewijze teruggang in mijnen jeugdigen bekeerling en langzamerhand wierp hij zijn masker af, en werd een van de alleronreinste en onzedelijkste jongelingen die ik ooit kende en bespote ook alle godsdienst. Deze omstandigheid droeg bij tot het gewigt mijner andere beproevingen. Ik dacht dat ik zou vallen gelijk hij en alle godsdienst geheel laten varen, welke gedachte mij bij tijden deed beven; maar op andere tijden was ik er zorgeloos en onbekommerd over. In eene mijner zorgeloze oogenblikken, ging ik mijne oude danszaal voorbij. Ik bleef staan en zeide: 'Ik zal er eens eenmaal in gaan. Ik zal niet dansen, maar slechts toeschouwen.' Ik deed zulks, maar was daar slechts enkele minuten geweest, of ik begon te beven, en kon niet blijven, de ontroering van mijn gemoed was te groot, want in de zaal, of juist toen ik die verliet, klonken deze woorden in mijn geweten: 'Wij weten dat de Zone Gods geopenbaard is en de geheele wereld ligt in het booze.' Ik zag in een oogenblik waar de geheele wereld verkeerde — in eenen toestand van duisternis, dood en veroordeeling en mij zelve onder dat getal, alleen bleek mijn geval veel erger, dan dat der goddelooze wereld; want ik was een ellendeling, die onder het Evangelie verhard was! Dit heeft mij genezen van later ooit meer in de danszaal te komen, maar het verteederde mijn hart niet.

Op eenen anderen tijd vereenigde ik mij met een of twee van mijne meer zedelijke voormalige makkers en terwijl ik in de weide speelde met eenen zeer harden bal, bezeerde ik den voorsten vinger van mijne rechterhand. Dit beschouwde ik als eene zichtbare straf, om mijn laaghartig gedrag. Ik verliet mijne makkers met de hel in mijn geweten en de geneesheer kon mijnen gewonden vinger niet goed meer genezen; zoo dikwijls ik er naar zie herinnert het mij aan mijne verfoeilijkheid jegens den beste der vrienden. Maar er was genade in deze bezoeking, want het deed mij bij vernieuwing vurig tot God roepen en in mijne eenvoudigheid zeide ik: 'Heere, zoo Gij nog eenmaal genade kunt bewijzen aan zulk een ellendeling als ik ben, zal ik tevreden zijn als ik nooit meer een ander bewijs ontvang.' De zoete vernederende bewustheid der genade, welke Hij mij vergunde zal ik nimmer vergeten. Maar deze onverwachte gunst hield niet lang aan. De dauw was spoedig opgedroogd en ik werd overgelaten om de wanhopige verdorvenheid van mijne natuur te gevoelen. Ik kon niet veronderstellen dat iemand van Gods volk met zulke dingen geoefend werd. Ik vermeed hen daarom zoo veel mogelijk, en was besloten, zoodra ik vrij was, die streek te verlaten en naar Londen te gaan, waar niemand mij kende. Ik besloot niemand iets te zeggen omtrent hetgene in mij omging, en daar de dag mijner bevrijding aanbrak, ruimde ik al mijne boeken op, behalve mijn Bijbel en de gezangen van Dr. Watts, zeggende dat zij mij te zwaar waren om mede te dragen en dat ik er in de stad meer kon koopen; maar niemand kende mijn besluit, noch de werkzaamheden van mijn gemoed en zoo verschillend was het gevoelen van mijne vrienden aangaande mij, van het mijne, dat velen zeiden: 'Wij hopen dat God u een prediker maken zal voor dat gij terugkeert;' hetwelk mijn gevoel zeer kwetste, ofschoon ik het voor hen zoo goed mogelijk verborg. Ik dacht over hunne woorden na, en zeide tot mij zelve: 'God mij een prediker van Zijn Evangelie maken! Arme zielen! O hoe zijt gij in mij bedrogen! Welk een verachtelijk huichelaar moet ik zijn! O! wisten zij de helft van hetgeen in mijn hart omgaat, zij zouden mij uit hun gezelschap verwijderen en nooit meer tot mij spreken!'

Alles wat ik aangaande mijzelve tot hiertoe geschreven heb, gebeurde eer ik 19 jaren oud was. Kort nadat ik dien leeftijd bereikt had, vertrok ik te voet naar Londen, eenen afstand van meer dan twee honderd mijlen. Ik liep de eerste dagen omstreeks 60 mijlen ver; maar terwijl ik eenen steilen heuvel afdaalde, bijna aan het eind van mijne tweede dagreize, zeer vermoeid zijnde, stapte ik plotseling op eenen ronden steen en verstuipte mijnen enkel. Het was met veel moeite, dat ik naar mijn nachtverblijf kon komen en den daarop volgenden dag

kon ik mijn voet ter naauwernood op den grond zetten. Mijn voornemen om het overige gedeelte van den weg te loopen, was ik genoodzaakt te laten varen; maar slechts weinig geld hebbende, en de kosten van een rijtuig te hoog zijnde, was ik gedwongen mijnen toestand aan den voerman mede te deelen, die zeide dat hij slechts 36 mijlen ver ging, maar mij met genoeg voor een paar schellingen wilde medenemen en tot den volgenden voerman in mijn belang spreken. Op deze wijze kwam ik behouden door des Heeren goedheid in Londen. Mijn voet werd ook beter door de aangewende middelen en door de rust in het rijtuig Dit was in April 1799. Ik moet terugzien op den eersten dag van mijne reis en inderdaad ik zal altijd reden hebben om God te loven voor Zijne goedertierenheid op dien dag aan mij bewezen. Ik moest eenen hoogen en steilen heuvel opklimmen; en terwijl ik dezelve langzaam beklom, peinsde ik over de plaats gehad hebbende gebeurtenissen van mijn leven en verwonderde mij dat de Heere mij niet had afgesneden in het midden van mijne zonde en mijnen opstand, toen eene plotselinge gedachte mij trof: 'Ik zal Wats gezangen uit mijn pak halen en lezen terwijl ik langzaam dezen vervelenden heuvel beklim.' Ik deed zulks, en mijn oog viel op:

'Gezegend die zielen die hooren en kennen,' enz. (Ps. LXVIII, vers 23).

Een licht en eene zoetigheid vergezelde elken regel die ik las; maar toen ik aan die woorden kwam:

'Zijn heilig regt verhoogt hun hoop, Geen satans magt verdoemt,'

stond ik een tijdlang stil, als overgoten met een bewustzijn der liefde van Christus. Ik zong en weende van vreugde en zegende en loofde den Heere voor Zijne barmhartigheden jegens mij; en die woorden 'Zijn heilig regt' schenen mij waarlijk groot toe! Toen ik den top van den heuvel bereikt had, was het mij alsof ik terug moest keeren, ten einde mijne vrienden, die God vreesden, te vertellen, wat Hij aan mijne ziel gedaan had. Alles rondom mij scheen mij heerlijk toe; want God had 'de schaduwen des doods in morgenstond' veranderd. Ik stond een tijdlang te leunen op het opperste van mijnen staf, in tweestrijd of ik terug zou keeren of vervolgen. Ten laatste kwam ik tot het besluit om voorwaarts te gaan, vertrouwend dat de Heere mijnen weg voorspoedig maken en mij van de zonde weerhouden mogt, opdat ik Hem niet onteeren, noch mijn geweten verwonden mogt. Ik had nog zulk eene duidelijke ontdekking niet gehad van aangenomen te zijn in den Geliefde en van mijne geheele en volkomene zaligheid door Zijne regtvaardigende gerechtigheid, als waarmede ik op dezen tijd begunstigd werd. Er kwamen ook vele schriftuurplaatsen in mijn gemoed, om mij in het geloof aan te moedigen, te versterken en te bevestigen, zoo dat ik mijn weg juichend vervolgde. Maar o! welk eene verandering was er in mijne ondervindingen te weeg gebracht! want ofschoon ik gelegen had tusschen twee reijen van steenen,' zoo was ik nu gelijk 'vleugelen eener duive, overdekt met zilver, en welker vederen zijn met uitgegraven, geluwen goud.' (Psalm. LXVIII:14.)

Dit bezoek van God verkwikte mijn geest en bleef mij eenigen tijd bij, nadat ik in Londen aankwam, hoewel niet met die blijdschap als in het eerst. Mijn verstand werd ook veel opgelicht door den Heiligen Geest met betrekking tot het heerlijke verlossingsplan, als in de Heilige Schrift vervat en mijne overdenking van Christus, als de heerlijke Verlosser, was waarlijk zoet.

Ik dacht, toen ik in Londen aankwam, hoezeer ik begunstigd zou worden in het hooren, daar mij van zulk een aantal uitstekende dienaars van Christus in die groote stad verteld was. Ik begon dus rond te dwalen van de eene plaats naar de andere, maar kon slechts weinig inzamelen, want de meeste predikers die ik hoorde, vrees ik dat weinig of niets kenden van de onderwijzing des H. Geestes, of aangaande Jezus Christus mijnen Heere. Ik verwonderde er mij over hoe het kwam dat ik zelden iemand van hen kon hooren met eenige zielsvoldoening. Het was mij inderdaad smartelijk en ik werd tot een ernstig onderzoek geleid naar de oorzaak. De hulpmiddelen die ik op die tijden gehad heb, bestonden vooral in het lezen, in overdenking, in gebed en in gesprekken met twee of drie van Gods kinderen.

Trapsgewijs geraakte ik gedurende den zomer van 1799 mijne genietingen kwijt en de toestand van mijn leven was allerbeproevendst. Ik moest dag aan dag werken met eenige der slechtsten van Adams gevallen geslacht. Zij waren voor het meerendeel, óf ontuchtige Godloochenaars, of ledige godsdienstbelijders; en tusschen die twee werd ik geplet als tusschen twee molensteenen. Eerst zalige ontdekkingen van Christus en Zijne gezegende verlossing met zulk een bewijs en kracht aan mijn hart genoten hebbende en nu menschen te ontmoeten, die de waarheid des Bijbels betwijfelden, die dezen dierbaren Verlosser lasterden, die mijne ziel beminde, trof mij allergevoeligst, zoodat ik niet in staat was in hun gezelschap stil te zwijgen; en uit de

virigheid en ijver mijns harten heb ik velen van die vermetele ongelooovigen met wien ik werkte wederlegd; en vele van de uitwendige ledige godsdienstbelijders zijn evenzeer in verwarring gebragt als de ongelooovige partij door de bewijsvoeringen, die ik in staat gesteld werd aan te voeren. Uit den mond der kinderen en zuigelingen heeft God Zijnen lof bereid. Maar o! wat was met hunne listige redenering en door hunne onreine en wellustige zamenspreking mijn leven ellendig, en ik was vaak waarlijk blijde als ik hun gezelschap verliet. Eene zaak evenwel kwelde mij zeer, namelijk dat ik in de afzondering dikwijls veel te doen kreeg met de ergste zaken die ik in den loop van den dag had gehoord. De satan, dacht mij, had voordeel aan mij, want vaak had ik de ingeving, dat ik meer had gesproken dan ik behoorde te hebben gedaan, dat het hoogmoed en verwaandheid was voor iemand zoo jong als ik. Mijn pad was destijds ruw en doornig en de vele strikken en verzoekingen in Londen, gepast naar de verdorvene driften en vleeschelijke virigheid der jeugd, dreigden dikwijls mijnen val, maar de Heere bewaarde mij van grootelijks te zondigen en den vrijen teugel te geven aan de magten der verdorvene natuur. Terzelfdertijd leerde ik gevoelen, dat ik geene reden had om te roemen, want de ergste tooneelen, die ik uitwendig zag, waren niet slimmer dan die ik in mijn eigen hart gevoelde, waarvan het gevoel mij vaak in het verborgen deed kermen. Inderdaad, zoodanig was de krachtige werking van mijne verdorvenheid dat al mijn troost daardoor weggevoerd werd en vaak kwam ik tot dit besluit, dat, als het werk Gods aan mijn hart echt was geweest, ik niet zooveel verdorvenheid, gevoelen, of meer kracht hebben zou, om den ouden mensch ten onder te brengen. Maar ik was een jeugdig krijgsknecht en niet geoefend in den strijd; en in groote mate mijne genietingen kwijt geraakt zijnde, op welke ik zoo verzot was, vond ik mijne ervaring zonderling. Sommigen der leeraars, die ik destijds hoorde, hinderden mij in plaats van mij dienstbaar te zijn; want als ik ging hooren met eene kleine hoop om mijn pad een weinig te zien opgehelderd, ging ik doorwond en ter neder gestooten weg. Een oud leeraar maakte eens deze opmerking in zijne rede: ‘Klaagt gij dat gij al uwe vertroostingten zijt kwijt geraakt? Ziet of gij de oorzaak niet kunt opsporen. Welligt hebt gij het gebed, of de middelen verzuimd; of gij hebt den ouden mensch niet gedood. Ziet hoe het werk der heiligmaking voort gaat. Spreek mij niet over regtvaardigmaking; want zonder praktische heiligmaking zal niemand den Heere zien.’ Ik dacht dat de goede man gelijk moest hebben en ik ongelijk; en ik geraakte in dit wettische prediken verward en verbroken in mijn oordeel. Die predikers waarschuwdten ook vaak hunne hoorders tegen de Antinomianen en hunne verderfelijke leerstukken en bezigden al de krachten hunner welsprekendheid om de Antinomianen zwart te maken. ‘Wat mij betrof, ik kende er geen een; maar eindelijk, na onderzoek, bevond ik dat die vrome lieden ‘William Huntington, John Bradford en enkele anderen bedoelden, maar voor zoo ver ik kon ontdekken waren er niet veel zulke ontzettende wezens in Londen en ik was er blijde om en was besloten hen niet te gaan hooren. Maar er bestond eene moeijelijkheid, daar ik niet goed over henen kon komen.

Ik had eenige mijner vrienden beloofd, dat ik Mr. Huntington zou gaan hooren als ik in Londen kwam; en zoo kwam ik tot het besluit dat ik hem op zekeren werkdag des avonds zou gaan hooren als ik mijne gewone plaats der aanbidding daardoor niet verzuimde. Dan, dacht ik, zal ik mijne belofte vervuld hebben en ik zal eene bevestiging hebben van hetgeen ik aangaande hem heb gehoord. Ik zal hem zeer naauwkeurig nagaan. Diensvolgens ging ik Mr. Huntington hooren, doch op eene zeer geheime wijze, opdat niemand van mijne bekenden mij zou zien. Ik was zeer getroffen door zijne eenvoudige stijl en zijne duidelijke zuivere voordragt. Zijne geoefendheid in de Schrift en de bewijzen die hij aanvoerde om elk leerstuk te bevestigen, dat hij voorstelde, kón ik niet wederspreken, noch wederstaan; maar nogtans was ik besloten hem niet in mijne genegenheden te ontvangen; want ik dacht, als deze mensch zulk een verachtelijk wezen is, daar ik niet aan twijfel, anders zouden zoovéle vromen hem niet tegenspreken en als ik zijne gevoelens omhelsde, welk een ontzettend wezen zou ik dan ten laatste worden! Ik ben reeds zulk een verdorven ellendeling en als ik zijne leer omhelsde, zóu zulks zijn als bemesting en mijne verdorvenheden zouden losbreken in al hare afschuwelijkheid; daarom zal ik elke deur toestoppen, opdat zijne leer er niet inkome, behalve in mijn geheugen. Nu, ik hoorde hem en was zeer verwonderd over zijn verbazend geheugen en bekendheid met elk gedeelte des bijbels; en was zeer bedroefd dat zulk een slecht mensch zulke bekwaamheden bezit en ik zeide tot mijzelf, als deze mensch een opregte waarheidsprediker was, hoe helder zou hij dan blinken! Ik ging geheel teleurgesteld henen, omdat hij de zaken niet bevestigde, die ik van hem gehoord had. Ik kon zijne leerrede niet uit mijn hoofd verdrijven, want zij bleef mij gestadig bij; ik ging naar huis en vertelde, de voornaamste gedeelten daarvan aan eene goede oude vrouw, die ernstig tot mij zeide: ‘Ik ben bevreesd, mijn jonge vriend, dat gij verkeerd hebt gedaan met hem te hooren.’ Ik zeide: ‘vrouw, ik kon niets strijdig met de waarheid ontdekken in hetgeen ik hoorde.’ Zij zeide: ‘dat kan zijn; maar iemand kan vele evangelie-waarheden verkondigen en echter een ontzettend wezen zijn. Hij is een mensch van een zeer booze geest.’

Deze arme oude discipelin (want dit was zij) had hem nooit gehoord; maar er was haar zeer veel van hem verteld door de vrome lieden van Keppelstraat, met wien zij in verband stond en zij geloofde het. Ongetwijfeld was het uit opregte beginselen, dat zij mij tegen Mr. Huntington waarschuwde. Onkunde en vooroordeel voeren vaak de ware discipelen van Christus een grooten afstand mede en het is het werk des duivels om de harten, beiden van heiligen en zondaars, in beweging te zetten tegen het vrije genade-evangelie van Christus; zij echter is het eenige geneesmiddel voor der menschen beklagenswaardige ellende. De satan zal alle godsdiensten goedkeuren, behalve de godsdienst welke Christus verhoogd en arme gevangenen vrijheid aanbrengt.

De zomer van 1799 spoedde ten einde, en mijn arbeid verminderde, ik begon te bezinnen wat ik zou doen en waar ik zou henegaan om werk te zoeken. Ik kwam ten laatsten met een jong mensch overeen, om naar Bath en Bristol te gaan. Dit was in Augustus. Mijn metgezel verliet mij te Bath; ook begeerde ik zijn gezelschap niet, want hij was een Ariaan. Ik reisde door naar Bristol, waar ik ruim drie maanden werkte, toen ik weder naar Londen terugkeerde. Toen ik naar Bristol ging, verkeerde ik in het denkbeeld, dat ik daar grootelijks bevoorregt zou worden met het hooren van de uitmuntende predikanten van wien ik gehoord had, en ging dus naar de meesten der kerken en kapellen, waar het Evangelie gepredikt werd; maar ik vond dauw noch regen, olie noch zout. Sommigen waren vrij zuiver in de voornaamste leerstukken des Evangelies, nogtans, voordat zij hunne leerrede geeindigd hadden, bezoedelden zij de wateren met hunne voeten.

Hunne openhartigheid en edelmoedigheid waren van dien aard, dat zij eene vereeniging zamenstelden, dat wil zeggen, de meesten der predikanten, zoo niet allen, waren gewoon eenmaal per maand te zamen te komen, en te prediken tegen de dweeperij en tot bevordering der openhartigheid. Deze vereeniging bestond uit Arminianen, Presbyterianen, leeraars der Staatskerk, Baptisten, en anderen. Ik hoorde er een in zijne leerrede zeggen: 'Wij heeten dezen gelukkigen dag welkom. Nu kunnen wij als broeders zamenkomen en aan allen de regterhand der gemeenschap toereiken!' Ik zou bijna met hen ingestemd hebben, want mijne oogen waren nog niet genoeg geopend, om het onderscheid te kunnen ontdekken tusschen eene vleeschelijke godsdienst, en die welke zich openbaart in kracht, maar kon niet en ik scheen in eigen oogen als 'eene gespikkelde vogel.' 'Wel,' zoo vervolgde de predikant te zeggen, 'wij zijn nu gelukkig vereenigd in de bevordering der uitbreiding van des Verlossers koninkrijk. Het was waarlijk tijd om onze kleine verschillen in gevoelens ter zijde te leggen en nauwer vereenigd te zijn in het wederstaan van den grooten vijand. O, dit is eene dag waar ik lang naar verlangd heb te aanschouwen.' Het volk scheen ook zeer opgetogen en zij zongen lustig om er hunne blijdschap over uit te drukken, dat alle dweeperij nu ter zijde gelegd was, ten minste te Bristol. Ik beschouwde die dingen met verwondering en vormde mijne eigene gevolgtrekkingen. 'De dweeperij ten onder gebracht,' zeide ik, 'Wacht! laat mij onderzoeken wat het is, dat die lieden door dweeperij bedoelen.' Terwijl ik overpeinsde, trof het mij dat een ligchaam uit zulke grondstoffen te zamengesteld niet veel waarschijnlijkheid had, bevorderlijk te zijn aan de uitbreiding van het koninkrijk van den Verlosser. Deze handelingen verwekten in mij ongunstige gedachten aangaande de vereeniging; echter lag ik mijzelve het zwijgen op, vreezende dat ik liefdeloos zou oordeelen en zeide tot mijzelve: 'Ik ben slechts een arm, eenzaam schepsel en zoovele evangeliedienaars kunnen voorzeker niet dwalen.'

Er bestond eene andere zaak die mij zeer kwelde: zij schenen allen eensgezind en vol liefde te zijn; maar ik kon geene liefde tot hen gevoelen. Bristol was destijds vol godsdienstbelijders van onderscheidene soort en vele mijner makers waren doortrapte Arminianen. Toen God mij in eene diepere kennis van het heerlijke verlossingsplan, alleen uit genade, had ingeleid, kon ik niet zwijgen, als ik hen de leer der verkiezing en voorverordining, van Christus toegerekende gerechtigheid en de volkomene bewaring der heiligen hoorde miskennen. Ik wist, dat als deze leerstukken niet die des Bijbels waren, er geen hoop voor mij bestond; maar hunne goddelijke kracht gesmaakt hebbende, werd ik gedrongen er ernstig voor te strijden, hetwelk mij in voortdurende moeijelijkheid bragt, waarom zij mij vaak Antinomiaan, dweeper, bekrompen geest noemden. God heeft mij dikwijls met zulk eene vrijmoedigheid begiftigd en met zulk eene gereede herinnering van zijn woord toegerust, wanneer ik tegen hen streed, dat zij ophielden het punt te bestrijden, en hunne boosheid lucht gaven in de verachtelijkste vleijerij. Een man in den winkel werd mij aangewezen als een volmaakt mensch in het vleesch. Ik zag hem nimmer glimlagchen, voor zoover ik mij kan herinneren, maar hij was stuursch en afgetrokken tegenover allen rondom hem. Ik zocht gelegenheid hem te ontmoeten, om met hem over de godsdienst te spreken, maar kon geen ingang vinden, want hij was zoo stug als een beer; hetwelk mij deed gelooven, dat hij zoo volmaakt niet was als de arme, misleide Arminianen hem aan mij hadden voorgesteld.

Onder de vele belijders, die ik in Bristol ontmoette, was er slechts één man die bevindelijk bekend scheen te zijn met de dingen Gods. Ongetwijfeld waren daar vele verbórgenen van des Heeren eigene kinderen; maar het was mijn ongeluk hen niet te vinden. Omstreeks dezen tijd begon ik te vermoeden, dat er slechts zeer weinig wezenlijke godsdienst in Bristol was; echter had ik daarover hevige worstelingen terwijl ik dit dacht. Ik ben nu zeker dat hunnen godsdienstijver, hunne vereenigingen, hunne zendelingspogingen, hunne groote liefde voor openhartigheid en hunnen haat tegen dweeperij, allen voortkwamen uit het vleesch, uit misleiding, uit vijandschap tegen een Evangelie van vrije genade, en uit den duivel, wiens belang het is de zinnen te verblinden dergenen die niet gelooven en hun hart in vooroordeel te brengen tegen Gods heerlijke en goddelijke vrijmagt. Een vurige ijveraar voor de zedingszaak, met wien ik op zekeren dag werkte, stelde eene vraag voor aan zijne metgezellen, die meest alle Arminianen waren, of het zonde was een lot in de staatsloterij te nemen, met het doel om de zaak Gods te ondersteunen als er eene prijs op viel. Het antwoord niet afwachtende, ging hij voort met te zeggen: ‘Ik heb eene groote begeerte om de zedingszaak te ondersteunen, maar ik heb geen geld. Als ik een lot kocht en er eene aanzienlijke prijs op viel, zou ik eenen zedeling kunnen bekostigen; en zou dat niet een goed werk zijn?’ De meesten gaven hunne goedkeuring te kennen, doch ik was stil en om mijn stilzwijgen rigtte hij zich tot mij om mijn gevoelen te hooren. Ik zeide: ‘Gij herinnert mij aan Gods gebod tot Saul en aan zijn gedrag. God gelastte Saul, niemand te sparen, maar allen met het zwaard om te brengen. Evenwel spaarde Saul eenige van de besten der schapen, ongetwijfeld voor zijn eigen gebruik, ofschoon hij aan den profeet huichelachtig zeide, dat zij in eene offerande aan den Heere moesten geofferd worden. Nu spreekt gij over een lot in de loterij te koopen, en over hetgeen gij voor God gaat doen als gij eenen prijs bekomt. Wel, God wil niet dat gij kwaad doet, opdat het goede daaruit voortkome. Ik wensch alle waarachtige zedelingen voorspoed en zoo de zaak uit God is, zoo is Hij magtig dezelve te ondersteunen en zal zulks doen; maar ik zou bevreesd zijn dat, nadat gij uwen prijs gewonnen hadt, gij om uzelve zoudt denken veel meer dan om de zedingszaak u te bekommeren.’ In welk eene diepte van ongerijmdheid en dwaasheid kan een mensch vervallen, zoo God zijn onderwijzer niet is.

Ik keerde drie maanden later naar Londen terug, in de hoop van spoedig werk te vinden; maar ik had met vele beproevingen te worstelen, gedurende den gestrengen winter van 1800, evenwel was de Heere mij zeer genadig en ook in de voorzienigheid bleek de Heere mij bijzonder vriendelijk te zijn, want Hij schonk mij gunst in de oogen mijns meesters, zoodat hij werkelijk zijn vaste knecht wegzond en mij in zijne plaats stelde, omdat de man die hij ontsloeg zeer wispelturig was. Deze man beproefde mij zeer, want hij bezat eene duidelijke verstandskennis, aangaande de leerstukken der genade en was gewoon Huntington en Burnham te hooren prediken en eenige gezangen op te stellen, die zuivere waarheid bevatten. Maar zijne gewoonte van dronkenschap was zoodanig dat ik hem daarover menigmalen scherp berispte; de laatste maal dat ik zulks deed, zeide hij: ‘Ik dacht dat gij aan de verkiezing geloofdet?’ ‘Ik omhels met mijn gansche hart de leer der verkiezing,’ zeide ik. ‘Veronderstelt gij dan niet,’ zeide hij, ‘dat mijn drinken naar het besluit Gods is?’ Ik was zoo getroffen door de hardheid van des mans hart en door zijne ontzettende verwaandheid, dat ik verstomde, later zeide ik: ‘En als alle dingen zijn overeenkomstig Gods besluiten, waarom dan onder het overige ook niet dat ik u uwe fouten aanwijs? Gods geopenbaarde wil,’ zeide ik, ‘is onze regel om te vólgden, en niet te zondigen; opdat de genade te meerder worde. Overweeg bovendien het leed dat gij uw arm huisgezin en uzelve berokkent, zoowel als den blaam, die gij op de goede wegen Gods brengt.’ Deze opmerkingen troffen hem, hij was stil en afgetrokken, maar verviel kort daarop weder in zijne oude praktijk, waardoor hij uit zijn werk ontslagen werd. Ik ontmoette hem eenigen tijd daarna in Soho Square, en hij mikte om mij eenen slag toe te brengen, welke ik ontweek, en zeide: ‘Wat! denkt gij uwe schuld op mij te verhalen, en mij te treffen met de vuist der boosheid?’ Zijn geweten was beroerd, zijne lippen beefden, hij werd bleek, zijne kracht scheen hem ontnomen te zijn en hij sloop weg gelijk een dief. ‘De weg der overtreders is hard,’ vooral voor onder het Evangelie verharde zondaars. Ik zag hem later niet meer. Gedurende dezen winter genoot ik vele gunstbewijzen van den Heere, beide in de voorzienigheid en in genade. Juist toen de winter geëindigd was, werd mijn meester een bankroetier en ik werd ontslagen; dit was echter voor mij geen bezwaar, daar ik gemakkelijk werk konde bekomen, hetwelk dan ook dien geheelen zomer voortduurde.

Maar ik had vele bittere beproevingen en inwendigen strijd te doorworstelen, beide terwijl ik te Bristol was en in het volgende jaar. Mijn verdorven hart en de zieleduisternis, waaronder ik voortdurend worstelde, waren zoodanig, dat ik dikwijls dacht alle godsdienst te moeten laten varen. Maar o, de gedachte om Christus den rug toe te keeren, was afgrijsselijk voor mijn gevoel! Soms dacht ik, dat Hij mij aanzag, en zeide: ‘Wilt gij ook niet weg gaan?’ hetwelk vaak mijn steenen hart verbrijzelde, en mij deed uitroepen: ‘Heere, tot wien zal ik henengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens.’

Gedurende den zomer van 1800, dwaalde ik vaak Londen door, om de verschillende predikanten te hooren; zoodanig was mijne dwaasheid en gebrek aan goed oordeel, met dat alles verzamelde ik zeer weinig zielevoedsel. Er waren twee predikanten, die destijds dikwijls de Tottenham Coart Road Kapel bezochten, waaraan ik nog al verbonden was, vooral aan Thomas Grove, die zeer vrijmoedig eenige der voornaamste leerstukken verkondigde en ik hoop dat hij eene bevindelijke kennis van dezelve had. Maar hij bleek eenige jaren later zeer te verflaauwen, gelijk mij door eenige godvruchtige lieden te Walsall is medegedeeld. Ik ontmoette Ds. Grove eens in Walsall, gaf hem de hand en dankte hem voor de vele dierbare waarheden, die ik hem eenige jaren te voren in Londen had hooren voorstellen, hetwelk hem zeer behaagde. Dit gaf aanleiding tot verdere gesprekken; maar toen ik hem deed verstaan dat ik te Birmingham over de lieden geplaatst was, voor wien John Bradford te voren voorganger was, werd hij op eenmaal zeer koel, en verliet mij.

Gedurende den zomer van 1800, was ik bij tijden buitengemeen bedrukt, hetwelk ik dacht dat gedeeltelijk te weeg gebragt werd door de trotschheid en ijdelheid van mijn gemoed, gedeeltelijk door de vreesselijke werkingen van mijn verdorven hart. Ik beefde als ik mijn huis verliet, uit vrees van in eenige verfoeijelijke zonde te vervallen; want ik werd zoodanig omringd met strikken en verzoekingën, dat ik verzekerd was, dat zoo God mij niet genadiglijk bewaarde, ik moest vallen; en hetgeen nog erger was, ik wenschte somtijds dat ik toegelaten kon worden om mijne verdorvene begeerten te bevredigen. Hoe duivelsch en verfoeijelijk is het menschelijke hart! Maar er was eene bijbelplaats die in mijn geweten had post gevat, en die ik mag zeggen dat mijn voortdurende leermeester was. Zij was deze: 'Waarmede zal de jongeling zijn pad zuiver houden? Als hij dat houdt naar Uw woord.' Die woorden zijn mij dikwijls geweest gelijk de zweep voor den rug der zotten en door dezelve ben ik dikwijls van grove zonden bewaard gebleven. Ik bevond, dat hoe meer ik in eigen kracht streefde, om de mij omringende zonden mijner natuur te onderwerpen, hoe meer ik door dezelve overwonnen werd en ik schreef mijzelve bittere zaken toe. Ik was daarbij onder zulk eene dienstbaarheid en ondervond zulk sleurwerk in het gebed, dat ik somtijds niet kon bidden, noch mijne knieën voor God buigen. En het hooren scheen mij van geen nut te zijn, want geen een van de predikanten die ik hoorde scheen mijnen toestand te kennen. Zoo ging ik rond, mijn hoofd somwijlen als eene bieze krommende, terwijl het verderf mij snel scheen te naderen. Als ik trachtte terug te zien op vroegere genade en uitreddingen, schenen zij voor mijn oog begraven te zijn. Ik kwam tot het besluit, dat ik eene groote misstap had begaan bij het afleggen mijner belijdenis, dat ik nimmer behoorlijk overtuigd was, dat ik nimmer de zonde als zonde had gehaat, dat ik mij vermeten had mij vrij te maken met Christus en Zijne beloften zonder eenen goddelijken waarborg aan te nemen; dat mijne godsdienst geheel in het vleesch was; dat ik wel beschouwd een huichelaar was; dat ik afgesneden en een verworpeling was; dat er nu niets te wachten was dan eene 'vreesselijke vergelding des oordeels, die de tegenstanders zou verslinden,' dat ik leugen had gesproken, en Gods volk verleid; dat mijne zonden allen weldra aan het licht zouden gebragt worden, en ik dan in mijne ware gedaante zou te voorschijn komen, als de snoodste bedrieger der wereld. Zij die dit dorre pad hebben bewandeld, en geen andere, kunnen beoordeelen wat mijne ondervindingen waren in dezen tijd van verzoeking. Er was een gebed dat ik mij herinneren kan in Jeremia, hetwelk ik menigmaal tot God plagt op te zenden en dit was: 'Zijt mij niet tot verschrikking; Gij zijt mijne hope ten dage des kwaads.' En ik pleegde te zeggen: 'Heere ik bezit geene hoop dan op U, geene hoop van zalig te worden behalve in Jezus en door Hem,' en dan was ik vaak een weinig verruimd; maar dit was slechts tijdelijk en werd dikwijls opgevolgd door de gruwelijkste gedachten, die in het menschelijk hart konden opkomen. Als ik naar het prediken ging luisteren, kon ik er van verzekerd zijn in mijn gevoel als vernietigd te worden, want ik plagt door den predikant te worden aangezet tot heiligheid en ijver, en de zedelijke wet tot mijn levensregel te maken maar ik bevond dat de wet 'de letter was die doodt.'

Op zekeren dag vormde ik het plan om voor de laatste maal te gaan hooren prediken. Ik ging op eenen Zondag morgen John Newton, in de Lombardstraat, droevig en treurig hooren. De leeraar nam zijnen tekst uit Jona: 'Als mijne ziel in mij overstelpt was, dacht ik aan den Heere en mijn gebed kwam tot U in den tempel Uwer heiligheid.' De woorden schenen mij zeer zoet en de leeraar drong in een aantal beproevingen en verzoekingën, waarmede de kinderen Gods geoefend worden, door het woord aantoonende dat verdrukking het gewone pad tot Gods koninkrijk is; en toen sprak hij liefelijk over Christus, als medelijden oefenende met Zijne verdrukke leden in alle hunne droefheden en beproevingen. Het behaagde den Heere deze leerrede tot eenen bijzonderen zegen voor mij te doen zijn; en ik verliet de kerk met al de lasten van mij te zien opgeheven en mijne ziel werd nog eenmaal uit de gevangenis gevoerd. 'O, dat men den Heere loofde om Zijne goedertierenheid en Zijne wonderwerken aan de menschenkinderen.' Ik weet wel wat David met dit zijn gebed bedoelde: 'Voer mijne ziel uit de gevangenis, om Uwen naam te loven.' Ik ging dien dag bij eene

godzalige vrouw eten en zoodra ik binnenkwam, zeide zij: 'Uw aangezicht blinkt, ik ben zeker dat gij vandaag iets van den goeden wijn des Koninkrijks genoten hebt;' want zij zag dat mijne bedruktheid was weggevaagd. Ik zeide: 'Ja, God zij geloofd, dat heb ik. De Heere heeft mijne gevangenis gewend. Dit is voor mij een zalig jubilé geweest;' en ik deelde haar de zaak mede uit de volheid van mijn hart, zij zeide: 'Ik was overtuigd, dat de Heere zich aan u zou openbaren; want Hij is getrouw aan Zijne beloften.' Ik geloof dat zij in mijne genietingen deelde en wij juichten te zamen, en loofden den Heere. Ik begon nu mijn Bijbel met meer genoegen te lezen en mijne oogen ontvingen eene nieuwe zalving, zoodat ik duidelijker dan te voren onderscheiden kon tusschen gebod en belofte, tusschen wet en Evangelie, terwijl Christus heerlijker in mijne oogen scheen als mijnen eenigen gezegenden Middelaar, Man en Vriend; ook kon ik niet nalaten van Hem en Zijne liefde, genade en volkomene verlossing te spreken. Ik juichte omdat ik niet onder de wet was, maar onder de genade.

Nu de Heere mijne gevangenis gewend had, kwam het weder op mijn gemoed dat ik nog geroepen zou worden, om in den naam des Heeren tot arme zondaars te spreken; mijne ziel weidde voortdurend in het werk der prediking, en ik dacht dat mijne gebeden tot dat einde door den Heere werden goedgekeurd; want ik ondervond geene bestraffingen als ik tot Hem bad, maar vele bemoedigende beloften.

De zomer van 1800 nu bijna geëindigd zijnde en mijn werk gedaan gerakende, smeekte ik de onderrigting des Heeren in mijne toekomstige verrigtingen. Maar weinig dacht ik aan hetgeen mij naderde, want weinige dagen later werd ik ziek en lag verscheidene weken lang aan de koorts. Ik verzwakte naar het ligchaam zeer en hoorde bij zekere gelegenheid mijn oppasser tot den arts zeggen: 'Wat denkt gij van hem, mijnheer?' Hij zeide: 'Ik vrees dat hij in groot gevaar verkeert. Er is nog slechts één middel dat ik hem geven kan dat hem misschien tot nut kan zijn.' Deze tijding drukte mij zeer neder. Ik was inderdaad gedurende mijne ziekte veel in donkerheid, maar had geene vrees voor den dood, of afschrik voor de hel; evenwel werd ik veel gekweld om mijn pad te bezien, daar ik te voren zoo zeer begunstigd was geworden. De eenige zaak waarom ik wenschte te leven was, om Christus aan arme zondaars te verkondigen, opdat zij zouden worden gezegend en Hij verheerlijkt.

Enkele uren nadat mijn arts mij verlaten had, bezocht mij eene oude discipelin en ik geloof dat zij meende dat mijn leven ten einde spoedde. Zij vroeg mij hoe het met mij was, maar mijn donkere zieletoestand en groote onbekwaamheid belette mij, om haar onmiddelijk te antwoorden. Ten laatste deelde ik haar iets aangaande mijnen zieletoestand mede. De lieve oude zeide, op eene allernadrukkelijkste wijze: 'God is u genadig geweest en wat hebt gij te vreezen? Heeft God niet gezegd: Ik zal u niet begeven, noch verlaten?' Niet zoodra had zij deze woorden gezegd, of de Heere paste dezelve met kracht en zalving aan mijn hart toe en zoodra ik mij kon herstellen, (want ik was geheel verslonden in het bewustzijn van des Heeren goedheid), zeide ik: 'ja! en Zijn heiligen naam zij geloofd; ik weet dat Hij mij nimmer zal begeven noch verlaten!' Een paar uren later kwam de arts om de uitwerking van zijn laatste middel te zien, en was geheel verwonderd. Hij zeide: 'de koorts heeft hem verlaten, hij zal nu herstellen.' Hij wist niet dat de beste Geneesheer, namelijk de Heere Jezus, mij bezocht had. O hoe zoet zijn de bezoeken van Jezus in tijden van wezenlijken nood, onverschillig hoe arm en onbeduidend het werktuig ook zij, dat Hij bezigt om eenen zegen te brengen.

Van dien tijd af begon ik in kracht toe te nemen naar ligchaam en ziel, want de zonneschijn van de tegenwoordigheid des Heeren straalde liefelijk op mij; en ofschoon ik in het tijdelijke eenigzins beproefd was door mijne ziekte en geen vooruitzicht van werk had, wanneer ik herstelde, zoo bezwaarden mij echter die dingen niet veel. Zoo God vrede schenkt, wie kan dan verontrusten? Het was verscheidene weken voor dat ik genoegzaam kracht ontving om een reisje te ondernemen; maar zoodra ik het raadzaam oordeelde, hetwelk laat in October was, vertrok ik naar Portsea. Gedurende mijn langzame herstel, had ik veel tijd om te lezen en te overdenken. De Heere zegende mij waarlijk bij tijden veel onder het lezen van Zijn woord, waarvan de bewustheid dagen lang duurde, tot op den tijd dat ik naar Portsea vertrok. De morgen waarop ik naar Portsea reisde, was ik zoo gelukkig naar de ziel als een mensch aan deze zijde der heerlijkheid zou kunnen wenschen. Ik zat achter alleen op het rijtuig, toen wij Charing Cross verlieten en terwijl wij Westminster Bridge voorbij gingen, zong ik met onuitsprekelijk genoegen dat welbekende lied:

'Leid mij, o Gij groote Jehovah!'

Er was eenen grooten brand te Wapping uitgebarsten en wij zagen van de brug af dat treffende zinnebeeld van den grooten oordeelsdag. Ik geloof dat dien brand enkele honderde huizen vernield heeft. Daar het lang voor

het aanbreken van den dag was, zoo was het gezigt zeer treffend en verschafte mij eenige nuttige overdenkingen terwijl ik voortreisde. Maar deze voorspoed was zeer kortstondig; want het regende gedurende bijna de geheele reis en somtijds met zulke stortbuijen als waar aan ik zelden blootgesteld ben geweest, en niet goed tegen zulk weder beschut, noch behoorlijk in mijne gezondheid bevestigd zijnde, vatte ik eene koude en werd ik op de hevigste wijze des nachts daarvan aangegrepen. Ik dacht dat ik niet tot het aanbreken van den dag zou leven; maar de Heere was mij zeer genadig. Ik kon naauwelijks loopen toen ik de herberg verliet, nogtans werd ik in weinige uren door Zijne teedere goedertierenheid van mijne zwakheid ontheven, was ik in een paar dagen weder volkomen wel en zocht werk, dat ik onmiddelijk vond en was den meesten tijd van mijn verblijf te Portsea aan het werk.

Gedurende mijn verblijf te Portsea, dat twee maanden duurde, moest ik dagelijks mijn kruis opnemen; want ik ontmoette zulke beproevingen als ik nooit verwacht had weder te zullen moeten doorgaan. Het was geen uitwendig kruis; want ik had niet veel om mij in dat opzigt te beproeven, daar ik gezond was en handenarbeid vond; maar ik werd eerst door ongeloof aangevallen en dit overmocht zoodanig over mij, dat ik in alle soorten van vleeschelijke redenering geleid werd en wanneer ik mijnen Bijbel las, werden allerlei deïstische tegenwerpingen in mijn gemoed tegen de waarheid der Heilige Schrift opgeworpen, zoodat ik gansch ellendig was. Als ik trachtte mij mijne vroegere genade te herinneren, en Gods genadige uitreddingen te gedenken, werd dit allés getrotseerd en als het ware uitgelagchen door dit reusachtig monster ongeloof.

Zodanig was de in mijn gemoed veroorzaakte verwarring, dat ik niets geene duidelijkheid kon zien in die gedeelten van het Woord Gods welke ik las. Al die tegenwerpingen welke de Deïsten gewoonlijk tegen de waarheid des Bijbels aanvoeren en waarvan ik te voren veel gehoord had, kwamen instroomen in mijn gemoed, vooral wanneer ik mijn Bijbel opnam, of poogde te bidden; en zulks zoozeer, dat ik beefde als ik het boek Gods open deed en somtijds sloot ik het en wierp het in verschrikkelijke woede neder en twistte met de Heere, dat Hij Zijnen raad en wil niet duidelijker en minder vatbaar voor tegenwerpingen geopenbaard had. O die vreeselijke hardheid, opstand en blindheid van mijn hart! ik scheen nu in den ergsten toestand te zijn, waarin ik immer verkeerd had. Het was mij zoo onverklaarbaar vreemd, dat ik na zoovele genade en uitreddingen, in dezen afgrijsselijken put zou storten, waarin geen water is!

In deze afgrijsselijke plaats worstelde ik verscheidene weken lang, echter niet zonder afwisselende lichtstralen, doch zij waren niet blijvende en somtijds was het geweld der verzoeking zoodanig, dat het met moeijelijkheid gepaard ging, om mijne wettige roeping te kunnen vervullen. Ik herinner mij eenen dag dat ik, terwijl ik over de markt te Portsmouth liep, plotseling werd aangevallen met eenen geest van godslastering en opstand, zoodat ik niet kon zeggen wat ik met mijzelven zou doen; en de vijand fluisterde mij in: gij deelt beter met uzelf in de zee te werpen en u te verdrinken, dan zou al die ellende een einde hebben. Dit deed mij sidderen, dat zulk eene wanhopige gedachte ooit in mijn gemoed zou indringen; echter gevoelde ik mij vertoornd tegen den Heere, even als Jona. In dezen toestand dwaalde ik eenigen tijd over de markt rond, redenerende, bedillende en met den Heere strijdende, die had toegelaten dat ik in dezen toestand was gekomen. Ten laatste kwamen deze woorden allerkrachtigst in mijn gemoed: 'Wees niet gelijk een paard, gelijk een muilezel, welke geen verstand heeft, welks muil men breidelt met toom en gebit.' Dit stuitte in korten tijd mijn opstand en ik zeide tot mijzelve: 'Wel, ik heb gehandeld gelijk een beest! Heeft de Heere geen regt om mij te beproeven gelijk het Hem behaagt?'

Op zekeren dag, dat ik zeer beproefd werd met de geest des ongeloofs, zoodat het met moeite was dat ik mijn werk kon verrigten, kwam het in mijn gemoed op, dat ik, zoodra ik het middagmaal zou gaan nuttigen, nog eens zou gaan en mijne ziel voor God uitstorten en van Hem smeeken, dat Hij elk struikelblok uit den weg ruimen en mij duidelijk toonen mogt dat de Bijbel Zijne eigene geopenbaarde waarheid is. Ik deed zulks en ondervond, dat de gezegende Geest mijne zwakheden te hulp kwam. Toen ik mijn Bijbel opensloeg, was zulks juist op die plaats waartegen ik het meeste gestreden had en er scheen een goddelijk licht op het heilige blad, zoodat ik verwonderd stond over mijn eigene onwetendheid en het trof mij krachtig, dat ik onder de magt des satans was geweest, en dat hij de oorzaak was van de verachtelijke en Godonteerende zaken, die ik in mijn hart had voelen werken. Ik zeide: 'Satan, gij zijt een leugenaar. De Bijbel is waarachtig. Uwe leugens en mijne blindheid zijn de oorzaak van mijne verwarring geweest.' De strik was nu gebroken en mijne ziel mogt ontkomen uit eene van de slechtste plaatsen, waarin ooit een verzoend zondaar gebragt kan worden.

Gedurende dezen tijd van verzoeking beproefde ik dikwijls mijne voorledene uitreddingen bijeen te roepen en ze in slagorder te stellen tegen mijne vreezen; maar alles te vergeefs, de verzoeking van den vijand was mij te sterk en hierdoor werd mij veel meer van mijne zwakheid geleerd dan ik ooit te voren wist. 'Wanneer ik in het

gebed eenig woord bezigde, dat toeïgening te kennen gaf, of beproefde om den Heere aan Zijne barmhartigheden van eertijds te herinneren, kon ik verzekerd zijn van alldroevigst te worden aangevallen, dat mijne godsdienst bedrog was, dat niemand, die een deelgenoot der genade was, ooit zoo diep kon verzinken, dat hij de waarheid van alle geopenbaarde godsdienst betwijfelde; dat ik eenen echten deïst was, maar te grooten huichelaar om het te erkennen.

Bij het herdenken van dit verzoekingsuur, ben ik geneigd te gelooven dat het Gods leerschool was en dat Hij mij voorbereidde, om voor Zijn volk van eenig nut te zijn en ik geloof, dat de school der beproeving beter berekend is, om een nuttig prediker van Jezus Christus toe te bereiden, dan al de geleerdheid van al de hoogeschoolen en akademiën in het heelal. Het is mijne bedoeling met deze aanmerking niet om iemand te beleedigen die eene klassieke opvoeding mag hebben gehad; maar waar ik op wilde aandringen, is, dat alle menschelijke bekwaamheden, die iemand kan hebben, hem niet tot een leeraar van Jezus Christus kunnen maken. Paulus had ongetwijfeld overvloedig menschelijke geleerdheid, maar hij was genoodzaakt die overboord te werpen, gelijk de zeelieden doen met den ballast van een al te zwaar beladen schip en te spreken 'niet in woorden van menschelijke wijsheid, maar in woorden, welke de Heilige Geest leert.'

Terwijl ik te Portsea was, ontmoette ik niemand waarmede ik vrijmoedig kon spreken over geestelijke zaken. Vaak hoorde ik Ds. Miall, Ds. Horsey en Ds. Griffin, en zij predikten soms tamelijk duidelijk, wat betreft de leerstukken des evangelies, maar er was niets in hunne prediking dat berekend was om een beproefd zondaar te verlossen en wat de hoorders aanbelangt, zij schenen zeer tevreden te zijn met hunne pligten en met zichzelf. Maar ik kon van Portsea zeggen, gelijk ik van Bristol heb gezegd, dat er aldaar velen kunnen geweest zijn van des Heeren verborgen, hoewel ik het geluk niet had van hen te ontdekken.

Ik verliet Portsea om met een klein vaartuig, omstreeks Kersmis, naar Plymouth Dock (nu Devonport) te vertrekken. Ik wenschte eenige mijner oude vrienden te bezoeken en hen iets mededeelen van des Heeren goedertierenheid jegens mij. Het was zeer stil toen wij onder zeil gingen, maar weldra stak de wind hevig op en de zee rolde over het dek van het schip, zoodat wij genoodzaakt waren in allerijl de luiken te sluiten, of wij zouden gezonken zijn. Gedurende het grootste gedeelte van den nacht bleef het eene hooge zee, maar de wind was in ons voordeel. Wij hadden ook goed maanlicht en geene mist, en door de goedheid Gods, die 'de zeeën gebiedt,' landden wij te Devonport na 23 uren zeilens. Alzoo werd ik weder nabij mijne geboorteplaats terug gebracht, om meer beproevingen en meer goedertierenheden te ondervinden.

Ik was nu juist mijn 21ste jaar gepasseerd. Bij het terugdenken, voor zoo goed als mijn geheugen mij van dienst wil zijn, geloof ik dat ik iets van de ondervindingen had van Jakob, bij zijne terugkomst in zijne geboorteplaats. Er bestaat altijd eenige voorkeur voor onze geboorteplaats, en meer bijzonder wanneer wij jong zijn en niet veel gereisd hebben. Ik geloof dat ik met bewondering terug zag op de goedertierenheid mijns Gods, die mij te midden van vele bittere beproevingen beide naar ligchaam en ziel bewaard had, gedurende mijn omzwerven. 'Wie is wijs, die merkt deze dingen, ja zij zullen de goedertierenheid des Heeren verstaan'. Ik begeer mijnen God te prijzen, omdat Hij eene plaats voor mij gemaakt heeft in de harten van vele honderden van Zijne eigene kinderen, met wien ik persoonlijk bekend ben in de stad en op het land en sommigen buiten dit land en ik twijfel niet, of ik leef in de liefde van velen, door middel van mijne geschriften, wier aangezichten ik nimmer aanschouwde. Het is daarom, ter wille van de geroepenen in Christus Jezus, dat ik voornamelijk schrijf, opdat zij God in mij mogen verheerlijken, als zij begiftigd worden met eenig geestelijk nut uit mijn verhaal te trekken.

In mijne geboorteplaats gebracht zijnde en aanwinst gedaan hebbende door geestelijken handel, dewijl de Heere mij eene geopende deur schonk, werd ik weldra de metgezel van vele begenadigde lieden. Mijn hart was warm en ik kon niet nalaten te spreken over den dierbaren naam van Jezus, want Hij was mij de schoonste onder de menschenkinderen, die de banier draagt onder tienduizend. Zijn Woord was ook dag en nacht mijne overdenking, want Hij had de duisternis licht en het kromme regt gemaakt, volgens Zijne gezegende belofte. Ik was daarom destijds altijd gereed voor geestelijke gesprekken, hetwelk er velen aan mij verbond en wij hebben te zamen gewandeld en gesproken tot middernacht toe over den Heere Jezus en Zijne genade, over Zijn bloed en Zijne gerechtigheid, over Zijne dierbare beloften en zalige uitnoodigingen, over de verhevene en gezegende voorregten der heiligen, als erfgenamen Gods en medeerfgenamen Christi en van die erfenis, die onverderfelijk, onbevlekkelijk en onverwelkelijk is. Dit waren verkwikkelijke tijden voor het aangezicht des Heeren, die in gedachten gehouden moesten worden.

Op dien tijd of daaromtrent, had ik ook zulk een zalig gezigt van het verbond der genade, opgerigt door den Drieëenigen God Israëls en bekrachtigd door de bloedstorting van Jezus, onzen heerlijken Middelaar, als ik

nimmer zal vergeten. De onveranderlijke getrouwheid en de onverbreekbare eed van Jehovah, waren mijne waarborgen. Vaak doorzocht ik mijn Bijbel met meer belangstelling dan immer en Jesaja, het Hooglied, en de Zendsbrieven van Paulus waren mij lieflijker dan eenen bundel rozen; en ik zeide: 'mijne overdenking van Hem zal zoet zijn. Ik zal mij verheugen in den Heere;' en met de bruid zeide ik: 'mijn liefste is mij een bundelke myrrhe.'

Ik kon hier veel uitweiden, maar moet zulks nalaten, uit vrees dat ik de zwakke lammeren in Christus kooi, die mij dierbaar zijn, zou doen wankelen. Ik had nu eene smachtende begeerte, om de geur van den naam mijns dierbaren Verlossers aan mijne medezondaars te verbreiden. Maar o, als ik dacht aan het groote gewigt van het werk der prediking, beefde ik tot in mijne ziel, en beschouwde het als eene daad van de grootste verwaandheid! Een arm ongeletterd mensch gelijk ik was, denken over het Evangelie te prediken! Ik beefde vaak bij de gedachte, en wenschte er van ontheven te worden, maar kon niet. Ik heb dikwijls bedillingen en tegenwerping op tegenwerping gemaakt, maar zoo spoedig als ik tegenwerpingen maakte, stootte de Heere die door Zijn Woord ter neder. Deze woorden drongen vaak door in mijn gemoed: 'Ik zal u een visscher der menschen maken.' 'Wie heeft des menschen mond geschapen?' 'Zeg niet, ik ben een kind.' 'Gij zult gaan tot allen tot wien Ik u zenden zal.' Niemand kende destijds mijne gedachten betreffende het predikambt.

Op zekeren dag waarop ik mijne dierbare betrekkingen ging bezoeken, kwamen enkelen van Gods volk te zamen in een oud huis met rieten dak, tot het gebed en geestelijke gesprekken en ik vereenigde mij blijmoedig met hen, terwijl er in het dorp geen zuiver Evangelie verkondigd werd. Na eenige gesprekken zeide eene oude discipelinne van dit nederige dorp tot mij: 'ik wenschte dat gij ons een hoofdstuk voorlaast en, als er u iets in treft, dat gij er ons iets van mededeeldet.' Ik deed gelijk zij verzocht, en sprak meer dan een half uur lang voort. Dit was de eerste maal, dat ik ooit gepoogd had, om te spreken in den naam des Heeren; ook gevoelde ik niet de minste belemmering onder het spreken, noch eenige beschuldiging in mijn geweten, nadat ik gesproken had. Van dien tijd af besloot ik dat de Heere op weg was, om mij in Zijnen wijngaard te gebruiken, maar ik hield al die zaken vóór anderen verborgen. Het gebeurde op dien avond was spoedig algemeen verspreid en ik werd kort hierop uitgenoodigd om te spreken in de Old Tabernacle te Plymouth, hetwelk mij in groote engte bragt. Weigeren kon ik niet en het te wagen durfde ik evenmin. Eenige dagen voor ik het waagde, wenschte ik dat ik de belofte niet gedaan had en zoodanig was de duisternis en de verslagenheid van mijn gemoed, dat ik met de uiterste moeijelijkheid mijnen arbeid kon verrigten en daar de uren voorbijsnelden, verbeelde ik mij, eenigzins te gelijken op den man in de duistere cel, die met schrik den dag zijner strafoefening te gemoet zag.

Zoo werd ik gekweld tot op den dag, waarop het bepaald was dat ik zou spreken. Ik had vaak tot mijzelve gepredikt en overvloedige stof vinden stroomen, als ik eenzaam in overdenking werkzaam was; maar ik dacht, van wege de duisternis van mijn gemoed, de verwarring van mijne gedachten en het heerschen van mijne ongeloovige vreeze, dat ik voor al het volk beschaamd zou worden en het scheen niets dan verwaandheid den leerstoel te beklimmen. Ik zeide: 'mijn hoogmoed heeft mij in al die ellende gebragt,' en ik vreesde grootelijks, dat God mij openlijk zou ten toon stellen. Het teeken aan mij gegeven zijnde, om den predikstoel te beklimmen, beefde ik van het hoofd tot de voeten en toen ik er op stond, doorkruiste deze gedachte plotseling mijn gemoed: 'dit is de predikstoel, waarin Whitefield dikwijls gepredikt heeft, zoowel als andere bekwame lieden en kan zulk een verwaande dwaas als ik ben, het durven wagen om te staan en te willen prediken waar zulke groote mannen stonden?' Dit vermeerderde mijne verwarring terwijl mijne knieën tegen elkander stietten, terwijl ik in den predikstoel zat. Toen het gezang werd aangeheven, was het mij alsof ik zou bezwijken. Ik stond op en verbergde, zooveel mogelijk was, mijn beven voor de menschen, mijzelven eenigzins verbergende achter een groot fluweelen kussen. Toen ik begon te bidden gevoelde ik dat mijn beven begon te verminderen en opening vindende in het aanroepen van den Heere, begon ik moed te scheppen en ik pleitte op Zijne beloften, als iemand die werkelijk vol behoefte stond te wachten op Zijne hulp. Mijn gebed geëindigd zijnde, ging ik zitten en dankte den Heere, omdat Hij mij tot dus verre beter was geweest dan al mijne vreezen; maar onderwijl het gezang werd aangeheven, werd ik wederom als met vreezen overgoten. Het werd mij ingeblazen: 'Gij zijt het gebed goed doorgekomen, omdat gij de gewoonte hebt van te bidden, maar wat zult gij doen als gij opstaat om te prediken? 'Wel, de lieden zullen om uwe dwaasheid lagchen!' Zoo werd ik aangevochten tot dat het gezang uitgezongen was; toen ik bevende opstond, met mijne oogen op den Bijbel gevestigd en tot mijnen tekst opgaf, Zacharia IX:11: 'U ook aangaande, (o Sion), door het bloed uws verbonds, heb Ik uwe gebonden uit den kuil, daar geen water in is, uitgelaten.'

Ik had door ondervinding geleerd wat den kuil was, en wat het beteekende een gevangene in den kuil te zijn, en hoe God mij verlostte, door het dierbare bloed van Christus, toegepast door den Heiligen Geest aan mijne met zonden beladene ziel. Ik wist ook dat het bloed van Christus het bloed der besprenging was en het bloed des eeuwigen verbonds, hetwelk betaald moest worden als de losprijs voor onze verlossing van onder de goddelijke gerechtigheid. Ik had menige gezegende overpeinzing en zalige verkwikking uit deze groote en dierbare waarheden genoten, — maar nu had ik behoefte aan eene geopende deur der vrijmoedigheid, opdat ik deze dingen aan het volk mogt voorstellen, zoodat hunne zielen vertroost en Christus verhoogd mogt worden. Zoodra ik begon te prediken gevoelde ik de zaligheid van mijnen tekst; mijn vreezen en beven was in groote mate van mij weggenomen en ik werd toegerust met eene overvloedige menigte gepaste schriftuurplaatsen om mijnen tekst te verklaren en op te luisteren; ook had ik geen gebrek aan woorden en de stofte vloeide sneller dan ik die door woorden aan de menschen kon mededeelen, ofschoon ik geloof dat ik driftiger sprak, dan zulks in eenen prediker verkieselijk is, want het snelle spreken belet het met zegen hooren voor vele lieden, wier vatbaarheden langzaam en stomp zijn. Ik sprak omstreeks drie kwartier uurs, maar durfde mijne oogen geene minuut van mijnen Bijbel afwenden, uit vrees van in verwarring te zullen geraken. Toen ik geëindigd had was ik gelijk iemand, die ontheven is geworden van eenen last, die te zwaar is voor zijne krachten. Het getuigenis van den voorlezer in de kapel, zoowel als van vele anderen, die mij toen hoorden, was zeer aanmoedigend, maar hierover zal ik niet meer zeggen. Ik ging juichende naar huis, maar walgde van mijzelve, omdat ik zoo zeer luisterde naar den duivel, de vleeschelijke rede en het ongeloof, tot oneer van God, die zoo menigmaal Zijne beloften aan mij vervuld en mijne gebeden beantwoord had.

Dit nieuws van mijn prediken was weldra rondom verspreid en ik werd van dien tijd af dikwijls daartoe gebruikt, zoo te Plymouth als in vele omliggende dorpen. Nadat ik eens had gepredikt en eenigzins begunstigd was geworden, dacht ik dat de voornaamste moeilijkheid overbragt was, — maar, helaas! ik ondervond spoedig dat ik mij zeer vergist had, — want mijne beproevingen, met betrekking tot de prediking, waren maar pas aangevangen.

Nu opende zich een nieuw beproevingstooneel voor mij. Mij dacht dat eenige van de broeders mijne prediking afkeurden, zij wierpen dan ook dikwijls struikelblokken in mijnen weg om den voortgang te beletten. Hun gedrag jegens mij en het gewigt van het werk der prediking, drukten mijne ziel ter neder en ik dacht voortdurend dat ik alle gedachten aangaande het prediken moest laten varen, ja zelfs ben ik veelmalen gestreeld geweest met de gedachte, dat ik er voor altijd mede had afgedaan. Maar mijn genoegen was weldra ten einde, want kort daarop drong er vaak eene schriftuurplaats in mijn gemoed, die dan in mijne overdenking voor mij werd ontsloten, zoodat ik eene leerrede in orde bragt eer ik het gewaar werd en dan begon ik mij te bedenken en te zeggen: ‘Wel, ik heb afgedaan met prediken, ik heb er geheel mede afgedaan, ik wil er niets meer van weten, ik heb besloten een toehoorder te zijn.’ Zoo trachtte ik het licht uit te dooven. Voor eenen kleinen tijd geraakte ik er soms van ontslagen en ik dacht dat het eene misleiding van den satan was, dat bij mijn gemoed aangegrepen en mij met eenen ijdelen waan van te prediken vervuld had. Dan gebeurde het dat mij op denzelfden dag een brief of boodschapper kwam berigten, dat ik verlangd werd elders te spreken, en dat, zoo ik niet ging, de lieden niemand hadden om voor hen op te treden. Ik poogde allerlei uitvlugten te maken en als ik zwak was, verergerde ik zulks, ten einde van het prediken af te komen. Dit heb ik menigmaal gedaan. Op een anderen tijd verzocht ik vaak eenig uitstel voordat ik de uitnoodiging aannam; en terwijl ik dan over de zaak dacht, werd ik zoo benuwd met eene menigte schriftuurplaatsen, dat ik met moeilijkheden overladen werd. Ik werd inwendig beschuldigd van opstand tegen het licht en van ongeschikt te zijn voor het koninkrijk Gods, daar ik mijne hand aan den ploeg had geslagen en nu terugkeerde. Dan kwamen die beloften, die ik den Heere gedaan had en de gebeden, die ik tot Hem had opgezonden, met betrekking tot de prediking, bij vernieuwing in mijn gemoed. Ik zwoegde zeer om van al die dingen af te komen en betuigde den Heere, dat ik de geleerdheid niet bezat die tot het prediken vereischt worden; dat ik slecht ter spraak was; dat ik in zulk eenen donkeren zieletoestand verkeerde; dat als ik weder poogde te prediken, ik beschaamd zou worden voor het volk en oneer zou brengen over Zijnen heiligen naam en smaadheid aan Zijne zaak. Zoo ging ik vaak voort met bedillen en betwisten, tot dat de Heere mij tegenhield door zulke woorden als deze: ‘Wie heeft den mond des menschen geschapen?’ ‘Ik zal u mond en wijsheid geven.’ ‘Ziet, Ik ben met u, alle de dagen, tot aan de voleindiging der wereld.’ Deze woorden waren beide bestraffend en vertroostend en dan zeide ik: ‘Ik zal deze ééne maal gaan prediken en zoo deze beloften van God komen zal ik dit weten, daaraan, dat Hij mij hulp onder het prediken verleent en wanneer Hij mij helpt, zal ik besluiten dat Hij mij tot het werk der Evangeliebediening bestemt.’ Zoo sloeg ik mijne hand wederom aan den ploeg en ontving verscheidene malen de meest kennelijke hulp van den Heere, hetwelk mij zoodanig met zelfverfoeiing vervulde, uit kracht van

mijn vroeger verachtelijk gedrag, dat ik mij niet diep genoeg aan de voeten van mijnen genadigen Verlosser kon nederleggen. Zijne barmhartigheid, genade en langmoedigheid overwonnen mij geheel. Ik werd nu begunstigd met eene troostvolle bewustheid dat des Heeren hand onder mijne prediking was en dat ik Zijne hand nog duidelijker zien zou.

Aldus aangemoedigd door eenige zoete openbaringen van Christus, ging ik weder vrijmoedig voort, wanneer ik uitgenoodigd werd en was verzekerd dat de Heere met mij zijn zou. Hierin vergiste ik mij evenwel, want ik zag niet hoeveel hoogmoed er in mijn verdorven hart was opgerezen, daar ik Gods toegeeflijkheid jegens mij tot mijn voordeel uitlag, in plaats van er enkel genade in te zien. Dientengevolge werden, toen ik weder zoude prediken, al mijne overdenkingen van mij weggenomen en zulk eene afgrijsselijke donkerheid kwam over mijn gemoed en zulk een beven, dat mijne spraak mij toescheen geheel van klank veranderd te zijn en in deze dienstbaarheid en ellende ben ik voortgegaan met drie kwartier te prediken, en toen ik geëindigd had, scheen mijne leerrede mij toe een zamenraapsel van onzin te zijn. Als ik terugkeerde viel de satan mij alledroevigst aan, niet dat ik dan vermoedde dat het van hem kwam, maar ik maakte het besluit op, dat mijne verlegenheid een zeker bewijs was, dat ik in mijne verwaandheid tot de predikdienst was geloopt, in plaats van door God geroepen te zijn en ik smeekte den Heere om alle gedachten aangaande het prediken uit mijn gemoed weg te nemen, opdat ik Hem niet weder bedroeven mogt door dat heilig ambt te aanvaarden. Eene week later, ontving ik zooveel stof van bepeinzing, waarvan ik niet kon ontslagen worden en was gelijk eene kruik, die lucht behoeft. Daarop werden er vele uitnoodigingen, uit verschillende streken, tot mij gerigt, om te komen prediken. Zoo ging ik voort, somtijds aangemoedigd en op andere tijden zoo vervuld met vreeze, dienstbaarheden verzoeking, dat ik wenschte nooit aan de bediening des 'Woords gedacht te hebben. Eenige van des Heeren volk betuigden vaak groote voldoening onder mijn gehoor, zelfs wanneer ik zelve in zulk eene verwarring verkeerde, hetwelk mij dikwijls tot toorn verwekte en ik vormde het besluit dat of de duivel hen zoowel als mij bedrogen had, of dat God mij tot eenen boodschapper gebruikt had, om een brokje tot hen te brengen, gelijk de onreine raaf gebezigd werd, om de spijs naar den profeet te dragen.

Er waren in dien tijd verscheidene jongelieden, die begonnen te prediken, met wien ik bekend was. Ik gaf aan verscheidene hunner eenige wenken omtrent de beproevingen van mijn gemoed; maar zij bleken geheel en al vreemdelingen te zijn van mijn pad. Zij vertelden mij dan welk eene vrijmoedigheid zij in het prediken hadden; de wijze waarop zij den tekst hadden behandeld; hoe rijk zij gezegend waren geweest onder deze, die, of eene andere, en schenen ten hoogste gestreeld met hunne verrigtingen. Helaas! Ik beschouwde dat ik een zonderling mensch was, zeer verschillende van elk ander die ik ontmoet had. Zij bleken altijd gereed te zijn en waren begeerig om te prediken; ik was gewoonlijk schroomvallig en vreesachtig. — Zij vonden geene beschuldiging noch in zichzelf, noch in hunne prediking. Bij mij was het juist het tegendeel.

Omstreeks het einde van het jaar 1801 bezocht ik Kingsbridge, om eenige mijner betrekkingen te bezoeken en door hunnen invloed werd ik uitgenoodigd om te prediken in de kapel van Mejufvrouw Huntingtons vereeniging en ik vond van mijne zijde geen weerzin, want ik was eenigermate in mijne overdenkingen gezegend, onderwijl ik daarhenen wandelde. Op den bepaalden tijd ging ik om tot een veel grootere vergadering te prediken dan ik gewoon was, nogtans werd mijne groote natuurlijke beschroomdheid weggenomen en ondervond ik veel ruimte in het spreken; ik geloof dat ik veel genoegen in mijne ziel smaakte, door mijne hoorders aan te toonen, hoe wij regtvaardig voor God stonden en de gezegende veiligheid van hen, die aangenomen waren in den Geliefde. Vele van de leden betuigden groote voldoening en ik werd door den bestuurder der kapel gedrongen om weder te prediken; en in de opgewondenheid van het oogenblik stemde ik hierin toe. Tot hiertoe ging alles goed, maar trapsgewijs mijne genietingen kwijt gerakende, viel ik aan het redeneren en zeide onder sterke aanvechtingen tot mijzelve: 'ik ben door mijne laatste oefening zeer, tot mijne eigene voldoening en die des volks, doorgeholpen; maar wat zal ik de volgende keer tot eene stof nemen? Ik heb alles gezegd wat ik zeggen kan.' Ik arbeide en zwoegde somtijds op oude teksten en op andere tijden over nieuwe bijbelplaatsen, om te zien of ik iets kon aangrijpen, maar hoe meer ik zwoegde des te grooter was mijne verlegenheid en verwarring, zoodat ik niet wist wat te doen. Ik bad de belofte gedaan, het was dus nu te laat om 'neen' te zeggen. In dezen toestand werd ik rondgeslingerd gelijk een schip op eene onstuimige zee, totdat ik meende gelukkig verlost te worden door eene plotselinge gedachte. Zij was deze: Ik heb Ds. Jones hooren prediken over dezen tekst: 'Ik heb u getrokken met goedertierenheid;' wel, ik moest maar zooveel voortbrengen als ik mij van zijne leerrede herinneren kan. Zij bevat de zuivere waarheid en veel beter dan ik dezelve kan voorstellen.' Ik vond, wel is waar, een ondervragen in mijn gemoed of het regt was om Ds. Jones

leerrede te prediken, maar ik bragt weldra de eisch van mijn geweten tot zwijgen door te zeggen: ‘Wat moet ik doen? Ik heb niets van mijzelve. En als ik het waag eene schriftuurplaats te nemen en uit dezelve te prediken volgens eigene zamenstelling, zoo zal ik in verwarring worden gebragt en wat zullen dan de menschen van mij denken en zeggen? Zal het niet veel beter zijn eene goede leerrede te prediken, hoewel van een ander, dan de raad te verdonkeren door woorden zonder verstand?’ Zoo besloot ik tot de zaak en poogde al de krachten van mijn geheugen in het werk te roepen. Ik meende goeden grond te hebben, om op welslagen te hopen, omdat ik bovengenoemde leerrede eerst in Londen, vervolgens in Bristol en voor de derde maal in Devonport had gehoord, waarom ik veronderstelde dat het eene oude geliefkoosde van den predikant was en daar mijn geheugen, even als dat van Ds. Jones, vrij sterk was, herinnerde ik mij, dat hij het geheel voorstelde in vier hoofddeelen, met omstreeks zestien onderdeelen en zulks telkenmale woordelijk, hetwelk mij dacht zeer tot mijn voordeel te zijn. Alzoo toegerust (en goed ook, naar ik dacht, want de leerrede voldeed voor Londen, Bristol en Devonport, zij zal voorzeker ook voor Kingsbridge voldoen!) beklom ik den predikstoel op den bepaalden tijd. Als ik mij goed herinner was ik eenigzins verward in mijn gebed. Ik bad, van het begin van mijne prediking af, de gewoonte gehad, om den Heere te smeeken mij bij te staan, beide wat betreft de stof en de wijze van behandeling; maar, naar ik dacht, eene reeds gemaakte leerrede hebbende, kon ik niet opregt om des Heeren bijstand smeeken; evenmin kon ik den Heere bidden, om mijn geheugen te hulp te komen, want dit zou mij op eenmaal aan het volk ontdekt hebben. Ik kwam daarom het gebed door, zoo goed als ik konde en welligt ontdekten de hoorders niets verkeerd. Nadat er gezongen was, gaf ik mijnen tekst op en vervolgde, na eene korte inleiding, met de verdeeling op dezelfde wijze als door den te voren genoemden Ds. Jones was gedaan. Gij zult opmerken, lezer, dat ik vier hoofdpunten en omstreeks zestien onderdeelen te doorloopen had, Het aantal toehoorders overtrof verreweg dat van de vorige keer en ik hoorde dat verscheidene geleerde mannen tegenwoordig waren, zoowel als de vaste leeraar, die aan de Cheshunt Akademie gestudeerd had, zoodat ik werk genoeg voor mij zag. Met al die moeilijkheden voor oogen, ving ik aan zoo goed als ik kon. Maar helaas! Ik had niet lang gesproken of de allerverschrikkelijkste schuld, huichelarij, hoogmoed en verwarring overmeesterden mijn gemoed. De leerrede van Ds. Jones werd geheel uit mijn geheugen weggenomen en ofschoon ik elke kunstgreep beproefde, om er althans een gedeelte van voort te brengen, zoo kon ik zulks niet; en na, misschien vijftien minuten, gelijk een dorscher gearbeid te hebben, zat ik geheel uitgeput in verwarring neder, niet wetende waar mijn hoofd te verbergen. Na het eindigen kwamen verscheidene lieden mij bemoedigen, om niet mistroostig te zijn over mijne verwarring. Zij betuigden veel medelijden met mij, ziende dat ik slechts eenen jongeling was en nog jeugdig in de bediening des woords; maar ik was mijzelve bewust, dat ik geen medelijden verdiende. Ik verborg echter de oorzaak mijner verwarring en erkende mijne dwaling in het verborgene voor God. Ik was beschaamd over mijn ongelooft, dat ik niet op den Heere had vertrouwd, daar Hij zoo vaak mijne hulpe was geweest. Ik werd veroordeeld om mijnen hoogmoed, beproevende mijzelve te verheffen op het voetstuk van een ander. Deze vernedering van mijnen hoogmoed heeft mij eene les geleerd welke ik nog niet vergeten heb. Ik zeide tot mijzelve: ‘Ik zal nooit meer beproeven om eene leerrede van Ds. Jones of van iemand anders na te prediken, zoo lang als ik leef!’ Ik ben overtuigd, dat als leerredenen door dieven bediend werden, gelijk ik bij deze gelegenheid, zij van mijn gevoelen zouden zijn. God zij geloofd, die de dwalingen van Zijne dienaren overwint tot hun nut en tot Zijne heerlijkheid! Ik heb deze omstandigheid medegedeeld en die bestemd tot eene waarschuwing voor jeugdige predikanten, opdat zij nimmer mogen wenschen in zaken te voorschijn te komen, die reeds voor hen zijn in gereedheid gebragt; opdat zij niet met vele slagen geslagen worden, gelijk zulks bij mij het geval was. Ik vrees dat de vleeschelijke pogingen, die ik trachtte ten uitvoer te brengen, al te veel worden verrigt, door hen die schitteren in het gewaad van anderen en de kunst bezitten van hier en daar een weinig van eene leerrede te veranderen, ten einde de ontdekking te ontkomen. De stem kan die van Jakob gelijken, maar de handen zijn die van Ezau.

Terugziende op het jaar 1801, herinner ik mij dat het over het geheel zeer afwisselend was. Aan de eene zijde ondervond ik vele teekens ten goede, vele genadige ontdekkingen van des Verlossers liefde, beide in het openbaar en in het verborgene; en aan de andere zijde had ik vele droevige bewijzen, hoe diep ik door den zondeval gezonken was en hoe bedriegelijk en arglistig mijn hart was! Ik heb dikwijls gevreesd dat ik toegelaten zou worden om de boosheden in praktijk te brengen, die voortdurend in mijn hart kookten, trots alle mijne gebeden en smeekingten tot God, om mij door zijne kracht te bewaren. Ik had ook eenige verzoekingten, die zeer berekend waren om het verdorvene vleesch van de meeste menschen te streelen. De strikken daar ik op doel, kan mijn lezer vinden in Prediker VII:26; van dewelke ik, door Gods genade slechts ter naauwernood ontkwam, niet zonder het geweten te bevleken en veel verwarring in mijn gemoed te veroorzaken. Ik

verwachtte toen mijne hoofdzonde meer ten ondergebracht te zullen zien, en veronderstelde dat ik door de heerschappij der genade hoe langs hoe minder van de bewegingen der zonde zou gevoelen; maar hierin was ik bedrogen, want ik gevoelde eenen aanhoudenden strijd en kon een tijdlang niet zeggen, welk besluit ik er uit moest maken. De walgelijkste en verfoeijelijkste gedachten rezen eensklaps in mijn gemoed op, gewoonlijk onmiddellijk nadat ik ruim beweldadigd was geworden met de kennelijke nabijheid des Heeren, hetwelk mij steeds buitengemeen kwelde en met droefheid vervulde. Op andere tijden scheen het, alsof ik een werkelijk genoeg smaakte in toe te geven aan het vleesch, dat steeds voortdurende beschuldigingen ontmoette uit het Woord van God en mij met verslagenheid vervulde. Nu ben ik geneigd te gelooven, dat dit gedeeltelijk het werk des satans was; want dikwijls had ik deze inblazing: Hoe is het mogelijk dat gij zeggen kunt dat gij een kind Gods zijt? Gij zijt niets anders dan eene massa onheiligheid en zonde en gij hebt ook geene begeerte om anders te zijn. En werkelijk scheen het mij toe alles waarheid te zijn wat mij bij tijden werd ingegeven. In den beginne van mijn prediken onderzocht ik steeds de Schrift ten einde anderen te vertroosten, maar nu was ik genoodzaakt door de smartelijke werkzaamheden van mijn gemoed, het Woord te onderzoeken om licht op mijn donker pad en in plaats van teksten uit te kiezen om voor de menschen over te prediken, was ik genoodzaakt uit zulke teksten te prediken als op mijzelven toepasselijk waren, want inderdaad vertroostte en bemoedigde de Heere mij dikwijls door schriftuurplaatsen in deze dagen mijner beproeving. Maar ik was dan spoedig van alles beroofd en mijne oude verzoeken keerden weder, welke ik dacht dat mij beletten van eenig nut voor anderen door mijne prediking te zijn, op welken grond ik somtijds besloot, dat ik er geheel en al mede eindigen moest,

Ik zie nu wat ik toen niet inzag, dat de Heere mij leidde in paden, die ik niet kende en mij door hevige beproevingen toebereidde, beide om Zijn Woord te verstaan en tot stichting voor de beproefden en bestredenen te prediken, hetwelk niemand doen kan tenzij hij zelf is beproefd geworden. Behalve deze verzoeken had ik vele anderen en eenen hevigen tegenstand in mijn gemoed tegen eenige van de voornaamste leerstukken der waarheid, zoodat ik genoodzaakt was om elk leerstuk dat ik geloofde en predikte, aan het Woord Gods te toetsen, hetwelk mij zeer bevestigde in de waarheid der leerstukken en in de stellige overtuiging dat de Heere mij in dezelve onderwezen had.

Het was omstreeks dezen tijd, dat ik meer van nabij bekend werd met Dr. Hawker, die mij zeer hartelijk ontving en waarlijk hij was mij gelijk een vader en een vriend. Gedurende de jaren 1801 en 1802, had ik verscheidene gesprekken met Dr. Hawker en ontving veel onderrigt van hem; want hij was altijd bereid en deelde gaarne elk onderrigt mede dat ik begeerde, hetzij van letterkundigen of geestelijken aard. Na vele gesprekken met hem, moedigde hij mij aan om voort te gaan met de predikdienst en bezigde elk middel om mijn welslagen in het werk te bevorderen. Velen der Dissenters van dien tijd begeerden van den Docter, om de Staatskerk te verlaten, ja zelfs vonden zij een groot gebrek in hem in hetgeen zij 'dweeperij' noemden, maar waarlijk, ik heb in die mannen meer dweeperij gezien dan ik ooit in den Docter zag. Hij was een vriend van alle kinderen Gods, ofschoon zij met hem mogten verschillen, wat de kerkorde betreft. Hij was boven eene enge, sectarische geest verheven, en honderden kunnen de waarheid getuigen van hetgene ik aangaande hem zeg. Zijn geheele gemoed was werkzaam, om te bedenken hoe hij goed zou doen, hetzij naar de ziel, of naar het ligchaam der menschen. Zulke mannen zijn zeer zeldzaam, nogtans werd deze dienaar van Christus voortdurend gekweld, niet zoozeer door de ongeloovige als door de belijdende wereld! Hij werd door alle streken van het koninkrijk voor een antinomiaan uitgemaakt, ofschoon zijn leven vrij van alle vlekken was meer dan van eenigen prediker, dien ik ooit gekend heb. Gezegende dienstknecht Gods! Gij zijt nu buiten het bereik van den geessel der tong en uwe vreugde is volkomen.

Mijne lezers zullen deze uitweiding verontschuldigen. Ik kon mij niet weerhouden van mijne achting te betuigen aan de gedachtenis van hem, wiens naam mij dierbaar is en duizenden in dit koninkrijk evenzeer, om Christus wil.

Gedurende het jaar 1802, zoowel als in het vorige, ging ik door vele verwisselingen, somtijds van blijvende gestalten, op andere tijden droevige zielestanden en dikwijls zeide ik met Job: 'Veranderingen en strijd zijn tegen mij.'

Ik herinner mij dat ik omstreeks dezen tijd op zekeren dag beweldadigd werd met eenige zalige ontdekkingen van Christus door het geloof, zoodat mijn hart den ganschen dag bij den Heere en zijne vrucht mijn gehemelte zoet was. Er zou dienzelfden avond eene bijeenkomst tot het gebed plaats hebben, in het schoollokaal van Dr. Hawker en de Doctor met een aantal van zijne vrienden waren gewoon op die gelegenheden bijeen te komen, Den ganschen dag zoo gelukkig geweest zijnde, woonde ik de vergadering bij met groote verwachtingen,

hopende dat ik uitgenoodigd zou worden, om voor te gaan in het gebed en alzoo gebeurde het tot mijne groote droefheid. Na het opgeven van het gezang begon ik te bidden, maar in een oogenblik was ik met eene wolk van donkerheid bedekt, die mij in zulke eene verwarring des gemoeds bragt, dat ik mij niets herinneren kon van hetgene gedurende den dag mijne zalige genietingen had uitgemaakt en mijne verlegenheid was zoodanig, dat ik naauwelijks de enkele onzamenhangende gebeden, welk ik opzond, kon uitspreken, zoodat ik spoedig eindigde in de grootste verlegenheid.

De dienst geëindigd zijnde, spoedde ik mij zoo haastig mogelijk weg, want ik was beschaamd om iemand der broederen in het gelaat te zien. De meeste wisten dat ik reeds hier en daar gepredikt had en eenigen hunner hadden zich slecht over mijn prediken uitgelaten. Ik was dus, om deze oorzaak, verschrikkelijk getroffen, want ik oordeelde dat zij nu eene billijke reden zouden hebben om te besluiten, dat de Heere mij nooit bestemd had tot het predikambt, ziende dat ik niet bekwaam was, om voor het volk te bidden. Ik geloof niet, dat ik later dat lokaal op eenen avond des gebeds meer bezocht, vreezende dat ik uitgenoodigd mogt worden om voor te gaan in het gebed. Zoo had mijn hoogmoed mij dan blijkbaar vernederd, waarvan de satan gebruik maakte, mij inblazende, dat mijne zaligheid gedurende dien dag nimmer van God gekomen kon zijn, want zoo dit het geval ware geweest, kon ik niet zoo plotseling in dien jammerlijken toestand gebragt zijn, van alles te vergeten. Inderdaad, het scheen mij toe dat dit waarheid was en ik had er zwaar mede te tobben, gepaard met veel wispelturigheid en opstand tegen den Heere, dat Hij zou toelaten mij zoo beschaamd te maken en Hem daardoor te onteeren.

Zoo morde mijn dwaas hart langen tijd tegen den Heere, naar niet zonder vele bestraffingen uit het Woord Gods. Nadat mijn geest een weinig bedaard werd, begon ik ernstig te overwegen, wat de Heere door deze beschikking mogt bedoelen en ik merkte op dat het de hand des Heeren was, die mijn trotsch hart wilde vernederen en dat ik mijne eigene voldoening boven Zijne eer had gezocht. Ik zag duidelijk in, hoe dwaas ik handelde, door toe te geven aan zulke gedachten als deze, in den dag van mijnen voorspoed, want ik dacht als ik mijn mond geopend had in het gebed, de lieden verwonderd zouden geweest zijn over des Heeren goedheid jegens mij en dit zou hunne harde gedachten van mij weggenomen hebben en zulk eene vereeniging tusschen ons verwekt hebben, dat zij, in plaats van mij op eenen afstand koel aan te zien, mijn gezelschap meer herhaaldelijk zouden begeeren! ‘De hoogmoed eens mans zal hem vernederen.’ Ik geloof dat ik meer door deze beproeving geleerd heb, hoe pijnlijk zij was, dan geschied zou zijn, wanneer de Heere mij de begeerte van mijn hart had geschonken.

Van dezen tijd af begon ik meer omzigtig te zijn, nadat ik door mijne eigene dwaasheid was gestruikeld en als de Heere mij de genade vergunde om te juichen, was zulks steeds met eene mate van huivering. Echter kon ik mijnen hoogmoed niet onderdrukken, als de Heere mij ruimte onder het prediken schonk, of als Hij het woord aan iemand scheen te zegenen en de verschijning van dezen hoogmoed deed dan mijzelve verfoeijen, omdat ik zag dat het den Heere ontrooven was van de Heerlijkheid, Zijnen naam zoo waardig. Bovendien beefde ik voor Zijne roede, want ik wist dat de rug eens dwazen om vele slagen roept.

Gedurende de twee vorige jaren ontmoette ik zeer weinig heiligen die beproefd werden zoo als ik; want sommigen zeiden vaak, als ik tot hen sprak over donkerheid der ziel, inwonende zonde, of de verzoeking van den satan: ‘gij moet op Christus zien en niet op uzelve, noch op de inwonende zonde, noch op de verzoeking zien. Wat hebt gij met deze dingen te doen?’ Maar, helaas! Ik ondervond dat die dingen veel met mij te doen hadden, zoodat ik niet zoo gereedelijk hunnen raad kon aannemen, welke ongetwijfeld welgemeend was; maar zij waren mij nuttolooze geneesmeesters. Ik leg geen nadruk op mijne beproevingen, noch oordeel een ander, omdat hij niet in mijn pad geleid is geworden; want ik geloof dat velen zulks niet zijn, ook begeer ik niet dat zij zulks zijn zullen. Ik zou geen struikelblok op den weg van eene enkele van des Verlossers teedere lammeren willen leggen, want dat is strijdig met het onderwijs dat ik uitZijn gezegend Woord heb ontvangen en strijdig met het beginsel der liefde, dat altijd door de dienstknechten van Jezus beoefend moest worden jegens de zwakste geloovigen. Maar als de Heere voor iemand eene taak te verrigten heeft, zoo zal Hij dien man tot Zijn werk voorbereiden door menigvuldige verzoeking en het is door deze dingen dat de mensch leeft, buiten de liefde tot zich zelve en in de liefde met Christus.

Maar ik schreef mijzelve vaak bittere zaken toe, dat ik zoo zeer op den achtergrond gehouden werd en zulks alleen uit gebrek aan beter oordeel. Ik was een onleerzaam scholier, en ben zulks nog.

Omstreeks het einde van 1802, trof het mij dat ik Plymouth zou verlaten en mij in Londen zou vestigen en zulks om drie redenen. Vooreerst, begon mijn werk te verminderen en verstoken te zijn van genoegzamen arbeid, is bedroevend voor een eerlijk, arm mensch. Ten tweede, had ik, voor zoover als ik kon zien, zeer

weinig voorspoed in het prediken, na in onderscheidene plaatsen nu en dan voor eenigen tijd gearbeid te hebben. Ten derde, merkte ik eene groote hoeveelheid beuzelachtigheid op in velen, die zeer hooggeschat werden onder mijne bekenden. Zij bezaten evangelische hoofden, maar geene verbrokene harten. Zij zaten in den stoel des gerigts over velen, die veel beter onderwezen waren dan zij zelve. Deze dingen maakten hunne gesprekken en hun gezelschap verdrietig voor mij, en ik wenschte hen geheel en al te verlaten. Ik dacht ook dat als ik naar Londen ging, er een veel beter vooruitzicht kon bestaan, zoowel voor mijne zaken, als om het Evangelie te prediken, zoo de Heere mij voor dat werk bestemd had; want dit bleef nog steeds onzeker voor mij, behalve dan, wanneer de Heere mijn hart vertroostte in het verkondigen van Zijne waarheid.

Toen ik deze dingen overpeinsde, trof mij voor de eerste maal eene gedachte dat ik zou wenschen, zoo het des Heeren wil was, voordat ik Plymouth verliet, een te-huis en eene vriendin te hebben, om lief en leed mede te deelen. Ik had hierover ernstige gedachten en overwoog de zaak wel; hetwelk ik vrees dat zelfs door Gods volk niet altijd wordt gedaan.

De woorden: 'Kent Mij in alle uwe wegen,' waren in dezen tijd vooral, zoowel als bij vele vroegere gelegenheden, zeer op mijn gemoed gedrukt; want zoo een geloovige niet door den Heere geleid wordt, zal hij eene slechte keuze doen en wel tot zijne smart. Het voorwerp mijner begeerte werd op mijnen weg gebragt, zonder dat ik haar opzocht en op den 17^{den} Maart 1803, trad ik in den eervollen staat des huwelijks, met het voornemen om onmiddelyk naar Londen te gaan, maar 'de wegen des mans zijn van den Heere, hoe dan kan hij zijnen weg verstaan?' Met eene vrouw zondt de Heere mij week op week overvloedigen arbeid, zoodat ik niet kon vertrekken zonder de waarschuwingen van het geweten te wederstaan, zoowel als de openbare beschikking der Voorzienigheid. Ik bleef maand op maand dezelfde hoop koesteren, dat mijn weg zou gebaad worden, om naar Londen te gaan, maar alles te vergeefs. De eene of andere omstandigheid dwarsboomde steeds mijne voornemens, zoodat ik tot het besluit kwam dat het den wille Gods voor mij was, om te Plymouth te blijven.

Alzoo verzekerd zijnde van de leidingen der goddelijke voorzienigheid in dezen weg, zag ik meer op mijne uitwendige werkzaamheden en zette mijnen arbeid opgeruimder voort; en de Heere zegende ons, ons in staat stellende om 'eerlijke dingen te bezorgen in het oog van alle menschen.' Maar deze tijdelijke zegeningen welke van den Heere zijn, werden van mijne zijde met al te veel angstige gedachten over de dingen dezer wereld, die in het gebruik vergaan, achtervolgd en tragsgewijze werd ik laauw of liever koud in de dingen Gods. Ik had nu eene vrouw om voor te zorgen en een huisgezin in het vooruitzicht en weinig of niets van de goederen dezer wereld. Daar ik dacht dat het des Heeren wil voor mij was te blijven in en te leven van mijne burgerlijke betrekking, werd ik onverschillig voor het prediken en dacht, als de Heere mij tot het leeraarsambt had bestemd, Hij mij zulks voor dien tijd zou hebben doen blijken. Bovendien dacht ik, dat als ik trachtte voor de vervulling der predikbeurten dienstbaar te zijn, ik mijne wettige roeping zou veronachtzamen, hetwelk mij, zoowel als de zaak Gods, in bespotting zou brengen. En voorts dat ik geregtvaardigd was wanneer ik het predikambt liet varen, want dat ik er geen hart voor gevoelde, ook was ik niet meer zoo gezegend in het lezen en overdenken als te voren. Dus kwam ik tot het besluit dat ik nimmermeer zou pogen te prediken en was zeer gestreeld met het denkbeeld van eenen last te zijn ontheven, die mij zoo bitter beproefde. Ik streelde mij nu met de gedachte van een toehoorder te zijn en stelde mij veel genoeg voor in het hooren van Dr. Hawker en anderen.

Nu scheen alles goed te zijn. Ik zou nu genoegelijke Zondagen hebben; het Woord met mijne vrouw hooren en over de dingen Gods te huis spreken, geestelijke verkwikking en rust voor het ligchaam, na de vermoeienissen van de week, smaken en geheel toegerust zijn voor den arbeid van de volgende week. Dit was mijn gulden droom, die echter met waterverf was geschilderd en spoedig weggespoeld. Ik woonde hoofdzakelyk de prediking van Dr. Hawker in dezen tijd bij, wiens woorden in vorige tijden zoo zeer voor mij gezegend waren, gelijk ik heb medegedeeld; maar, helaas! ik kon hem nu zelden met genoeg hooren. Hij scheen mij toe een geheel ander prediker te zijn dan hij geweest was. Hij handelde veel over de groote en dierbare leerstukken des Evangelies, zooals van de Drieëenheid, den Persoon van Christus als Middelaar, Zijne volkomene verzoening voor de zonden der uitverkorenen, de heerlijke vereeniging der geloovigen met Christus en hunne volmaaktheid in Hem het Hoofd; welke ik allen toestemde, want ik had hare zoetheid gesmaakt, maar zijne prediking was op dezen tijd voor mij niet gepast, ook geloof ik dat dezelve over het geheel niet berekend was voor degenen, die de Heere goedvindt, om als door vuur te beproeven.

Nadat ik het Woord gehoord had, ontmoette ik somtijds velen die ik kende, en die opgetogen waren over hetgene zij gehoord hadden. Vele van deze lieden gevoelden, zonder den minsten twijfel, de kracht Gods

onder de prediking van den Doctor. Sommigen juichten, naar ik vreesde, in zijn licht; want hun gewoon gedrag was niet waardiglijk het Evangelie en deze mijne vrees werd later bevestigd. De Doctor strooide goed zaad en de vijand zaaide onkruid. Ik werd ten laatste zoo vertoorned en beproefd met mijn onvruchtbaar hooren en het juichen des volks, dat ik besloot op te houden en tegen niemand te spreken, indien ik zulks vermijden kon. Soms werd ik zoo toornig op den leeraar, dat het mij was alsof ik de plaats moest verlaten. Dan weder dacht ik dat als God mij had gezonden om te prediken, ik zulks beter dan hij zou kunnen en daarop werd ik vaak bestraft, om mijne trotschheid en verwaandheid. Zoo verdween mijn geheelen gulden droom en in dezen toestand van stilzijn, opstand en ellende, ging het beste gedeelte van het jaar voort.

Gedurende dit tijdperk had ik vele gedachten over mijn prediken en er ontstond veel vrees in mijn gemoed, dat ik vermetel had gehandeld in zulks te doen, hetwelk mij leidde om het Woord Gods en mijn eigen hart te onderzoeken, aangaande mijne beweegredenen; maar ik kon mij op God beroepen, dat alles wat ik bedoelde Zijne eer en het welzijn van zondaren was, niet om een lui leven te leiden, noch om vuil gewin.

Ik kon mijn geweten niet beschuldigen, omdat ik gepredikt had en ik kwam tot het besluit dat, indien het de zedelijke verpligting van elk een is om zijnen naasten wel te doen, het de pligt van elk verlost zondaar was tot zijnen broeder te spreken van de dingen, welke God hem door Zijnen gezegenden Geest onderwezen had en als het regt was om tot één mensch te spreken over Christus en Zijnen dierbaren Naam, zulks evenzeer tot twintig het geval was, als ik door de broederen werd uitgenoodigd, naar de bekwaamheid welke God verleent. Ik ben nog van hetzelfde gevoelen over dat onderwerp, maar raad elk broeder in Christus aan, te wachten totdat hij geroepen wordt. 'De gave eens mans maakt plaats voor hem.'

Ik was nu in eene groote engte, want ik was van het prediken afgesneden en had geen genoeg onder het hooren; ook genoot ik te huis in de eenzaamheid dat voorgestelde genoeg niet, waarvan ik gedroomd had. Ik gevoelde mij nu veel ellendiger dan ooit te voren en in dezen toestand morde mijn hart dikwijls tegen den Heere. Maar niemand kende de bittere beproevingen mijns harten. Ik had geleerd dat het te vergeefs was tot het schepsel zijne toevlugt te nemen.

Op zekeren dag, terwijl ik uit de kerk kwam, kwam een man tot mij die, even als ik, een prediker op de dorpen geweest was, maar die het nu had laten varen. Hij scheen zeer verblijd mij te zien en nadat er eenige woorden waren gewisseld, zeide hij: 'Zoo hebt gij dan, naar ik hoor, even als ik, het prediken laten varen?' Op deze aanmerking stond ik eene wijl stil, terwijl ik als het vuur in mijne beenderen voelde branden en zoodra ik mijne gedachten kon bijeenbrengen zeide ik: 'Neen, mijn vriend. Ik ben slechts op stapel om te herstellen, maar ik zal wederom prediken en wel zoolang ik een tong heb om te spreken.' Hij scheen ontsteld en verliet mij. Nadat ik hem geantwoord had, begon ik te bedenken wat mij gedrongen kon hebben, om zoo beslist tot dien man te spreken, maar ik kon er geene oplossing van geven. Het was den indruk van het oogenblik geweest, maar ik was besloten de uitkomst gade te slaan.

Gedurende de daaraanvolgende week was mijn gemoed meer rustig, ik was vruchtbaarder in overdenkingen en vóór den volgenden dag des Heeren ontving ik eene dringende uitnoodiging om te prediken, die ik niet kon afslaan. Dus verscheen des Heeren hand mij op de allerzigtbaarste wijze. Ik bezat Gods goedkeuring in het prediken; ook ben ik van toen af, als ik wel was, niet stil geweest met prediken als ik werd geroepen.

Nu was de strik gebroken en ik had twee zaken om te behartigen, namelijk, mijn werk en het Evangelie-prediken. Het bleek dat de Heere dat voor mij bestemd had; ook dacht ik er destijds niet aan om mijne roeping te laten varen.

Gedurende den tijd van mijn stilzwijgen, waarvan ik te voren sprak, maakte ik beschikkingen om mij in eene zaak te vestigen, maar werd meer dan eenmaal in mijn voornemen gedwarsboomd, hetwelk mijn hart tot opstand verwekte. Ik stond vroeg op, ging laat naar bed en at brood der bezorgdheid, en met dat alles was het zeer bezwaarlijk mijne schulden te betalen; en mijn ongeloof heeft dikwijls gezegd, dat ik met schulden beladen sterven zou en dat mijne betrekkingen als eene last voor anderen zouden overblijven. Deze aanvallen van ongeloof kwamen gewoonlijk over mij, als ik op eenen dag des Heeren in de dorpen gepredikt had en er scheen eenigen grond van vrees te zijn, omdat ik zeldzaam iets voor het prediken ontving. Als ik mijn rijtuigloon en spijze ontving was zulks het meeste dat ik kreeg; en in vele gevallen heb ik mijne eigene kosten betaald, en vele mijlen ver op eenen dag des Heeren te voet gereisd, twee of drie malen predikende, zoodat ik des Maandags niet in staat was om aan mijne beroepsbezigheden te arbeiden.

Op deze wijze ging ik jaren lang voort. Soms werd ik in mijne bezigheden zoodanig beproefd en had zulke zieledonkerheid en bittere verzoeken van den satan, dat ik dacht van mijn verstand te zullen 'worden beroofd. Met dat vele arbeiden, gedurende de geheele week, aan eene gedurig zittende bezigheid, vroeg en laat, de aanvechtingen des satans, mijn ongeloovige vreeze en vleeschelijke redeneringen, werd mijn ligchaamsgestel zeer geschokt en mijne zenuwen nog veel meer.

Maar te midden van deze dingen greep ik elke gelegenheid aan tot overdenking en lezen. Na de werkzaamheden van den dag wijdde ik twee of drie uren aan de studie der Grieksche taal, ten einde in staat te zijn om het Nieuwe Testament in hare oorspronkelijke taal te kunnen lezen; waarna ik ook voornemens was het Hebreeuwsch te bestuderen, en waarlijk begon ik dit reeds. Ik was ook verplicht het Latijn te leeren, daar de meeste van mijne boeken de oorspronkelijke woorden in die taal verklaard hadden. Maar daar ik in mijne jeugd nimmer eenige opleiding had genoten, geen leermeester had en daarbij eene zaak te behartigen, ondervond ik dat mijne vordering in de doode talen zeer langzaam was. 'Waarlijk, het vorderde meer tijd dan ik kon toewijden aan het genoemde doel. Het vorderde, naar ik begreep, meer dan gewone vatbaarheid, om zoo vele dingen te gelijk aan te leeren en onder zulke omstandigheden als waarin ik mij bevond. Het was niet omdat ik wilde uitmunten als een geleerde; ook veronderstelde ik niet, dat er wezenlijk eenig gebrek in onze overzetting bestond; evenmin handelde ik uit een beginsel van hoogmoed, ten einde voor de menschen te blinken, of omdat ik dacht dat de meening des Heiligen Geestes niet gekend kon worden zonder de kennis der oorspronkelijke talen, die mij noopten om te beproeven om dezelve aan te leeren. Maar omdat ik veronderstelde dat door de verschillende gedeelten van onze overzetting met het oorspronkelijke te vergelijken, eenig licht over het Woord kon geworpen worden. Het bragt mij meer in de gewoonte van nauwkeurig nadenken, — het maakte mij meer gemeenzaam met de Schrift en menigmaal heb ik een zalig genot gesmaakt door onze overzetting met het Grieksch te vergelijken. Die taal beviel mij het beste; zelfs de klank van het alphabet was in mijn oor gelijk een liefelijk gezang, dat bekwaam op het orgel gespeeld wordt. Ik weet dat ik van vele aangaande dit onderwerp verschil, maar ik wensch hen niet te beleedigen, want elk mensch heeft zijne bijzondere gave. 'Wat deze menschen betreft, die de oorspronkelijke talen kennen, doch dezelve zorgeloos ter zijde leggen, ik geloof niet dat zij veel wijsheid, noch menschelijke, noch goddelijke, ten toon spreiden. Indien ik gemeenzaam was met de oorspronkelijke talen zou ik ze gelijk met onze overzetting lezen. Ook geloof ik niet dat eenigen dienstknecht Gods een greintje van zijne geestelijkheid zou verliezen door zulks te doen. Dit was de praktijk van Goodwin, Owen, Toplady, Romaine, Gill en anderen, met wien wij, in deze ligtzinnige eeuw te vergelijken zijn als het nachtlucht met de flambouw.

Mijn pad werd, zoowel inwendig als uitwendig, meer beproevend en ik was besloten mijn handwerk niet te laten varen. Al wat ik wenschte dat de Heere mij mogt vergunnen, was genoegzaam werk en kracht te ontvangen om het Evangelie te prediken, zonder eenig stoffelijk bezwaar. Ook kon ik mijzelve niet verbeelden, dat er eenige vereeniging zijn zou, die mij tot hunnen prediker zouden willen ontvangen, om mijne zonderlingheden; of indien zij mij ontvingen, zouden zij mij niet lang ondersteunen; daarom was ik besloten onafhankelijk van elke menschelijke vereeniging te zijn. Zoodanig waren mijne gedachten.

Vele voorstellen waren mij reeds gedaan over het voorregt van uitsluitend werkzaam te zijn in de predikdienst, maar alles te vergeefs; want ik zeide: 'Ik zal geen vleeschelijke middelen bezigen, om zoo iets te bevorderen.' Ik zeide: 'Als de Heere dit bedoelt, weet Hij eene plaats en zal Hij eene deur openen; maar ik wil er zelf niets aan doen.' Ik verzocht nooit om eenen predikstoel, schreef nimmer aan een ander prediker om mij in eene plaats aan te bevelen, of plaatste nooit in mijn leven eene advertentie om geplaatst te worden. Ik beschouwde zulks vleeschelijke dingen, menschelijke staatkunde, menschelijke list, die nooit goed eindigen; en ik ben steeds van dat gevoelen. Mijne begeerte was de wolkkolom gade te slaan en de leidingen van Gods voorzienigheid op te volgen. Sometijds geloofde ik zeker, dat de Heere mij in Zijnen wijngaard zou bezigen, maar dit duurde zelden lang en werd dan geheel verduisterd door het diepe gevoel van mijne onbekwaamheid tot zulk eenen arbeid en dan scheen het mij toe, slechts verwaandheid te zijn om dergelijke gedachten te koesteren.

Omstreeks dezen tijd predikte ik veel in Devonport en Ivybridge, en wel op den dag des Heeren te Ivybridge, elke veertien dagen, in een geschikt lokaal; en nu en dan te Devonport, wanneer de vaste leeraar ongesteld was, of zich op reis bevond; en ik geloof dat mijn getuigenis op deze plaats beter verstaan en meer in liefde ontvangen werd dan in eenige andere. Te Ivybridge bleef ik omstreeks twee jaren prediken, maar ik zag zeer weinig vrucht op mijnen arbeid en geloof dat, uit de ongeveer zestig of tachtig hoorders, niet meer dan zes of zeven personen waren, die uit den dood tot het leven werden overgebracht. De boom wordt aan deszelfs vrucht

gekend. Naar mijne meening, zou ik meer met zegen prediken voor twintig van de geroepenen in Christus Jezus, dan tot honderd personen in natuurlijke duisternis; doch de meening eens predikers moet zijnen gids niet zijn, doch het Woord Gods. Hij moet prediken en het zaad des Koninkrijks aan alle wateren zaai en: 'Die op den wind let zal niet zaaijen, en die op de wolken let zal niet oogsten.'

Ik beschouwde het mijnen pligt, om het Woord der waarheid aan dit volk te verkondigen en de uitkomst voor den Heere over te laten. Welligt werd mijn getuigenis slechts bij twee of drie met kracht ontvangen; maar ik weet zulks niet. Soms ligt het zaad langen tijd in de aarde eer het ontkiemt; en ik geloof dat de Heere vaak met wijsheid voor den mensch, wiens prediking tot zegen geweest is voor zondaren, de kennis daarvan verbergt, opdat zijn trotsch hart zich niet verheffen zou.

Uit sommige omstandigheden hoopte ik wel dat mijnen arbeid niet ijdel was, want ik genoot vaak veel ruimte in het gebed voor dit volk en was het mij alsof ik alles zou kunnen uitstaan, als de Heere mij tot een werktuig wilde bezigen om hunne arme blinde oogen te openen. Ik reikhalsde werkelijk naar hunne zaligheid, en met groote vrijmoedigheid en blijdschap predikte ik hen Christus, en Zijne volle, vrije en volkomene zaligheid.

Daar ik de geheele week hard moest werken, en soms tot laat in den nacht mij voor mijne prediking voorbereide, was ik vaak zoo uitgeput naar het ligchaam, dat ik meer geschikt was om naar bed te gaan, dan op Zondag morgen elf mijlen ver te gaan om te prediken. Op zekeren dag, vertrok ik in den vroegen morgen te voet, om op dien dag drie malen te prediken. Toen ik ongeveer de helft van den afstand bereikt had, gevoelde ik mij zeer vermoeid en moedeloos. Eenige aanvallen van ongeloof en wolken van donkerheid overvielen mij, zoodat ik besloot om niet verder te gaan maar terug te keeren. Ik zette mij op eene bank neder om te rusten en na te denken; en zeide tot mij zelve: 'Tot welk doel put ik mijn ligchaam en ziel zoo uit?' 'Er komt noch tijdelijk noch geestelijk nut van.' 'Ik verwaarloos mijn huisgezin en berokken hen groot nadeel,' zoo redeneerde en murmureerde ik en geloof dat ik bij deze gelegenheid eenige overeenkomst had met Elia toen hij onder den jeneverboom zat en zeide: 'Heere, het is genoeg, neemt nu mijn leven van mij, want ik ben niet beter dan mijne vaderen.' Hoe lang ik op de bank in gedachten verzonken nederzat kan ik mij niet herinneren, maar wel weet ik dat deze woorden mijne aandacht troffen: 'De dood werkt in ons maar het leven in ulieden.' Ik beschouwde deze woorden als van God toekomende, om mij te onderrigten en op te wekken, half dood als ik scheen te zijn, om mijnen weg te vervolgen en het Evangelie te prediken, opdat het leven daardoor aan arme zondaars geopenbaard zou worden. Met dezen indruk werd mij nieuwe kracht gegeven, beide naar ligchaam en geest, ik stond op en vervolgde moedig mijnen weg. Toen ik ter plaatse der bijeenkomst aankwam, was er gezongen en was een der vrienden in het gebed voorgegaan. Ik gaf toen als tekst deze woorden op: 'Het is mij goed nabij God te zijn' en ik genoot onder het prediken licht, leven, ruimte en vrede. De hoeveelheid bitter, dat ik op den weg ontvangen had, deed het zoete des te zoeter zijn.

Op eenen anderen tijd werd ik, terwijl ik naar dit dorp ging om te prediken, zoo aangevallen door wantrouwen en ongeloof en welligt door den satan, dat ik zeide: 'Als ik op deze wijze voortga, mijne krachten uitputtende, zal mijn huisgezin tot bedelarij vervallen en wie zal mij dan voor al mijnen arbeid danken? Zullen dan de lieden niet zeggen, dat het mijne zaak niet was om rond te gaan om te prediken, ten nadeele van mijne gezondheid en tot ondergang van mijn huisgezin?' Juist terwijl deze woorden mijn gemoed doorkruisten, werden deze woorden even krachtig tot mijn hart gesproken als tot de discipelen: 'Toen ik u uitzond zonder buidel, zonder male en zonder schoenen, heeft u ook iets ontbroken?' En zij zeiden: 'Niets.' Ik bloosde over mijne vleeschelijke redenering en ongeloof en ging voort de woorden herhalende: u Heere, mij heeft niets ontbroken, ik heb aan niets gebrek gehad sedert ik in Uwe dienst gearbeid heb.' 'Hoe goed is een woord, ter regter tijd gesproken.'

Omstreeks het jaar 1812 eindigde ik met te Ivybridge te prediken, waarvan de oorzaak deze was. Er was een prediker die op bovengenoemde plaats om beurten met mij predikte. Hij was een geleerd man, die zich hoofdzakelijk bij de leerstukken bepaalde. De Arminianen hadden ook eene vergaderplaats in hetzelfde dorp en steeds de meeste toehoorders; en geen wonder, want hunne leerstellingen komen zoo volkomen overeen met de natuurlijke denkbeelden van den mensch. Mijne medeprediker, de Arminianen zoo voorspoedig ziende, stelde aan mijnen vriend, Mr. E. voor, om de Arminianen te gemoet te komen, opdat wij onze gemeente mogten vergrooten en ook meer voorspoedig zijn. Mr. F. was verontwaardigd over zulk een voorstel, en zeide aan mijn medeprediker dat hij liever onze vergaderplaats zou sluiten, dan eene verbindtenis aangaan met de Arminianen; hij gaf den prediker te kennen dat zijne diensten gemist konden worden. Op den volgenden dag des Heeren, of kort daarop, ging de genoemde Calvinistische prediker over tot de Arminianen, en predikte voor hen; want hij was besloten meer voorspoedig te zijn, ofschoon ten koste van de waarheid. Toen ik op den gewonen tijd in het dorp kwam, zoo was, ziet! mijne vergadering den voornoemden prediker voor de Arminianen gevolgd, en ik had de vernedering van voor minder dan een dozijn hoorders te prediken.

Ik nam deze woorden tot tekst: 'Wie heeft onze prediking geloofd, en aan wien is de arm des Heeren geopenbaard?' Onze plaats werd toen gesloten en is zulks, geloof ik, eenige jaren lang geweest. Deze zaak hield mij niet weinig bezig en er ontstonden vele vragen in mijn gemoed of ik daarvan ook de oorzaak konde zijn. Ik dacht, als het volk waarlijk de prediking geloofd had (en ik wist dat het eene goede prediking was) zoo zouden zij zich niet bij de Arminianen hebben aangesloten. Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.'

Kort na dit voorval werden mij andere deuren geopend om te prediken, tot op Augustus 1813. In het begin van dat jaar werd ik verzocht voor enkele weken de plaats van den predikant te Devonport, gedurende zijne afwezigheid te vervullen, waarin ik toestemde. Ik had gedurende vier of vijf jaren te voren dikwijls in dezelfde plaats gesproken. Nadat de gevestigde leeraar op reis zou gaan, zouden een of twee zondagen waargenomen worden door een leeraar uit het graafschap Somerset en nadat deze vertrok, kwam de arbeid op mij, totdat de gevestigde leeraar terugkeerde. De leeraar waarop hierboven bedoeld wordt, was zeer vlug en vrijmoedig; en tevens een sterk geheugen bezittende, kou hij geheele bladzijden van treffende gedichten aanhalen. Hij had veel loop en werd door velen bewonderd en zijne volgelingen waren zeer bedroefd toen hij genoodzaakt was hen te verlaten.

De leeraar vertrokken zijnde, zag ik vreesselijk op tegen den volgenden dag des Heeren. Ik had op dien tijd zware uitwendige beproevingen, vele aanvechtingen des satans, benevens veel zielen donkerheid. Hoe meer de dag des Heeren naderde, hoe donkerder en beangstigder, benaauwder en rusteloozer ik scheen te worden. Zoo ging het met mij voort tot op den morgen van des Heeren dag toen de wolk verdreven, mijne ketens losgemaakt, en de gevangenisdeuren wijd geopend werden.

Ik zal nooit dien genadetijd vergeten; want ik riep uit de benaauwdheid tot den Heere, en Hij verlostte mij uit alle mijne ellenden; ja Hij voerde mij uit inde ruimte, in zulk eene ruimte als waarin ik nooit te voren onder de prediking van het Evangelie had verkeerd. De menschenvrees was geheel weggenomen en ik sprak met zulk eene vrijmoedigheid als die lieden nimmer te voren in mij hadden bijgewoond. Zij waren verwonderd en ik was zulks evenzeer. Het scheen dat mijne hoorders mij geheel anders beoordeelden dan vroeger, want velen loofden God voor Zijne genade jegens mij en ik geloof dat zij eene zoete zielsvereiniging tot mij gevoelden, en ik tot hen. Ik heb opgemerkt dat ik te voren veelmalen in deze plaats gesproken had; maar somwijlen was ik zeer belemmerd. Op zekere gelegenheid herinner ik mij goed, dat ik niet langer dan vijftien minuten kon voortgaan, en dat nog wel met veel moeite, waarna ik geheel in verwarring geraakte. Toen ik de predikstoel verliet kwam een man naar mij toe, op den tijd waarop ik doel, en zeide: 'Uw hoofd is dezen namiddag in een zak geweest.' 'Ja,' zeide ik, 'en ik wenschte dat het in eene gracht geweest was, liever dan hier.' O hoe vernederend is dit voor een hoogmoedig mensch en o, hoe sloeg ik achteruit en rebeleerde ik!

Maar nu was het tooneel veranderd, want ik was gelijk eene losgelatene hinde; en de Heere zegende mij zeer tot op den tijd van het terugkeeren van den gevestigden leeraar. Maar ik dacht weinig dat deze genade achtervolgd zou worden door zware beproevingen, nogtans geschiedde het alzoo. Medereiziger! als het schoon weder is, ziet dan naar slecht uit. Deze beproeving waar ik op doel, werd veroorzaakt door mijne vrienden en den gevestigden leeraar; want zoodra hij terugkeerde, zeiden eenigen der lieden (ofschoon zeer onvoorzigtig) tot hem: 'Wij hadden geene behoefte aan uwe terugkomst, want wij zijn goed verzorgd geweest.' 'Wij hebben met grooten zegen gehoord.' Dit en nog meer tot mijnen lof zeiden zij, hetwelk veel kwaad deed! De genoemde leeraar was van nature vurig en driftig en ongetwijfeld had de satan, die altijd werkzaam is, er de hand in. Dit vuurde den ouden mensch aan en verwekte booze opwellingen in genoemden leeraar tegen mij, die hij niet verbergen kon, maar bij onderscheidene gelegenheden op den predikstoel lucht gaf, om die lieden te kwetsen, die zooveel voldoening hadden te kennen gegeven onder mijne prediking. De goede, doch dwalende man, zocht in eene leerrede te bewijzen, dat ik niet van God was gezonden om te prediken; en de grond zijner bewering was deze, dat als God mij gezonden had om te prediken, Hij mij ook vóór dien tijd eene kerk zou gesticht hebben. Sommigen waren bevredigd met zijne gevolgtrekking en anderen juist het tegendeel.

Deze strijd over mij kwetste mij diep, want ik kon met een eerlijk geweten betuigen, dat ik nooit om gewin voor zijn volk ging prediken, noch om de genegenheden des volks van hunnen vasten leeraar af te trekken. Zulk eene handelwijze is hoogst verachtelijk en die prediker, die zoo vleeschelijk handelt, kan de goedkeuring des Heeren niet verwachten. Evenwel lag de schuld zoowel aan mijne vrienden als aan den leeraar. Ik heb toen geleerd en sedert dien tijd heb ik mijne les herhaalde malen overgeleerd, dat een prediker in zijn gevoel en zelfs in zijnen goeden naam, even veel kan lijden door de zwakheid van zijne getrouwe vrienden als van zijne

gezworene vijanden. Maar deze zijn eenige der verdrukkingen des Evangelies waarvan Paulus tot Timóthëus spreekt¹.

Ik noem deze dingen niet uit haat tot den predikant, die naar ik geloof, nu in de heerlijkheid is; ook denk ik zoo niet over mijne vrienden, van welke er velen inde heerlijkheid zijn; maar in alle dingen worden wij onderrigt en de opmerkingen, die ik daar maakte, kunnen voor sommigen nuttig zijn, wanneer ik niet meer inde wereld ben. Om 'los van menschen' te zijn, is eene moeilijke les om te leeren.

Eenige maanden voor dezen beproevingstijd scheen Gods voorzienigheid geheel tegen mij te zijn; want door sterfgevallen, bankroeten en verhuizingen naar elders schenen mijne bronnen bijna opgedroogd, zoodat ik voor verscheidene maanden lang alle weken geld verloor; en ik had nu vier jonge kinderen, die mij menige traan deden storten en menig gebed opzenden tot mijnen Verbonds-God en Vader, want zij lagen mij na aan het hart.

Ik was nu aan alle kanten opgesloten en aan alle zijden toegemuurd. Dit is, lezer, een tijd van gebed en dient om Gods getrouwheid in Zijne beloften te beproeven. Maar dit ruwe pad wordt door vleesch en bloed niet begeerd. Mijne gezondheid was toen zeer gebrekkig en mijne zenuwen waren zeer geschokt door uit- en inwendige beproevingen. Zeer weinig werk hebbende, vormde ik het plan om voor een paar weken naar Bristol te gaan, om twee van mijne zeer geliefde vrienden in den Heere te bezoeken, tot wien ik eene naauwe vereeniging gevoelde, ten einde beide ligchaam en gemoed op te beuren. En, na mij zelve en mijn huisgezin door gebed en smeeking, in de handen mijns Gods te hebben aanbevolen, ofschoon zulks met veel zwakheid en vreezen gepaard ging, besloot ik te gaan. Mijn doel was, om niet te prediken, tenzij mij vrijwillig eene deur geopend werd. Ik maakte diensvolgens toebereidselen; en terwijl ik de markt te Plymouth overging, ontmoette ik iemand met wien ik eenige kennis gemaakt had, en sprak met hem hoofdzakelijk over de godsdienst. Ik zeide: 'Ik zal u in eenigen tijd niet zien, daar ik voor eenige dagen naar Bristol ga.' 'Inderdaad,' zeide hij: 'Wilt gij een brief voor mij naar Bristol mede nemen?' 'Ik zeide: 'Ja, voorzeker.' Hij zeide: 'Zult gij daar niet prediken?' Ik zeide: 'Ik kan daar niets van zeggen.' 'Wilt gij naar Manchester gaan?' zeide hij. 'Hoe ver is het verwijderd?' vroeg ik. Hij zeide: 'Drie honderd mijlen!' 'Ik zeide: 'Nee, dat volstrekt niet.' 'Welnu dan,' zeide hij: 'Ik zal een brief aan Mr. Robins te Bristol schrijven en ik ben zeker dat hij u daar voor hem zal laten prediken.' Ik zeide: 'Ik ben er niet verlangend naar om te prediken, maar ik zal een brief naar Mr. Robins medenemen.'

Hij vroeg mij ook, of ik Birmingham wilde bezoeken, onder voorwaarde dat ik er toe aangezocht werd, waarin ik toestemde. Hij schreef daarom aan de lieden te Birmingham om mij te Bristol te schrijven. Toen ik te Bristol kwam, bezorgde ik den brief voor Mr. Robins en kreeg ten antwoord, dat Mr. Robins te London was. De vriend van Mr. Robins opende den brief, las dien en zeide dat hij niets kon zeggen aangaande mijn prediken in hunne kapel, aangezien zij twee of drie predikers hadden gehad, sedert Mr. Robins naar London was, maar dat geen van hen voldaan had, en zij hen deswegens bedankt hadden. Ik zeide: 'Mijn doel is niet om hier te prediken, maar om twee vrienden te bezoeken; ik zou zeker prediken als mij vrijwillig eene deur geopend werd; maar ik zou mij in geen geval willen indringen.' Wij geraakten in een geestelijk gesprek en toen ik vertrok, zeide hij: 'Zoudt gij op den dag des Heeren voor ons willen prediken. Ik zou u gaarne eens hooren.' Ik stemde toe en ging des zondags morgens bij hem ontbijten. Ik las en ging in het huisselijk gebed voor en de gezegende Heere stortte op eene bijzondere wijze den Geest der genade en der gebeden over mij uit. Ik was tot in het stof vernederd en kon met mijne gansche ziel betuigen: 'Uw wille geschiede.'

Ik kon het nu aan den Heere overlaten om het kromme regt en de duisternis tot licht te maken. Ik had vaak beproefd deze dingen in eigen kracht te doen, doch kon zulks niet. Ik was nu tevreden met mijn lot en gewillig gemaakt om den Heere te volgen, werwaarts Hij zich mogt wenden, en niet te beproeven om voor Hem uit te gaan, noch Hem iets voor te schrijven. Ik ondervond nu de waarheid dier belofte in mijn hart: 'In stilheid en vertrouwen zal ulieder sterkte zijn.' Het groote struikelblok was nu weggeruimd. Ik had beproefd om het uit den weg te ruimen, maar te vergeefs en ik had den Heere vaak gebeden mijn wil tot onderwerping aan den Zijne te brengen; want ik ontdekte dikwijls, in mijne beproevingen in de voorzienigheid een geest van zelfzucht in mij, dat niets minder was dan opstand tegen God. Niets vernedert, niets leert zoo als genade.

Toen ik het gebed geëindigd had, gelijk ik hierboven mededeelde, zag ik naar de aanwezige oude lieden, en mij dacht dat zij in mijne genietingen deelden. Zij schenen verscheidene minuten lang te vol om te spreken; en ik zag de tranen van vreugde uit hunne oogen stroomen. Toen zij zich hersteld hadden, begonnen zij met het

¹ Uitmuntende aanmerkingen, en wel der opmerking waardig voor leeraar en leden. Uitgever.

innigste genoeg met mij te spreken. Al hunne bezwaren waren uit den weg geruimd en zij schenen zoodanig met mij vereenigd te zijn, als of zij mij jaren lang gekend hadden. In deze gestalte gingen wij naar de kapel en de dauw rustte op mijnen tak. Onderwijl wij naar de kapel gingen, zeide de oude man tot mij: 'Gij zult immers afkondigen dat gij heden avond weder predikt?' 'Ik zeide: 'Daar kan ik nog niets van zeggen. Mogelijk zal eenmaal genoeg zijn voor u en voor mij.' Ik verheugde mij, maar het was met beving, want daar ik zoo dikwijls door den satan aangevochten en door mijn eigen hart misleid was, nadat de Heere Zijne zegeningen over mij had uitgestort, deed mij dit op mijne hoede zijn.

Ik werd dien morgen met veel licht, vrede en ruimte in het prediken begunstigd en de hoorders schenen belangstellend en aandachtig. Toen de dienst geëindigd was, maakte ik bekend dat ik het voornemen had aan den avond weder te prediken, onder voorbehoud, dat er geene tegenkanting kwam. Ik merkte weldra op, dat dit algemeene voldoening gaf. Ik keerde weder en gebruikte het middagmaal bij den te voren genoemden ouden man en wij hadden eenige goede gesprekken over de dingen Gods. Hij merkte op: 'Toen ik u zoo plotseling hoorde afbreken en u zoo ijlings zag nederzitten, was ik bevreesd dat gij niet meer zoudt prediken, en het bedroefde mij dat ik in het eerst zoo gearzeld heb om u te vragen.' Ik zeide: 'Gij hadt gelijk. Wij moeten niet haastig iemand de handen opleggen; maar alle dingen beproeven, en het goede behouden.'

Ik moet hierbij mededeelen, dat, nadat de Heere mij dien morgen in het gebed had begunstigd, ik eene vaste overtuiging bezat, dat Hij nu aan het werk was, om mij weldra tot het predikambt te bezigen, de plaats waar was mij echter onbekend. Ik bleef op verzoek twee of drie dagen des Heeren bij hen te Bristol; en voor mijn vertrek, hadden zij vele bijeenkomsten om te zien, of er middelen beraamd konden worden, om mij als hulpprediker met Mr. Robins te krijgen, aangezien hij daar slechts eenmaal op den dag des Heeren kon prediken.

Eer ik hen verliet deden zij mij vele vragen, aangaande deze zaak, alsmede of ik van Plymouth kon verhuizen. Ik zeide hen eenvoudig dat ik voorzeker Plymouth zou verlaten, wanneer de Heere eene deur voor mij open deed, waarin ik Zijne hand kon opmerken; maar op dit oogenblik kon ik niet zeggen wat te doen. Ik had een brief van Birmingham verwacht, daar ik mijn vriend in Plymouth beloofd had daar te zullen prediken, indien zij mij zulks verzochten, voordat ik teruggekeerd was; maar het uitstel der bestuurders te Birmingham hield mij eenigen tijd in onzekerheid; en ik besloot naar huis te keeren, oordeelende dat mijne diensten in Birmingham niet verlangd werden. Ik was voornemens om mijne plaats in het rijtuig naar Yesvil te nemen, maar voordat ik zulks deed, ging ik nog eens vragen, of er een brief voor mij van Birmingham was. Er was een brief, twee dagen te voren ontvangen, waarin mij werd verzocht onmiddelijk over te komen en hen te helpen, zich verontschuldigende over hun verwijl, hetwelk veroorzaakt was doordat een van de bestuurders zich te Londen bevond.

Ik verliet Bristol den volgenden morgen, om naar Birmingham te vertrekken, na een allerhartelijkst afscheid te hebben genomen van de oude discipelen, onder wier dak ik een Bethel had gevonden. Vele anderen van des Heeren huisgezin ontmoette ik op dien tijd en het scheen mij toe nu eene geheel andere plaats te zijn dan voor dertien jaren, waarvan ik vroeger verslag heb gedaan. Ik geloof dat de vrienden in Bristol het uiterste zouden hebben willen beproeven, om mij daar te krijgen want zij hoorden mij met zielsgenoegen. Ik geloof ook, dat zij bevreesd waren, dat er iets zou gebeuren waardoor Mr. Robins hen zou verlaten, hetwelk inderdaad niet lang daarna het geval was. De oude discipel van wien ik sprak, stierf in datzelfde jaar; en hij was de voornaamste steun voor de kapel. Er werd mij een berigt van zijnen dood gezonden door dien eenvoudigen eerlijken opregten dienstknecht Gods, E. Robins, wiens brief ik hier zal laten volgen, ten einde dezelve te bewaren. Welligt is het den eenigen brief van hem, die ooit in druk zal verschijnen.

Bristol, 22 Januarij 1814

'Waarde Vriend. — Ik ben door Mejufvrouw Hughes verzocht om u te berigten, dat zij uwen brief heeft ontvangen en wij zijn allen verblijd uw welstand te vernemen, en hopen dat Gods goedertierenheid altijd voor u henen ga, beide in voorzienigheid en in genade en dat gij veel moogt genieten van de nabijheid Gods in uwe ziel, hetwelk beter is dan het leven; en wij hopen dat God u leidt en bestuurt, om de struikelblokken uit den weg Zijns volks weg te ruimen, opdat zij Hem mogen navolgen en genieten als de rustplaats in elke beproeving en verzoeking, die zij op den weg ontmoeten.

Het blijkt uit uwen brief, dat gij niets vernomen hebt van den dood van Mr. Hughes; maar ik heb u mede te deelen dat hij op den 15^{den} November laatstleden ongesteld werd; dat hij de wereld verliet voor eene betere (gelijk ik alle reden heb om te gelooven) op den 2^{den} December, en op den 8ste begraven werd. Door zijnen dood, heb ik een lieven vriend verloren; de zaak der Gideon Kapel, waarvan hij het middel tot ondersteuning

was, gevoelt het eveneens. Maar geloofd zij God, de God der zaligheid leeft en het behaagt Hem somwijlen genadiglijk zich op Zijne wijze aan ons te openbaren, alhoewel wij slechts weinigen en veracht zijn; en daar niets bij geval geschiedt, zoo is Zijne belofte, dat alle dingen moeten medewerken ten goede, dengenen die Hem vreezen en vertrouwen; die door de betooning van Zijne liefde jegens hen, overwonnen zijn om Hem lief te hebben boven elk voorwerp in hemel of op aarde.

‘Tengevolge van het sterven van onzen vriend, is Mejufvrouw H. in groote bekommring door het verlies van haren levensgezel en door den moeilijken toestand waarin zij gelaten is, betrekkelijk hare aangelegenheden, en betrekkelijk de kapel; en ik ben verzekerd dat zij groote behoefte heeft aan de gebeden van alle hare vrienden, ver en nabij, om den troon der genade ten haren behoefte te bestormen, opdat God haar geloof schenke, om al hare aangelegenheden in Zijne handen te stellen, en haar te begiftigen met eene hope, om alles te verwachten wat zij behoeft en haar geduld te verleenen, om onder alles staande te blijven, en haren wil aan Gods beschikkingen en leidingen te onderwerpen, om stil te zijn, en te bekennen dat Hij God is. Waarlijk, mijn vriend, zij is in groote beproeving, en als er opening is, om een gedeelte van haren last aan den troon der genade te dragen, doet zulks en moge God ons voorspoedig doen zijn.

Zoo gij ooit in deze streken mogt komen, zijt gij welkom op mijnen predikstoel te Bath en wij zullen blijde zijn u te ontvangen, en gij zijt zulks eveneens te Bristol, zoo gij ons oordeelt getrouw te zijn voor den Heere. Hier zijn enkele weinigen, die de waarheid liefhebben, ofschoon slechts weinigen, die vreesselijk veracht worden door lieden die dezelfde waarheden als wij belijden, echter kunnen wij met hen niet instemmen. Maar te gelijktijd wenschen wij allen te omhelzen, die in de waarheid zijn en hun heil toe te bidden en al de anderen te verwerpen, want het is mij duidelijk, dat de schaarste zaken in de geheele wereld zijn, Christenen en predikers van Gods Woord die eerlijk van hart zijn; en ik geloof, dat waar zij gevonden worden, zij waarlijk dierbaar zijn in de oogen Gods en der menschen. Wilt gij zoo vriendelijk zijn de hartelijke groete te doen en aan allen die den Heere Jezus liefhebben, en moge God u allen zegenen.

Zoo bidt de Uwe in banden der liefde en des vredes,

Edmund Robins.’²

P. S. — ‘Wanneer gij ruimte in uw gemoed gevoelt, zou het mij genoeg doen te eeniger tijd van u te hooren.’

Ik zal nu met mijn verhaal vervolgen. Gelijk ik te voren verhaald heb, begaf ik mij nu naar Birmingham. Dit gebeurde omstreeks het einde van Augustus 1813. Ik werd hartelijk ontvangen door eene waardige familie, bij welke ik, gedurende mijn bezoek, mijn verblijf hield. De eerste maal dat ik predikte, ondervond ik veel hulp van den Heere en nadat ik geeindigd had kwam er iemand in de kerkekamer en zeide tot mij: ‘Denkt gij, mijnheer, dat gij heden de waarheid gepredikt hebt?’ Ik zeide: ‘Ja, zoo ver mij bewust is. Maar,’ zeide ik, ‘waarom doet gij mij die vraag?’ Hij antwoordde: ‘Gij zeidet, mijnheer, dat, wanneer God op weg was om Zijnen raad te vervullen, Hij eenen Geest des gebeds over Zijn volk uitstortte; en als zij bekwaam gemaakt werden, om toegang tot God te vinden, dan mogten zij besluiten, dat God op weg was, om hunne bede te vervullen. Geloofst gij werkelijk dat gij de waarheid spraakt?’ Ik zeide: ‘Ja, daar ben ik verzekerd van, want God zou nimmer onze zwakheden in het gebed te hulp komen, zonder dat Hij voornemens was, ons op het gebed te antwoorden,’ ‘Dan,’ zeide deze persoon, ben ik verzekerd, dat God u als onze leeraar onder ons zal plaatsen.’ Ik zeide met verwondering: ‘Gij oordeelt te haastig; gij kent mij niet genoeg en weet niet in welke betrekking ik geplaatst ben.’ ‘Dat is waar,’ zeide hij, ‘maar ik kan u zeggen, dat gij hier gebragt zijt, in antwoord op de menigvuldige gebeden, die ik in de zes verloopene maanden tot God opgezonden heb, God schonk mij eene belofte, en daarbij geloof om de belofte te omhelzen; en gelooft gij niet dat Hij Zijn woord zal vervullen en het gebed des geloofs zal verhooren?’ Ik zeide: ‘Gij schijnt hierop vast te vertrouwen, mijn vriend, maar gij weet niet hoe ik verbonden ben, en welke moeilijkheden mij in den weg staan.’ De persoon zeide: ‘Ik bekommer mij niets over moeilijkheden, God heeft mij de belofte geschonken, en ik kan die gelooven. Bovendien weet ik dat het gebeuren zal; want gij hebt mijne geheele begeerte voor God in het gebed uitgedrukt, en al de werkzaamheden van mijn gemoed blootgelegd, en zelfs al de beloften herhaald, waartoe God mij bekwaam gemaakt heeft, om dezen dag in het gebed op te pleiten.’ ‘Wel,’ zeide ik, ‘de tijd zal het leeren, in hoeverre gij gelijk hebt.’

De gevoelens van vele anderen kwamen veel met de zijnen overeen. Drie weken bij hen doorgebracht hebbende, was ik genoodzaakt huiswaarts te keeren. Maar voordat ik hen verliet waren zij vergaderd geweest

² Ik heb den geheelen brief wedergegeven, om den aard van Mr. R. te toonen. Deze man Gods, wiens sterk gestel en krachtige stem een lang leven schenen te beloven, putte zich met prediken, enkele jaren hierna, uit. Hij stierf nabij Wallingford, op denzelfden avond waarop hij gepredikt had, omstreeks het jaar 1817.

en hadden besloten om een beroep op mij uit te brengen, hetwelk zij deden. Ik kon hen geen onmiddellijk antwoord geven. Het vereischte behoorlijke overweging en veel gebeds. Maar ik zeide hen, dat zij binnen eene maand berigt van mij zouden ontvangen. Intusschen, zeide ik: 'Ik geloof, mijne vrienden, dat gij te haastig een beroep op mij uitgebragt hebt, gij weet niets aangaande mij, noch aangaande mijn zedelijk gedrag. Ik wensch, dat eer gij verder voortgaat, gij elke informatie omtrent mij zult inwinnen, opdat gij niet bedrogen moogt zijn gelijk velen geweest zijn.' Zij zeiden: 'Wij gevoelen ons voor ons zelve voldaan, doch aan wien kunnen wij omtrent u schrijven?' Ik zeide: 'Schrijf aan Dr. Hawker, hij weet niet dat ik hier ben, ook heb ik hem voor eenigen tijd niet gezien; maar hij kent mij zeer goed;' en in dit voorstel stemden zij toe. De bestuurders schreven, en Dr. Hawker antwoordde hen naauwkeurig. Zij verzochten vergunning, om dien brief te doen drukken, maar de Doctor wilde dit niet toestaan. Ik beschouw het echter gewettigd, nu de Doctor zich aan bovengenoemde vereeniging verbonden heeft, de brief te dezer plaatse in te lasschen en tevens zijnen tweeden brief, want geloof dat zij door velen van mijne vrienden met genoegen zullen worden gelezen:

Plymouth, Charles Vicarage, 5 October 1813

'Waarde heer! — Genade, barmhartigheid en vrede zij met u, en met het gansche Israël Gods.

In antwoord op uwen brief, betreffende Ds. Fowler, kan ik alleen zeggen, dat ik hem lang gekend en lang bemind heb, omdat ik waarlijk geloof, dat hij mijn Heere en Meester lief gehad heeft en nog lief heeft. En mogt het welbehagelijk zijn voor het grootte Hoofd zijner gemeente hem te bezigen, opdat hij voor u in- en uitga in de bediening des Woords, moge dan de Heere, die hem zendt, zijne diensten zegenen, zoodat Jezus verheerlijkt, de gemeente gesticht en zijne eigene ziel verkwikt wordt.

Indien hij bij u is, groet hem dan van mij en zeg hem, dat ik hoop en vertrouw, dat hij zal voortgaan om Christus Jezus groot te maken. En ik verzoek u hem te zeggen, dat ik hoop dat hij, gelijk een getrouw dienstknecht een vriendelijke meester behoort te eeren, zich alzo een getrouw dienstknecht zal betoonen door den Heere onze gerechtigheid — de beste, de vriendelijkste, gezegendste, de allerliefste en dierbaarste van alle Meesters te verheerlijken. Met is hoog verraad jegens de hemelsche Majesteit iets anders te prediken dan Jezus, in Zijnen Persoon ambten, hoedanigheid en betrekkingen. En mijne arme gebeden zullen mijnen brief achtervolgen, dat mijn beminde Ds. Fowler bovenal Hem zal eeren, in wiens eere Jehovah een welbehagen heeft; en dat hij den Heere Jezus moge maken, wat Jehovah hem gemaakt heeft, de Alfa en de Omega, de eerste en de laatste, de overste Leidsman en de Voleinder van onze zaligheid.

En als gij een oud man, die aan het eind van zijne arme bediening spoedt, veroorloven wilt om een woord te zeggen tot de gemeente, die onder ulieden is, over het onderwerp van uwen leeraar, dan zou ik zeggen gelijk Paulus deed: 'Ontvangt hem in des Heeren naam (niet in zijne eigene) en schat hem zeer hoog in liefde om zijns werks wil.' Bidt voor hem, en bidt met hem. Het is een gezegend teeken ten goede, wanneer de Heilige Geest Zijn volk tot het gebed aanzet, om zegen over den arbeid van Zijne knechten. Die zegen en die belofte is reeds zoo goed als ontvangen, welke God de Geest de getrouwen in het gebed leert vragen. Mijne arme ziel heeft des Heeren zegeningen gevonden, ja dikwijls ondervonden, in antwoord op de gebeden Zijns volks. En gij zult eene volheid van zegeningen uit de zegeningen des Heeren aan uwe harten onder Zijne prediking ondervinden, wanneer de Heere u bekwaam gemaakt heeft, om hem den Heere op te dragen, en door het gebed Zijne genade over hem te zoeken.

Ik beveel beide u, de gemeente, en hem, de leeraar der gemeente, des Heeren zegen aan en smee het heerlijke Hoofd om beiden te zamen te zegenen, tot Zijne heerlijkheid en uwe blijdschap in den Heere. Zulks van de onwaardigste van Zijne knechten.

De uwe in den Heere Jezus.

Robert Hawker.'

Plymouth, 27 October 1813

'Waarde heer! — Ik smee om mijnen heilgroet van christelijke liefde en genegenheid u aan te bieden, benevens de gemeente Gods ten uwent, biddende dat alle genade overvloedig moge zijn in de verbondsgetrouwheid van God onzen Vader, door den dierbaren Zoon Zijner liefde, door den gezegenclen invloed van God den Heiligen Geest.

'Inderdaad, ik dank de gemeente Gods met welke gij vereenigd zijt, omdat gij zoo vriendelijk en hartelijk mijnen brief ontvangen hebt. Zij was, indien ik iets van mijn eigen hart kon, geschreven in de broederlijke liefde van een die (ten minste) begeert den dierbaren naam van onzen dierbaren Heere verhoogd en verheerlijkt en zeer verheven te zien. En waar het Christus en Zijne zaak betreft, daar wensch ik alles te gevoelen, wat Paulus gevoelde, toen hij tot de gemeente van Thessalonika zeide, dat hij zoo vurig verlangend

was aangaande het volk, dat hij aan hen niet alleen het Evangelie Gods wilde mededeelen, maar ook, zeide hij, onze eigene zielen, omdat gij ons dierbaar waart. En voorzeker alles wat zulk een getrouw dienstknecht van zulk een Meester als Jezus is, al wat Hij heeft, en al wat Hij is, en op allerlei wijze en in elke zaak, Zijn eene, ja zelfs Zijn eenig doelwit is en behoort te zijn, hoe hij de heerlijkheid zijns Heeren en de gelukzaligheid der gemeente bevorderen zal. En ofschoon ik niet weet wat ik u geschreven heb bij gelegenheid van datgene waarover gij mij geschreven hebt, toch ben ik zeker dat de geheele strekking van mijnen brief tot dit doeleinde moet geweest zijn: 'Laat de Heere Jezus en Zijne zaak verheerlijkt worden, en dan doet het er niet toe door welk werktuig, of in welken vorm van woorden zulks geschiedt.

Ik bid u daarom, mijn dierbare broeder in den Heere, de gemeente welke bij u is mede te deelen, hoe hoog ik de hartelijke ontvangst van mijnen brief waardeer. Maar dit gezegd hebbende verzoek ik het daarbij te doen blijven. Zoo vriendelijk als gij haar gelezen hebt, kan zij echter niet geschikt zijn om te worden gedrukt, Dezelve werd geschreven voor het oogonblik en ten gevolge, van uwe vraag, en niet verder. Bovendien, ofschoon ik hooge achting heb voor den dierbaren Ds. Fowler en niet meer van hem gezegd heb dan ik geloof, zoo zou het echter niet gepast noch betamelijk zijn, om zijn karakter (naar mijne beschouwing) in de wereld te zenden. De Heere geve dat hij getrouw moge bevonden worden en moge mijn God, zoo het tot Zijne heerlijkheid verstrekt, u en hem te zamen zegenen, en als de liefelijke geur van Jezus, in Zijnen persoon, genade en gunst, met u zij, zal het berigt daarvan, tusschen beiden, meer verkwikkend voor mijne ziel zijn, dan dat mijn arme brief in eenen gouden lijst gezet werd.

Zijt verzekerd, mijn dierbare vriend in den Heere, dat mijne ellendige gebeden Ds. Fowler naar Birmingham zullen achtervolgen en voor den genadetroon worden opgezonden voor u en hem, zoo dikwijls als ik aan u allen denk, dat Jezus liefde u verbindt en groote zielenvoorspoed onder u te weeg brengt; en gij, gelijk de kudde van Christus uit de waschstede opkomende, elk een tweelingen voortbrengt, en niemand onder u onvruchtbaar worde bevonden (Hoogl. 4: 2).

Ik bid u mijne broederlijke groete aan uwen herder over te brengen, zeg hem nog eenmaal, uit mijn naam, dat aangezien mijn Heere en zijn Heere hem tot groote eere heeft bevorderd, hij en ik behooren toenemende genade van den Heere te zoeken, ten einde al die eere weder met groote dankbaarheid te doen weerkaatsen. Het doet er niet toe wat er van zulke armen wormen wordt als wij zijn, als Jezus slechts verheerlijkt wordt; en gelijk de zielen van Christus volk onzen Heere dierbaar zijn, ja, zeer dierbaar, zoo behooren zij (en alzo zullen zij, naar ik vertrouw) ons eveneens zeer dierbaar zijn. Zeg aan mijnen broeder, dat hij naar tegenstand van buiten heeft uit te zien, in verhouding van de mate dat de Heere Jezus hem inwendig nuttig maakt. De dienstknechten, die het meeste door Jezus gebezigd worden, kunnen verzekerd zijn het meeste van des duivels wangunst te ondervinden, dan vooral als de Heere hen bezigt tot vertroosting en versterking van Zijn volk. Hoe meer Jezus hen toeknikt, hoe meer de hel zal fronselen. Maar het is Jezus, die hen in en door allen tegenstand henen ondersteunt. Dit is Zijn werk en niet het onze; en Zijns is de heerlijkheid, om al Zijne verlost en overwinnaars te maken, steeds voortgaande gelijk er één beschreven is, Psalm LXXI:13-16; en altijd op den uitkijk, gelijk een ander afgebeeld wordt, 2 Tim. IV:5-8, 'Broeders, de genade van onzen Heere Jezus Christus, de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen, Amen.'

'De Uwe, in de beste van alle banden in Jezus, 'Robert Hawker.'

Deze reis herstelde mijne gezondheid zeer en versterkte mijne geschokte zenuwen, maar de grootste genade was, dat de wolkkolom voor mij uitging en de Engel des Verbonds mij op den weg bewaarde.

Veilig te Plymouth door des Heeren bewarende genade teruggekeerd zijnde, maakte ik mijne vrouw met den uitslag van mijne reis bekend en vertelde haar, dat het nu bleek, dat des Heeren tijd om Plymouth te verlaten, en mij geheel en al tot de predikdienst te wijden voor mij was aangebroken; zij was volkomen bewilligd, dat ik dien loopbaan zou voortzetten, die ik geloofde overeenkomstig den wille Gods te zijn. Nadat ik de zaak menigvuldige malen voor God had nedergelegd, kwam ik tot het besluit om de roeping naar Birmingham aan te nemen. Ik bezocht Dr. Hawker, die mij allerhartelijkst ontving. 'Ik dacht,' zeide hij, 'dat gij te Birmingham waart; want ik heb van daar eenen brief ontvangen die u betreft.' 'Dat dacht ik wel,' zeide ik. 'Ik nam de vrijheid, om hen op u te wijzen tot mijne bevrediging zoowel als de hunne.' 'Ik heb naar Birmingham geschreven,' zeide de Doctor, 'en was blijde dat ik eene gelegenheid had zulks om uwentwille te doen.'

Nadat ik mijne beweegredenen en vele dingen, betreffende de werkzaamheden van mijn gemoed, met betrekking tot de prediking had opgenoemd en de vele vragen des Doctors betreffende mijne tijdelijke vooruitzichten had beantwoord, wenschte hij mij heil. Ik kan zeggen, dat, ofschoon ik nimmer geordend werd door wat eenen bisschop genoemd wordt, ik door Dr. Hawker in zijne studeerkamer, geordend werd en de lastbrief die ik van hem ontving zal ik niet spoedig vergeten. Hij stelde mij vele zaken voor betreffende het

Woord, de leer, de wijze waarop, en het gedrag, beide in de wereld en in de gemeente Gods, die zijn oordeel als een eerwaardig en schrander dienstknecht Gods eer aandeden. Ten slotte zeide hij: 'Nu, mijn broeder, ik verzoek u mij te schrijven zonder de minste achterhoudendheid, zoo gij onder eenige geestelijke of tijdelijke moeilijkheid mogt zijn en het zal mij genoegen zijn eene gelegenheid te hebben om u eenige dienst te bewijzen, die onder mijn bereik ligt.' Ik bedankte hem voor de vele dienstbewijzen van dezen oogenblik en voor vele andere, vroeger genotene. 'Mijn gebed,' zeide hij, 'tot mijn Verbonds- God en Vader zal zijn, dat Hij u tot eenen zegen stelt voor het arme volk, waar gij naar toegaat.' Dr. Hawker blonk helder als eenen prediker, maar zulks niet minder door zijne nederigheid, gewilligheid en broederlijke liefde.

Besloten zijnde naar Birmingham te vertrekken, moest ik nu, met allen spoed, mijne kleine zaak regelen. Dit drukte mij zeer zwaar op mijn gemoed; en ik was genoopt om krachtiglijk tot God te roepen, om wijsheid en onderrigting; want ofschoon de kwitering mijner zaken geen overnemer of bezorger vorderde, zoo was ik echter even bezorgd als een koopman, die eene zaak van veel grooteren omvang uitoefende. Ik had omtrent even veel schuld als ik in mijne boeken had, en beschouwde verscheidene sommen als kwade schuld. Mijn ongeloof begon nu te werken. Mijn vleeschelijke rede zeide: 'Er bestaat geene waarschijnlijkheid, dat gij de helft van uwe gelden zult ontvangen, want wanneer het bekend wordt, dat gij deze streken gaat verlaten, dan zullen zelfs diegenen, die u konden betalen, voordeel trekken uit uw vertrek en gij zult genoodzaakt zijn de stad met schuld te verlaten.' En zoo scheen het mij toe, hetwelk mij vele dagen lang in groote bezorgheid bragt; maar ik begaf mij tot het gebed en wachtte op Gods antwoord, gelijk een kind op zijne ouders zou wachten om brood; en ik bad niet te vergeefs.

Toen ik huiswaarts keerde van een dorp waar ik gepredikt had, des Heeren onderrigting afsmeekende met betrekking tot de onoverklimbare moeilijkheden die voor mij lagen, werd ik op een oogenblik staande gehouden door.... ik zal niet zeggen eene stem, maar het was daaraan gelijk; en zij was deze: 'Heeft God tot hiertoe niet alles regt gemaakt? Heeft God aan het volk te Birmingham niet eenen Geest des gebeds om uwent wil geschonken en een gewillig hart tevens om u te ontvangen? Zijn het goud en het zilver niet des Heeren? Zijn niet aller menschen harten in Zijne handen? Is er iets moeilijk voor den Heere? Neemt en schrijft alle uwe rekeningen uit, goede en kwade, en bezorgt ze. Laat het voor den Heere over, om het voor u te behandelen.' Deze indrukken verlostten mij volkomen van alle angstige zorg, betreffende mijne schuld. Ik zette mij den volgenden morgen neder om mijne rekekeningen uit te schrijven, leverde dezelve in, zoo spoedig ik ze gereed kon hebben en deelde aan al mijne debiteuren, zoodra ik de rekening overhandigde, mede, dat ik voornemens was, om dat gedeelte van het land te verlaten.

Nu zult gij opmerken, lezer! dat, ofschoon vele indrukken op ons gemoed ons kunnen misleiden, sommige van God zijn, en dat bewijst de uitkomst, want zoo spoedig als ik mijne rekeningen bezorgde, werden zij voldaan; en sommigen, die ik als verloren beschouwd had, werden even prompt als de overigen betaald. Zij die geen geld bezaten, leenden het van hunne burens om mij te betalen, en betuigden vele gelukwenschingen van mijn welslagen. Alzoo kreeg ik, in den loop van een paar dagen alles, dat ik te vorderen had, behalve eene halve kroon, en die geloof ik dat ik ontvangen zou hebben, als ik tijd had gehad, om den persoon op te sporen. Laat mijne lezers oordeelen of de indrukken van God kwamen. Weinige menschen eindigden hunne zaken zoo gemakkelijk en met zoo weinig kosten. Ik was nu in staat gesteld, om al mijne schulden te voldoen, hetwelk eene groote verruiming is voor het gemoed van elk eerlijk mensch, en toebereidselen te maken voor het vertrek met mijne vrouw en vier kinderen. Ik liet mijne goederen naar eene verkoopzaal brengen om te verkoopen, en hoewel het den ganschen dag der verkooping stortregende, zoo waren er toch vele koopers, en sommige van mijne goederen bragten aanmerkelijk meer op, dan ik er nieuw voor betaalde, zoodat het mij bleek dat God had besloten, om mij Zijne goedertierenheid te bewijzen, als een God der 'Voorzienigheid, en mijn ongeloof op de vlugt te jagen.

Deze gebeurtenissen mogen zonder belangrijkheid zijn voor sommigen die niet gevestigd waren even als ik. Maar ik kon de vriendelijke beschikkingen der Goddelijke Voorzienigheid niet onopgemerkt voorbij gaan, ook ben ik niet geregtvaardigd door het woord Gods om de geringste weldaden aan het blinde toeval toe te schrijven; maar wel om God in en voor elke zaak te erkennen.

Ik verliet Plymouth den 22sten October en nimmer was een arme gevangene meer verblijd, om uit zijne gevangenis te ontkomen, dan ik was toen ik mijn rug naar Plymouth keerde. Ik had daar, wel is waar, genade ondervonden, voor welke ik begeer God te prijzen; maar ik werd twaalf maanden lang in voortdurenden strijd, kruis en teleurstellingen gehouden; ook gevoelde ik niet veel vereeniging met velen in die plaats; want zij

hadden veel godsdienst in hunne hoofden en op hunne tongen, maar zeer weinig in het vuur gelouterd echt geloof in hunne harten.

Toen ik Plymouth verliet zag ik onder eene bewustheid van zalige dankbaarheid terug op de barmhartigheden, die mij tot op dien dag gevolgd waren en ik was ten volle verzekerd, dat mijn vertrek uit God was en dat, waar ik henen ging, Hij bij mij zijn en mij zegenen zou. Ik gebruikte verscheidene dagen om naar Birmingham te gaan en vertoefde op verschillende plaatsen voor de rust en het gemak van mijne betrekkingen; en door den zegen Gods kwamen wij veilig aan en werden hartelijk door onze vrienden ontvangen.

Toen ik omstreeks tien mijlen van Birmingham verwijderd was, kreeg ik eenen hevigen aanval, naar ik geloof, van den vijand die mijn geheele gestel schokte. Dit was de ingeving: 'Gij hebt een dwaas stuk in deze zaak begaan; gij hebt eene zekerheid voor eene onzekerheid laten varen. Gij gaat naar eene vreemde plaats zonder eenig vooruitzicht van welslagen; gij weet hoe dikwijls gij onder het prediken zijt verward geweest, toen gij u slechts tusschenbeide daarmede bezig hield; wat zal het zijn, wanneer gij voortdurend voor dezelfde lieden moet prediken? Gij zult nooit in staat zijn, om meer dan een half dozijn keeren te prediken en dan zullen de menschen vermoeid van u worden en u ontslaan, en hoe moeten dan uwe arme hulpelooze kinderen verzorgd worden, die meer dan 200 mijlen van huis verwijderd zijn? Gij hebt geen gevoel als een man jegens zijne vrouw, of als een vader tot zijne kinderen.' Deze inblazingen overweldigden mij verscheidene mijlen, want alles scheen mij redelijk en waar toe. Maar het behaagde de goede Heere mij te hulp te komen en ik zag weldra dat mijn geheel vertrouwen van welslagen op Hem berustte.

Dit nijpende gevecht ving aan, toen wij Bromesgrove Lickey passeerden en daar ik diezelfde plaats sedert dien tijd menigmaal ben voorbij gegaan, heb ik mij altijd dit slagveld herinnerd en God geloofd, om de overwinning door het geloof. Maar dit scheen voor mij destijds eene vreemde beproeving te zijn, omdat ik de hand des Heeren zoo zichtbaar had kunnen opmerken in mijne handelingen voor dien tijd. Maar ik vind, dat de Zaligmaker hevig door den satan aangevallen werd, toen Hij Zijne roeping aanving en ik geloof, dat het gewoonlijk zoo met Zijne dienaren is, opdat zij door die dingen onderwezen zouden worden, om tot bestredene zielen te spreken.

Ik lag nu voor anker, na vele stormen en hooge zeeën; ik was nu ontslagen van die kwellende onzekerheid, waaronder ik zoovele jaren gezwoegd had; ik was nu in den werkkring waar naar ik lang verlangd had en gevoelde een hart te bezitten dat zich wijdde, en wilde laten wijden, aan de heerlijkheid des Verlossers en ten nutte van onsterfelijke zielen. Groote zaken in deze wereld verlangde ik niet; welsprekendheid begeerde ik niet; en zoo ik dat bezat zou mijne wijze van prediken die waarschijnlijk niet bevorderen.

Ik had moeten opmerken, dat bij mijne aankomst te Birmingham die dierbare discipel die eerst tot mij sprak over mijne komst te Birmingham, mij aan mijne woning ontmoette, en tot mij zeide: 'Welnu waren mijne opmerkingen jegens u geloof of vermetelheid? Ik was even verzekerd, dat gij hier zoudt gezonden worden, en dat God alle dingen regt zou maken, als van mijn leven.'

Ik moet opmerken, dat mijne tijdelijke vooruitzichten met mijne komst te Birmingham niet zeer aanmoedigend waren. Het aantal van mijne hoorders bedroeg nog geen honderd, en verreweg het meerendeel van hen waren arme arbeidslieden. Het is waar, zij deden vrijwillige inschrijvingen en plaatsten de sommen op het papier maar velen hunner waren door ziekte en uit gebrek aan werk, niet in staat om hunne verbindtenis na te komen. Ik had daarom veel werk voor het geloof te verrigten; maar deze dingen bewogen mij niet, ofschoon zij de vrees van velen opwekten; en zij zeiden, dat ik nooit met mijn huisgezin kon onderhouden worden, tenzij ik weder aan het werk ging. Ik zeide: 'Neen; ik heb een krachtig bewijs gehad, dat God niet voornemens is mij langer in het werk te laten worstelen, maar Zijn Evangelie te prediken; en ik ben verzekerd dat, zoo Hij mij hier gezonden heeft, Hij mij zal ondersteunen en in staat stellen, om mij geheel aan het werk der bediening te wijden; want God zorgt voor de ossen; en die het Evangelie prediken behooren van het Evangelie te leven. In elk geval zal ik twaalf maanden wachten, om de hand des Heeren gade te slaan.'

Toen ik in deze plaats met mijne bediening aanving, ondervond ik veel ruimte, en zoo ging het voort, zoodat ik bewees dat de satan een leugenaar en God aan Zijn Woord getrouw was. Ik ontdekte ook een trapsgewijs toenemen van hoorders en, naar het getuigenis van velen, werd het woord Gods, dat ik tot hen predikte, onder hen gezegend ter vertroosting van hunne zielen, hetwelk een vernieuwd bewijs voor mij was, dat de Heere mij daar gezonden had.

De winter van 1817 was zeer gestreng en ik woonde in een zeer koud huis. De sneeuw lag weken lang op den grond, en de vorst was allerhevigst. Uit eene warmere streek van het koninkrijk komende, gevoelden mijne huisgenooten de gestrengheid van het weder zeer veel; maar door Gods goedheid bleven wij allen gedurende

den winter gezond. Wij bezaten geen weelde maar hetgeen veel beter was, wij bezaten alles wat voor het ligchaam noodzakelijk is en meer begeerde ik niet. Ik ben altijd aan eene eenvoudige levenswijze gewoon geweest en zulks ben ik nog: en ik ben overtuigd, dat het verreweg het beste is beide voor ligchaam en ziel. Een overmatig leven maakt beiden ongesteld; en hij die zulk eene gewoonte voortzet, kan jaarlijks eene vrij groote rekening van den doctor verwachten. Het behoeftige leven heeft ongetwijfeld hare duizenden, maar overmatig leven hare tien duizenden gedood. Wat kleeding en opgepronkt gewaad betreft, ik had er een afkeer van als een bewijs van een bekrompen gemoed en ten hoogste onbetamelijk voor een Christen: 'Zijt der wereld niet gelijkvormig,' heeft voorzeker hare bedoeling, en behoort voorzeker niet behandeld te worden als eene afgeschafte acte van het parlement. Mijne gewoonte is steeds geweest, om nimmer te leven op het inkomen van het volgende jaar; nimmer in schulden te geraken, ten einde deftig te kunnen verschijnen, terwijl het op de bezittingen van anderen was. Ik zou mij liever bekrimpen en een tijd lang wachten, dan de al te zeer heerschende voorbeelden na te volgen van lieden van alle rangen en standen in deze loszinnige en wispelturige eeuw. Ik hecht geene verdienstelijke waarde aan die dingen. Er kan hoogmoed onder verscholen liggen; maar zoo er hoogmoed in bestaat, ontheft het mij van een groot bezwaar en anderen evenzeer door zoo te doen. Hoe vele predikanten en bijzondere Christenen heb ik gekend, die billijk door het gemeen beript werden voor hunne zorgeloze onverschilligheid in het bestuur van hunne wereldsche zaken. Ik heb er ook enkelen gekend die zich zoeken te bedekken met dit denkbeeld dat zij om hunne godsdienst gehoord worden, terwijl ik vrees dat zij smaadheid lijden uit gebrek van hunnen behoorlijken invloed over hen. Ik heb ook zulke lichtzinnige lieden de meer omzigtige en zorgvuldige soort hooren smaden; wanneer zij, uit gebrek aan zuinigheid en door buitensporigheid in hun huisgezin, in moeilijkheden gebracht zijn, weten zij hoe te bedelen, te bukken, en zich neder te buigen voor de lieden die zij gehoord hebben, 'Deze dingen moeten, mijne broeders, alzoo niet zijn.'

Ik bragt de koude winter in mijne koude woning door; maar verhuisde in de lente naar eene aangename kleine woning in de Bristol Road. Toen ik dezelve huurde, drukten sommigen van mijne hoorders menigvuldige vrees uit, dat ik niet in staat zou zijn, om zulk eene hooge huurprijs, twaalf pond sterling (ongeveer 144 gulden) 's jaars te betalen; maar ik had er geene vrees voor; want ik zag, dat de Heere aan mijne zijde was; en voorzeker was er niets, dat op buitensporigheid of eergierigheid geleek in het betrekken van een huis dat twaalf pond sterling per jaar aan huur deed. Sommigen van mijne Londonsche vrienden mogen zich verwonderen over de vrees van mijne toenmalige hoorders, en nog meer omdat ik zulk een huis eene aangename woning noem; en tot hun genoegen wil ik opmerken, dat ik eene nette voorkamer en binnenvertrek, benevens eene goede keuken op dezelfde verdieping had en twee goede slaapkamers daarboven; beneden eene gemetselde kelder voor steenkolen; enz.; een goed achterhuis, eene nette kleine tuin in het front, en een groot stuk tuingrond van achteren, benevens het gebruik van eene pomp met goed water voor alle noodzakelijke vereischten.

Voor dat ik deze tijdelijke zaken besluit zal ik een enkele opmerking maken over sommige zaken, die mij troffen. Ik ontdekte dat in de lente en den zomer, nadat ik aldaar was aangekomen, een aantal lieden geregeld op den morgen van den dag des Heeren naar hunne tuinen gaan, met hunne spade of hark voorzien, met eenige makkers om te helpen, en tot den arbeid, en tot het drinken van hun bier; want zij waren in dat artikel niet zeer spaarzaam. Eene andere zaak trof mij, namelijk, velen van de bezitters der woningen verkozen den morgen van des Heeren dag boven eenigen anderen tijd om hunne wekelijksche huur op te halen. Misschien is het voorzigtig om de huur wekelijks op te halen voor de beide partijen. Maar dan dacht mij, dat de Maandagmorgen een geschikter tijd was, om der betamelijke wille. Ook een van mijne hoorders kwam steeds zeer laat op den morgen van den dag des Heeren in de kapel, waarover ik steeds zeer verwonderd was; maar naar onderzoek begreep ik, dat hij genoodzaakt was zijne huishuur op te halen en niet vroeger komen kon. Schandelijk! Schande over zulke godsdienstbelijders! De vooruitbedenking zag twee kwaden in het uitstel tot den Maandagmorgen. De arme bewoner kon welligt met zijne vrije makkers zijn weekloon voor den avond van 's Heeren dag opmaken, en zoo niet, dan zou het toch eene groote inbreuk op de zaken maken om den geheelen Maandagmorgen te besteden aan het op halen van de huur! Ik hoop dat nu die vereeniging van menschen die zoo ijverig zijn voor de hervorming van misbruiken, begonnen zijn met te huis te hervormen. Maar genoeg over dit onderwerp; te veel, zullen sommigen welligt zeggen.

Ik gevoelde nu het gewigt der bediening meer dan immer; en de verschillende personen, waarmede ik te doen had, beproefden mij niet weinig. Ik had vele genadens en vele kruissen; het gewone lot van Gods volk. Toen ik eerst in Birmingham kwam, gaf men mij te kennen, dat de schuld, die op onze kapel rustte ongeveer Drie

honderd pond Sterling bedroeg; en ik stelde voor om naar London te gaan en een verzoek te doen, ten einde een gedeelte van de schuld te doen inkrimpen. Dit werd blijmoedig toegestemd; en ik vertrok tot dit doel in de maand Mei 1814. Ik bezat eene aanbeveling van Dr. Hawker en bragt zes weken in London door; ik liep daar omstreeks twaalf mijlen per dag; maar daar mijne zaak geene ‘Algemeene Zaak’ was, ondervond dezelve eene koele ontvangst.

Ik bleef in deze plaats meer dan zeven jaren lang arbeiden.

Kort nadat ik te Birmingham kwam, werd ik met mijne waardige vrienden Warburton en Gadsby bekend, en sedert dien tijd waren wij altijd in broederlijke vriendschap vereenigd, ofschoon door sommige lieden vele pogingen in het werk zijn gesteld, om ons te scheiden. Lasteraars scheiden dikwijls voornamen vrienden. Ik moet opmerken dat mijne kapel en de leerstukken die daar gewoonlijk gepredikt werden, door de meesten der godsdienstige lieden in Birmingham in minachting waren. ‘Wij werden ten toon gesteld als Antinomianen, als een bullebak om de menschen van onze plaats weg te schrikken; terwijl de meesten dier vrome menschen, zooals Baptisten, en Arminianen, zamen spanden om ons te hoonen. Als een bewijs dat wij verfoeijelijke wezens waren, noemden zij verschillende personen op, die hoorders van Ds. Bradford waren geweest, die later diep gezonken waren. Aan de andere zijde dachten sommigen van mijne hoorders, dat deze vrome lieden wel behoorden te zwijgen, omdat zij vele menschen kenden, die van hunne vereeniging afgescheiden waren, om misdaden, die te slecht zijn om te noemen. Sommigen zelfs wachtten niet eens op ontslag maar spoeden zich, met al de goederen en gelden die zij bijeen konden rapen naar die groote vergaderplaats van goed en kwaad, Amerika. Zoodat mijne arme lieden, alhoewel niet zeer uitmuntende in opvoeding, werkelijk dachten dat die vrome menschen die hen berispt hadden, even slecht waren in hunne handelingen als in hunne redeneringen. Ik moet ook opmerken, dat de vrome menschen waarop ik gedoeld heb, de zedelijke wet als hunnen leefregel beschouwden, voorstanders waren van trapsgewijze heiligmaking, en er sterk op stonden dat het de plicht van alle menschen was om te gelooven; maar wat verrigten betrof, dit lieten zij aan de verachte Antinomianen over; en zij, arme schepsels, ondervonden dat naar het beste te verrigten wat zij konden, zij ten beste genomen slechts ‘onnutte dienstknechten’ waren. Naarmate wij toenamen in getal, nam de tegenstand dier vrome lieden toe; maar hun tegenstand deed het werk van een omroeper en spaarde ons de kosten.

Vele kwamen uit nieuwsgierigheid om mij te hooren, die dan hunne aanmerkingen over mijne prediking op theepartijen en somtijds in het openbaar maakten en dat wel zoo duidelijk dat het niet misverstaan kon worden: Daardoor werd hunne nieuwsgierigheid gaande gemaakt en kwamen zij om te hooren wat die klapper te zeggen had; sommigen hunner bragten een goed gerucht van het land aan, hetwelk anderen bewoog om te komen. Dit mishagde zeker Ds. B., alsof het mijne schuld was dat zijne hoorders hem verlieten. Evenwel droeg ik de laster; ook sprak Ds. B. niet tegen mij, noch zag vriendelijk als ik hem ontmoette, hetwelk ik vaak deed, daar wij slechts een paar deuren van elkander af woonden.

Ds. Brewer, een ander predikant, die nabij mij woonde, was vriendelijker en sprak dikwijls een oogenblik wanneer wij elkander ontmoetten; maar de laatste maal waarop ik hem zag, was ik zeer over hem bedroefd. Ik zag hem in zijnen tuin wandelen, hij zag er ziek en eenigzins ontroerd uit. Ik bleef staan en vroeg hoe het met zijne gezondheid was. Hij zeide: ‘Ik ben waarlijk zeer zwak.’ ‘Gij ziet er naar uit, Mijnheer,’ zeide ik, ‘ik hoop dat inwendig alles wel bij u staat?’ Hij zeide: ‘Ik zal weldra alles hier verlaten en geloof in eene betere plaats aan te landen.’ ‘Mijn lieve Mijnheer,’ zeide ik, ‘ik hoop dat uwe toekomstige uitzigten niet op eene veronderstelling berusten?’ ‘Hierop gaf hij geen duidelijk antwoord, dat ik verstaan kon, maar keerde zich van mij af, en ik zag hem daarna niet meer. Zoodra wij scheiden, kon ik niet weerhouden van mijn hart met dankzegging tot God op te heffen, omdat Hij mij den Geest der aanneming had geschonken, als net gezegend onderpand der toekomstige heerlijkheid. Deze Ds. Brewer wordt gezegd de dichter te zijn van dat welbekende lied: *‘Heil! vrijmagtige liefde!’* En zoo hij de leerstukken gevoelde welke dat lied uitdrukt, zingt hij ongetwijfeld daarboven in edeler dreven, hoe donker hij ook in zijne laatste oogenblikken geweest moge zijn. Er was ook een ander leeraar, die zich te gelijk met mij in Birmingham vestigde, zekere Ds. J. B. Hij was van de nieuwe school, en had de leerstellingen van Andrews Fuller diep ingezogen. Hij wist iets aangaande mij in Devonshire, en keurde mijn prediken te Ivybridge af, en zeide dat hij voor geen twee Pond Sterling per jaar voor onze vergaderplaats zou willen inschrijven, wanneer zulke lieden als ik toegestaan werden, om daar te prediken.

Eenigen tijd nadat ik te Birmingham was gekomen, zond een arm man, die zeer ziek was, om mij, opdat ik hem

zou bezoeken, daar hij mij vele malen met zegen had gehoord. Eene zuster van dezen armen beproefden man was een lid van bovengenoemde Ds. J. B., en zij verzocht hem om haren broeder te bezoeken. Onderwijl ik de woning van den armen beproefden man binnentrad, ontmoette ik Ds. J. B., die den trap afkwam. Terwijl hij voorbij ging, groette ik hem, hetwelk hij bescheidenlijk beantwoordde; maar hij scheen, naar ik dacht, eenigzins verslagen. Toen ik de kamer van den armen man binnen kwam, vond ik hem in eenen toestand van sterke opgewondenheid. Ik zeide: 'wat deert u?' Hij maakte toen, zoodra hij zich herstellen kon, de volgende opmerkingen: 'Mijne zuster heeft Ds. J. B., tot mij gezonden en hij heeft mij alles ontnomen. Ik wenschte dat ik hem niet gezien had. Hij vraagde naar mijnen zielstoestand en ik vertelde hem dat ik zeer gelukkig was, en verzekerde dat ik naar de heerlijkheid zou gaan, wanneer ik stierf; waarover hij verwonderd scheen, en mij gebood niet vermetel te zijn. Hij zeide: 'Wiens prediking hebt gij gehoord?' Ik zeide: 'Ik ben verscheidene malen Ds. Fowler wezen hooren; en ik prijs God omdat ik hem gehoord heb, want door zijne prediking is de vreeze des doods van mij geweken, en mijn aandeel in Gods verkiezende liefde mij helder geworden.' Ds. B. was over de betuigingen van den armen man geheel geschokt, en zeide, 'wat! zulk een gevaarlijk wezen te gaan hooren! Hij predikt eene gevaarlijke leer.' 'Ik weet niets,' zeide de arme man, aangaande Ds. Fowler, noch van waar hij gekomen is; maar ik weet dat zijne leer de waarheid Gods is, want ik heb er de kracht van in mijne eigene ziel ondervonden; en zoo de Heere mijne gezondheid weder herstelt, zal ik hem wederom gaan hooren.' 'Indien gij dat besloten hebt,' zeide Ds. B., 'moet ik u toelaten om te doen wat gij verkiest,' en verwijderde zich onmiddellijk. Toen de arme man mij deze dingen verhaalde, was ik in het geheel niet verwonderd over de verwarring, waarin die heer bleek te zijn, toen ik het huis inkwam. Deze heer werd hooggeschat om zijne openhartigheid en liefde door de meeste belijders in Birmingham, doch ik behoorde niet tot zijn regiment en had dus geen deel in zijne openhartigheid en liefde.

Eene omstandigheid, die in verband staat met bovengenoemden heer, of met zijn volk, oordeel ik billijk te vermelden. Bij zekere gelegenheid kwam een zeer aanzienlijk heer, van groot vermogen, Birmingham bezoeken. De personen die hij kwam bezoeken waren aanverwanten van hem en van de bestuurders der Kerk van Ds. B. Deze aanzienlijke heer had eenigzins kennis aan mij, en was wel onderwezen in de school van Christus, onder den waardigen dienstknecht Gods, Ds. Romaine. Toen hij te Birmingham kwam, deed hij onderzoek naar den godsdienstigen toestand en welke leeraars men te Birmingham had. De meeste uitnemende en welsprekendste leeraars in de stad waren hem genoemd, maar mij had men er buiten gelaten; waarop de oude heer zeide: 'zijn de opgenoemden al de leeraars welke gij te Birmingham hebt?' 'Ja,' zeide de persoon; 'zij zijn allen die eenigen naam hebben. Er is iemand, die voor een gering getal menschen predikt, maar hij wordt door niet vele menschen geacht.' 'Inderdaad!' zeide de oude heer, 'hoe komt dat? Welke gevoelens hebben zij in die plaats?' 'Zij worden als Antinomianen beschouwd,' zeide de persoon. 'Op welken avond der week,' zeide de oude heer, 'hebben zij predikdienst?' Er werd hem geantwoord dat de plaats op den zelfden avond geopend was. 'Dan,' zeide hij, 'zou ik willen gaan om te hooren wat deze Antinomiaan te zeggen heeft. Misschien wilt gij met mij medegaan?' In dit voorstel stemde de partij toe. Hij deed het rijtuig, inspanssen en kwam om mij te hooren, en was zoo wél voldaan dat hij en zijn waardigen deelgenoot, mij op den volgenden dag des Heeren weder kwam hooren; en nadat ik geëindigd had, kwam hij naar mij toe, met tranen in de oogen, en zeide: 'Ik wil geene dwalingen ondersteunen; maar wanneer ik hoor dat Christus verheerlijkt wordt, en de vereeniging voorgesteld wordt tusschen Christus en Zijne gemeente, en er eene volle en vrije zaligheid gepredikt wordt, gevoel ik er genoeg in dat te ondersteunen;' en hij stak twintig pond sterling in mijne hand, als een bewijs van achting jegens mij om Christus wil! Ik wist toen de waarde niet, daar de banknoten toegevouwen waren; maar ik bedankte hem, en wij scheidden. Nadat hij vertrokken was kwamen de bestuurders in de kerkekamer met de collecten die aan de deur waren ingezameld, en waren verwonderd dat de echtgenoot van genoemden edelmoedigen vriend een banknoot van vijf pond in de schaal gelegd had, hetwelk onze gewone collecte meer dan verdubbelde. Eene omstandigheid die uit dit bewijs van goedkeuring der Voorzienigheid ontstond, zal ik niet bedekken, ofschoon zij niet zeer tot eer verstrekt. Maar vooraf moet ik opmerken, dat ik eenigen tijd te voren van eenen vriend vijftien pond sterling geleend had, maar mijn beperkt salaris, en mijn toenemend huisgezin, beletten mij derzelve betaling; en ofschoon de leener er geheel rustig onder was, en er mij nimmer om lastig viel, maakte die schuld het mij vaak moeilijk en de vermaning, 'zijt niemand iets schuldig,' gevoelde ik dikwijls op mij drukken. Zoodra die waardige heer de te voren genoemde som schonk, kwam mijne schuld mij voor, en ik was inderdaad dankbaar beide jegens den gever en jegens God dat Hij het op zulk eenen tijd in zijn hart had gegeven. 'Deze som,' zeide ik, 'zal de vijftien pond kunnen dekken, en ik zal er vijf overhouden; en daar de Heere zoo vriendelijk in Zijne voorzienigheid jegens mij geweest is, zal ik een pond sterling aan een ouden discipel in het land zenden. Zoo

had ik bij mij zelve over zestien pond beschikt. Ik begon toen te overwegen, wat de kinderen noodig hadden en wat er in huis benoodigd was en welke uitgaven zich onvermijdelijk spoedig zouden voordoen; maar toen ik eene berekening gemaakt had van al die uitgaven, zag ik dat ik geen enkele schelling voor den ouden discipel kon overhouden, en dus liet ik de gedachte varen; want zoo er mij nog tien pond sterling bovendien was geschonken, zou het nog niet toereikende geweest zijn voor mijne dadelijke behoeften en die welke ik te gemoet zag. Dus kwam ik tot het besluit, om de vijftien pond welke ik geleend had af te betalen en de vijf overblijvende in mijn huishouden te besteden aan zulke zaken als onmiddellijk vereischt werden, en mijn gemoed scheen bevredigd dat dit de voorzigtigste maatregel was. Dit plan bragt ik zoo spoedig mogelijk ten uitvoer. Dit gedaan zijnde, werd ik beide door het geweten en het woord van God streng berispt. Ik kon God niet vertrouwen in meer toevoer te schenken wanneer zij vereischt werd. Mijne zelfzucht noodzaakte mij om een pond sterling terug te houden van een arm oud discipel, die afhankelijk was van de weldaden der Voorzienigheid om zijn dagelijksch brood. Hij moest doen zooals hij het beste kon; mijn huisgezin behoefde alles of zou alles, ja meer zelfs behoeven dan ik waarschijnlijk zou krijgen. Bij het indenken over mijne verachtelijkheid, zeide ik tot mij zelve, 'Het zal, mij niet verwonderen als de Heere Zijne liefde in Voorzienigheid aan mij onttrekt, als eene kastijding voor mijn verachtelijk ongelooft,' en zoo had het plaats; want ik geloof niet dat ik eenig blijkbaar bewijs van liefde in voorzienigheid in zes maanden daaraanvolgende ontving; zoo waarachtig zijn de woorden van Salomo. 'Daar is er een die uitdeelt en nogtans toeneemt, en er is een die weêrhoudt meer dan nut is, en het lijdt tot gebrek.' Ik schrijf deze dingen neder als een baken, opdat de geestelijke zeeman zijn vaarttuig sturen, en de klip miszeilen moge, waarop ik liep.

Verscheidene jaren lang had ik geen wensch noch gedachte om Birmingham te verlaten; maar omstreeks het vierde jaar dat ik aldaar geweest was, kwelden en beproefden enkele lieden mij veel. Ook de Kerk, indien zij zulks genoemd mag worden, was niet opgerigt noch werd bestuurd op eene schriftuurlijke wijze, hetwelk mijn gemoed eenigzins onrustig maakte. Ik overwoog of het doenlijk was om eene verandering te weeg te brengen; maar ik kwam tot het besluit, dat het, onder alle omstandigheden, beter was om het te laten blijven gelijk het was; want ik dacht dat eene verandering te beproeven waarschijnlijk zou strekken om de zaak te verbreken, en dan zouden die enkelen die onder mijne prediking gezegend werden, daarvan geheel en al verstoken zijn. Ik herinner mij, dat ik eens tot enkelen van onze bestuurders zeide, dat zij geene nieuwe schikkingen om mijnentwil aangaande de kapel zouden maken, want dat ik overtuigd was dat ik ergens anders iets te verrigten had; maar waarheen, of wanneer ik zou vertrekken, dat wist ik niet, ook zou ik er niet naar onderzoeken, noch eenig middel in het werk stellen, om mijne verplaatsing te bevorderen.

Ik had goede redenen om te gelooven, dat ik verplaatst zou worden, maar wenschte dezelve te onderdrukken, opdat het niet wonderlijk beschouwd zou worden. Mijn werkkring was in Birmingham en in de omliggende plaatsen zeer beperkt. Ik predikte een paar malen te West Bromwich, waar iets van de gedaante der waarheid bestond maar weinig kracht, met vele wanordelijkheden in den wandel van velen. Ik gevoelde geene zielevereeniging met degenen die ik daar ontmoette en zulks verwondert mij ook niet, 'Hoe kunnen twee te zamen wandelen, zoo zij niet te zamen stemmen?' Er moet iets meer bestaan dan het bouwen van eene kapel, het vestigen eener zondagsschool, en het bijeen brengen van menschen als gemeenteleden, om eene bloeiende gemeente te stichten. Waar geen leven aanwezig is, daar bestaat geene levende vereeniging; en waar vereeniging bestaat, zal zij zeer beproefd worden, uit oorzaak van de bedorvenheid der heiligen. Ik had uit goede bronnen vernomen dat er vele begeerige zielen te West Bromwich waren; maar ik ontdekte er slechts weinigen. Hoe minder ware godsdienst in het hart, hoe meer beweging, terwijl echte geestelijkheid des gemoeds vaak onder den sluijer van zedigheit wordt verborgen.

In de laatste twee jaren welke ik te Birmingham door bragt, bezocht ik Walsall. Ik ging daar eerst prediken op dringend verzoek van eenige lieden, die zich afgescheiden hadden van de kapel waarin ds. T. Grove omtrent 30 jaren lang gepredikt had. Toen ds. Grove stierf, verkozen de lieden tot hunnen leeraar een jeugdig mensch die, gelijk gezegd werd, een zeer verschillende leer predikte van die welke zij gewoon waren van ds. Grove te hooren. Vele van de leden scheidden zich daarom af, en huurden eene groote vergaderzaal, die aan eene sociëteit verbonden was. Deze zaal bevatte meer dan drie honderd personen. Mijne werkzaamheden waren daar hoofdzakelijk op eenen avond door de week en anderen waren werkzaam, om op den dag des Heeren voor hen te prediken. Ik had zelden eenen dorren tijd wanneer ik tot deze menschen sprak, ofschoon ik nimmer minder geestelijkheid onder een volk vond, hun aantal en den persoon in aanmerking nemende, die zij zoovele jaren gewoon waren geweest te hooren, Maar helaas! ik vrees dat de arme Thomas Grove in zijnen hoogen ouderdom geene vruchten voortbragt; hij was in zijne laatste dagen niet vet en bloeiende, wat hij ook geweest

moge zijn kort nadat hij ontslagen was, gelijk hij dit met vijf anderen gedaan werd, van de hoogeschool te Oxford. Grove overleefde al de overige ontslagene studenten, en stierf toen hij omtrent 80 jaren oud was. Ik achtte hem hoog, daar ik hem in Londen met groote voldoening verscheidene leerredenen heb hooren uitspreken over 'u die gelooft is Hij dierbaar,' 'Het dierbare bloed van Christus,' en 'dierbaar geloof.' Dit was omstreeks het jaar 1779; maar toen ik hem te Walsall omstreeks het jaar 1815 ontmoette, en hij vernam dat ik op de plaats predikte waar ds. Badford had gepredikt, verliet hij mij plotseling, én ik zag hem later nimmer. Ik had van dien tijd af eene dringende begeerte om te 'Walsall te prediken en had den Heere gebeden de deur voor mij tot dat einde te openen; daarom kon ik, toen de lieden zich tot mij wendden, niet weigeren. Mijn eerste tekst was, 'Ik schaam mij het Evangelie van Christus niet,' enz. In hoeverre mijn getuigenis gezegend was, staat aan mij niet om te zeggen; maar ik ontmoette iemand in Reading, op mijn terugkeeren uit Bath een paar jaar geleden, die gewoon was mij te Walsall te hooren, en hij verklaarde mij dat hij vertrouwdde dat mijn getuigenis voor velen gezegend was. Hij noemde in het bijzonder eene persone, eene lage ligtzinnige vrouw. Deze beruchte arme zondares ging, na mijne verplaatsing van London, om zich aan de gemeente waar ds. Grove gewoon was te prediken, aan te sluiten, en waartoe mijne hoorders voor het grootste gedeelte terugkeerden nadat ik vertrokken was. Toen deze vrouw verzocht werd eenig berigt te geven aangaande de middelen harer bekeering, zeide zij: 'het leven dat ik geleid heb en de loopbaan die ik gevolgd heb is algemeen in de stad bekend; en deze praktijken zette ik voort, tot dat ik op zekeren avond een man ging hooren, die Fowler genoemd werd in het modderhol (want dit was de naam welke deze vrome lieden aan onze predikzaal gaven), waar ik met afgrijzen getroffen werd over den ontzettenden toestand waarin ik mij bevond; en ik kon niet langer in die afschuwelijke leefwijze voortgaan, maar wenschte onder Gods volk te zijn, hoewel ik niet waardig ben om in hun gezelschap te wezen.' Ik heb gedacht dat als dit het ware werk van God was aan deze arme zondares, ik ruimschoots bevredigd ben voor al mijne afmattingen van ziel en ligchaam, die somtijds te veel waren voor mijne zwakke krachten. Maar de dag zal het verklaren. Ik zou echter zeer voldaan zijn, om te vernemen dat deze arme zondares welvaart.

God heeft, gedurende alle eeuwen, Zijne rijke en vrijmagtige genade geopenbaard aan velen der slechtste wezens; zooals Rachab de hoer, de vrouw van Samaria, de vrouw die in overspel werd gegrepen, Maria Magdalena, en anderen; en bij het beschouwen van die dingen ben ik bereid om uit te roepen, met George Whitefield: 'Vrije genade voor eeuwig!'

Ik moet hier iets mededeelen, omtrent datgene wat ik uit den mond van een dergelijk voorwerp, te Exeter, vele jaren geleden veraam. Zij was zoo berucht geweest als iemand van dien aard in Exeter; maar zij werd onder de prediking van dien gezegenden knecht Gods, Henry Tanner, als een vuurbrand uit het vuur gerukt; en de kracht Gods was zoo blijkbaar, door haar uit de duisternis te bekeeren tot het licht, dat zij als een behoorlijk lid in de gemeente van Ds. Tanner werd opgenomen.

Eenige wangunstige en farizeeuwsche lieden verspreidden het gerucht, dat Ds. Tanner een verachtelijk wezen in zijne gemeente had opgenomen. Op zekeren Zaterdag bezochten twee predikanten Ds. Tanner, om met hem te redetwisten en hem te berispen over de onbetamelijkheid van zijn gedrag, in zulk een verfoeijelijk wezen in zijne gemeente op te nemen, welke berekend was om de zaak Gods in laster te brengen. Ds. Tanner, alhoewel van nature zeer vurig van aard, luisterde geduldig naar alles wat zij te zeggen hadden, en zijn oog naar het veld tegenover zijn raam vestigende, waarover het voetpad liep, zag hij het aanstootelijke wezen met een stuk saai op haren schouder, dit naar haren meester brengende. Hij liep naar de deur, en riep overluid: 'Molly, kom binnen. Hier zijn twee heeren die met u wenschen te spreken.' Molly kwam binnen met het stuk saai op haren rug en lag het in de voorkamer neder. Ds. Tanner zeide toen: 'Molly, deze heeren berispen mij omdat ik u in mijne gemeente heb opgenomen. Zij zeggen dat gij zulk een berucht slecht wezen zijt geweest.' 'Dat is alles waar,' zeide Molly, 'en ik weet dat ik niet waardig ben, om onder de kinderen Gods te zijn.' 'Wel,' zeide Ds. Tanner, 'ik wenschte dat gij aan deze heeren uwe bekeering en ervaringen eens mededeeldet.' Zij gaf hen een volledig verslag van Gods leidingen met haar; en zij hadden geen enkel woord meer tegen te spreken. Ds. Tanner zeide toen: 'Noem er een in uwe gemeente, die beter rekenschap van de onderwijzing Gods kan afleggen dan Molly, zoo gij kunt!' doch zij waren volkomen bevredigd.

In 1818 en 1819 predikte ik afwisselend te Coventry, maar niet in de kapel. Men kon voor mij geen predikstoel bekomen, maar ik predikte steeds in een bijzonder huis. Er waren eenige weinigen, die een Evangelie van vrije genade wenschten te hooren, doch het waren er slechts weinigen. Deze waren gewoon om tot gebed en lezen bijeen te komen, wanneer zij geen voorganger hadden. Ik heb daar enkele malen gepredikt sedert ik mij te London heb gevestigd; maar enkelen die mij vroeger hoorden zag ik afwijken, en tevreden zijn met gepredikte

leerstukken, die met de Evangelische waarheid in strijd waren. De staatkunde en uitwendige godsdienst namen eene hooge vlugt in deze donkere plaats. Zeer weinigen kenden aldaar, uit alles wat ik kon ontdekken, noch zichzelf, noch Christus. Vleeschelijke gerustheid en zelfbehagen zijn ware bewijzen van gebrek aan geestelijk leven. Maar zoo men zulke personen niet als Christenen erkent, dan is zulks, in hunne schatting eene zonde die door den regter behoort te worden gestraft. Ik kreeg eens vergunning om in een schoollokaal te Coventry te prediken en zulks werd in verschillende omstreken bekend gemaakt; maar toen ik op de plaats kwam, werd mij te kennen gegeven, dat een prediker der Dissenters tusschen beiden was getreden, en ik werd niet toegelaten in het schoollokaal te prediken, dus nam ik mijne toevlugt tot, en predikte in een bijzonder huis. Was ik een Arminiaan, of een Ariaan geweest, dan zou ik welligt geene zwaarigheid gevonden hebben om een predikstoel te bekomen. O hoe zijn de duivel en zijne agenten aan het werk, om Christus en Zijn volk op den achtergrond te houden,

In Augustus 1819, ontving ik eene uitnoodiging om in Bodicott, in Oxfordshire te prediken. Ik had eene voorloopige kennisgeving ontvangen dat ik naar alle waarschijnlijkheid uitgenoodigd zou worden, om voor weinige weken in eene kapel te London de beurten te vervullen, zoo ik er niets tegen had om te gaan. Ik gaf mijne toestemming te kennen, onder voorbeding dat ik geen beletsel in den weg zag als ik de uitnoodiging ontving. Over dit onderwerp uit London niets gehoord hebbende, schreef ik naar Bodicott om te berigten dat ik aldaar vier Zondagen zou zijn, gelijk verzocht was. Den morgen waarop ik mij reisvaardig maakte, kwam er een brief van London, waarin mij verzocht werd om de dienst in de kapel te Conway Straat op drie Zondagen te vervullen. Ik had geen tijd om met mijne vrienden over het onderwerp te raadplegen; maar toen ik te Bodicott aankwam schreef ik naar London om te kennen te geven, dat ik zulks aannam. Ik bragt vijf weken te Bodicott door, hetwelk een veel langer tijdperk was dan ik had voorgenomen, ten einde de beschikkingen der bestuurders in London genoeg te geven. Te Bodicott ontmoette ik slechts weinige personen met welke ik vereenigd kon zijn, als deelgenooten van de genade Gods in waarheid, ofschoon de opkomst zeer voldoende was wat het ledental betreft. Ik was zoo dor en levenloos gedurende de vijf weken dat ik mij daar bevond, als ik immer geweest ben sedert ik den Heere kende. In hoeverre mijn prediken van eenig nut voor iemand van hen was, weet ik niet. Ik ontving de grootste bewijzen van vriendelijkheid van mijnen vriend Mr. A. en zijn huisgezin; maar niets uit het schepsel kan eene dorre ziel genezen, of een ellendig mensch gelukkig maken. Het deed ook veel toe aan mijne beproeving dat ik in dezen ellendigen en dorren zieletoestand naar London moest gaan, en voor eene groote gemeente prediken, die jaren lang onder de prediking van Mr. Huntington, en andere uitstekende mannen, wier schoenriemen ik niet waardig was te ontbinden, had gezeten. Ik was verdrietig dat ik zoo haastig mijne belofte had gegeven; maar nu was het te laat. Daar ik mij verbonden had, begaf ik mij naar London toen ik; mijne verbindtenis te Bodicott geëindigd had. Dit was in het begin van October.

Toen ik in London aankwam, werd ik hartelijk door mijne vrienden ontvangen, maar werd grootelijks in mijn gemoed beproefd, door de dienstbaarheid en ziele donkerheid, waaronder ik vele weken lang gezwoegd had. Ik was ook naar het ligchaam zeer zwak en mijn gemoedsbezwaar deed aan deze zwakte geen goed. Dit was een tijd van veel gebeds, want ik gevoelde kennelijk, dat als de Heere mij niet hielp, ik niet openlijk kon bidden noch prediken; want ik scheen van alles ontbloot, en iemand gelijk die aan handen en voeten gebonden is. O hoe smartte het mij dat ik ooit zoo dwaas kon geweest zijn om eene verbindtenis aan te gaan om in London te prediken! Maar ik geloof dat de vijand groote magt over mij uitoefende, ofschoon ik het toen niet zien kon. Toen de morgen van den dag des Heeren aanbrak, was ik verwonderd zooveel menschen bijeen te zien, zoodat ik met moeite den predikstoel kon bereiken. De hitte van het lokaal was zoodanig, door de lage zoldering, gepaard bij mijne zwakte, dat ik bevreesd was dat ik niet in staat zou zijn om te spreken, dat ik gehoord zou kunnen worden. Ik was gedrongen om mijn gebed op te zenden tot mijnen genadigen God en Vader, dat, aangezien Hij mij vaak door mijne moeijelikheden gebragt had, het Hem alzo mogt behagen mij alles te schenken wat ik behoefde, zoowel voor mij als voor Zijn volk. Ik gevoelde inderdaad behoefte aan Zijne hulp; en het behaagde Hem genadiglijk mij dezelve te vergunnen; want zoodra ik begon te bidden, gevoelde ik nabijheid en toegang tot Zijne gezegende Majesteit, en ik was getroffen bij het gezigt van Zijne goedheid, welke Hij voor mij deed voorbijgaan. Mijn tekst was: 'Voer mijne ziel uit de gevangenis, om Uwen naam te loven.' Dit was verscheidene weken lang mijne bede geweest; maar het antwoord was uitgesteld tot op dezen tijd van grooteren nood. Hetzij voldoende te zeggen, dat ik nimmer zooveel ruimte in het prediken vond dan op dien tijd; en ik was overtuigd dat de nabijheid Gods met Zijn volk was, zoowel als met mijzelve. Ook was ik niet bedrogen, gelijk velen kunnen getuigen, uit hunne eigene bevinding. Ik bragt drie weken bij deze lieden

door, en verliet hen in liefde en genegenheid, met eene belofte, op hun verzoek, om hen nogmaals te bezoeken. Deze gebeurtenis leidde eindelijk daartoe, dat ik in London gevestigd werd.

Mijne verbindtenis te London geëindigd hebbende, keerde ik naar Birmingham, naar mijn gezin en mijne kleine kudde terug, na eene afwezigheid van ongeveer twee maanden. Maar terwijl ik afwezig was werkte er een geest van vreeze en wantrouwen in het gemoed van mijne Birminghamsche vrienden, dat ik hen zou verlaten, gelijk ik bevond toen ik terugkeerde, niet dat ik een woord over dat onderwerp tot hen had gesproken, evenmin had er eenige correspondentie over dat onderwerp tusschen mij en de vrienden in Londen plaats gehad. De eerste dag des Heeren waarop ik weder te huis predikte was ik geheel en al gebonden, ofschoon het mijne zielsbegeerte was om hen eenige geestelijke zegeningen toe te reiken, opdat zij verkwikt mogten worden. Dit bedroefde mij zeer zwaar, maar toen ik van de kapel terugkeerde zeide ik tot mijne vrouw: 'Ik geloof dat de lieden in Londen geboden hebben dat mijnen mond dezen morgen gesloten mogt zijn, opdat de lieden hier gewillig mogten zijn om mij over te geven.' Zoo ging ik eenigen tijd voort met prediken in dienstbaarheid en duisternis; en gelijk ik gevoelde, zoo scheen het mij toe, dat de menschen waren, maar ik kon mij vergissen.

Dit voert mij naar het slot van mijne 'Reizen door de woestijn' tot op 1819, welke ik zal besluiten, door eenen terugblik op mijne oefeningen, terwijl ik te Birmingham was. Wat tijdelijke dingen aanbetreft, was ik nimmer zoo gemakkelijk, en ik genoot de vriendschap en liefde van de meeste mijner hoorders, die mij blijmoedig elke verdere hulp zouden verleend hebben zoo ik die had nodig gehad. Mijne gemeenteleden waren over het geheel niet beschaafd, maar eenvoudig en plomp, zooals men zou zeggen. Zij bezaten evenwel datgene wat verkieselijk is boven deftige manieren: zij waren openhartig, edelmoedig en vriendelijk, hetwelk ik zeg tot hunnen lof.

Betreffende mijne ervaringen als leeraar en als Christen was mijn pad somtijds ruw, en op andere tijden vlak; maar over het geheel hielp de Heere mij door Zijne kracht, in het verkondigen van Zijne waarheid, en bij sommige gelegenheden werd mijn hart grootelijks verruimd, en mijn beker werd overvloeiende. Vele jongelieden werden uit de duisternis tot het wonderbaar licht geroepen, en eenigen hunner leven en wandelen nog in de vreeze Gods, die mijne vreugde en kroon zullen zijn in dien dag, wanneer de Heere Zijne edelgesteenten zal bijeenbrengen. Ik heb gezwoegd in verzoeking, in groote donkerheid, en menigmaal voor hen in bitterheid der zielen gearbeid, en God heeft mijne gebeden voor hen en tot nunne zaligheid verhoord; en door hunne gebeden voor mij ben ik gesterkt geworden in zwakheid, beide naar het ligchaam als naar de ziel. Ofschoon ik door eenen zamenloop van omstandigheden, hen niet kan bezoeken, noch het brood des levens voor hen breken, zal mijn gebed in hunnen druk zijn, dat God hen overvloedig moge zegenen met een rijk genot van Zijne verbondsliefde.

Zoo ik te eeniger tijd eenige van deze mijne broederen in woord of daad beleedigd heb (hetwelk zeer waarschijnlijk is), hoop ik dat zij in staat zullen zijn om eenen sluijer over deze mijne zwakheden te werpen; want ik ben niets in mijzelve als een allerellendigst zondaar! Mijn roemen moet in den Heere zijn, en in den Heere alleen. De onreinheid des vleessches, en de onreinheid des geestes, kleven mij tot op dezen dag aan; en ten ware er eene fontein was, waartoe men zich kon vervoegen, die van alle zonden reinigt, zou ik in zwarte wanhoop verzinken.

Ik werd, terwijl ik te Birmingham was, in voortdurende gemoedswerkzaamheden gehouden. Somwijlen heb ik vele dagen en nachten achtereen gezwoegd onder de allerafschuwelijkste verzoeking, voordat de Heere mij heeft uitgered. Deze verzoeking hebben mij vaak met teksten en leerredenen voorzien, die tot eenen bijzonderen zegen zijn geheiligd voor vele arme zielen die onder verzoeking worstelden. 'Spijze ging uit van den eter, en zoetigheid ging uit van den sterke.'

Wederom ben ik soms vervuld geweest met eenen geest van lastering, en op andere tijden met vreesselijke vermetelheid, tot dat ik vreesde dat ik er plotseling door vervoerd zou worden. Maar datgene waarmede ik het meest te kampen had waren ongeregelde genegenheden; en vele honderde malen heb ik tot mijnen God geroepen om die te onderwerpen, opdat zij niet uit zouden breken tot oneer van Zijnen gezegenden naam en zaak; en zoodanig waren de strikken die vaak op mijn pad lagen, dat zoo de Heere mijn Wachter niet geweest ware, ik tot een prooi voor de boosheden van mijn hart zou gevallen zijn; maar deze dingen dienden, onder Gods bestuur, om mij te vernederen en mij klein te houden in mijne eigene schatting. Deze beproevingen bekwaamden mij, om te prediken tot vertroosting van dezulken, die op dezelfde wijze beproefd werden.

Ik herinner mij dat zeker man zeer bedrukt tot mij kwam, bij onderzoek bevond ik dat hem een strik gelegd was, welke voor zijne boezemzonde geschikt was, en hij was diep gevallen, hetwelk hem in eene groote zielsbenaauwdheid bragt, gelijk ik blijkbaar zag. De arme man zeide: 'Ik veronderstelde nooit eene enkele maal dat ik in het bedrijven van die zonde zou gevallen zijn, en ik zou bereid zijn geweest, hem af te snijden die zulks deed.' Ik zeide: 'Ik heb sedert de laatste twintig jaren gezwoegd onder de vrees dat ik zou vallen; en uit hetgeen gij mij gezegd hebt, ben ik dankbaar voor mijne vrees; want zij is het middel van mijne bewaring geweest.' De beenderen van dezen man waren jammerlijk verbrijzeld, maar de Heere delgde zijne zonden uit en herstelde voor hem de vreugde zijner behoudenis, en hij genoot een allergezegendst en juichend einde. Hij verlangde maanden voordat hij stierf, om ontbonden en met Christus te zijn. 'Wie is een God aan U gelijk?' Wanneer een mensch op zijne eigene kracht steunt, zal hij gewis vallen als er eene verzoeking op zijn pad ligt. Er zijn vele dingen berekend om den val eens menschen te veroorzaken, allen begrepen in 'de begeerlijkheid des vleesches, de begeerlijkheid der oogen, en de grootschheid des levens;' en zij behooren goed bewaakt te worden door het kind Gods, opdat hij niet, van zijnen wachttorens afkeerende, en zijn verfoeijelijk vleesch voldoening gevende, in het graf nederdale. 'De dwazen worden verdrukt om hunne overtreding, en om hunne ongeregtigheden. Hunne ziel verfoeit allerlei spijs; en zij genaken tot aan de poorten des doods. Zij roepen tot den Heere in hunnen druk, en Hij redt hen uit alle hunne benaauwdheden.'

Alzoo besluit ik mijne 'Reizen door de woestijn.' Ik heb genoegzame stof voor een ander deel; maar het voortzetten van mijn verhaal hangt van omstandigheden af.

Moge de Heere zegenen hetgene ik overeenkomstig Zijn heilig Woord heb geschreven, en genadiglijk al mijne dwalingen en misslagen vergeven.

EENIG BERIGT AANGAANDE DE LAATSTE DAGEN VAN Mr. FOWLER

Waarde heer Uitgever. — Als een van uwe lezers is het mij tot veel genoegen, eenig berigt te verschaffen betreffende de laatste dagen van mijnen beminden vader. Het bestaat uit drie brieven, die allen onder verschillende omstandigheden werden geschreven, en den gemoedstoestand aantoonen gedurende twee maanden voor zijn overlijden. Ik heb deze brieven No. 1, 2 en 3, genummerd. No. 1 werd aan wijlen Mr. Charlwood, te Norwich, die nu de ruste ingegaan is, geschreven. No. 2 aan zijnen broeder Johannes, die nog in Devonshire leeft, en in zijn 87ste jaar is. No. 3 eenige bijzonderheden van zijne laatste dagen, door zijn zoon Ebenezer, die schipbreuk leed met het schip Madagascar, bij zijne terugkomst van Australia in het jaar 1855, waar hij geweest was tot herstel van zijne gezondheid. Zij was geadresseerd aan Mr. Ebenezer Morris, Sussex.

No. 1, aan Mr. Charlwood:

Londen, 21 October 1838

‘Mijn waarde Vriend! Bij mijne terugkomst van het eiland Wight, den 28sten September, las ik uwen lieven brief, en wensch iets omtrent uwen toestand te zeggen, zoo ik kan; maar ik vrees dat het u weinig van dienst zal kunnen zijn. Gij weet dat de sterkte Gode toekomt; maar Hij geeft den moede kracht, en Hij vermenigvuldigt de sterkte, dien ze niet heeft.

Wel zijt gij van buiten en van binnen in den druk geweest, gelijk gij mij in den uwe mededeelt; maar deze laatste verdrukkingen zijn uwe eersten niet geweest. O neen. Zoo gij, mijn waarde vriend, terug ziet op de voorbijgesnelde jaren, kunt gij u ongetwijfeld, menige uit- en inwendige beproeving herinneren, waarvan gij destijds dacht dat gij er onmogelijk zoudt doorkomen; nogtans zijt gij door al dezelve heengebragt geworden, niet door eenige wijsheid van u, noch, welligt door eenige regtstreeksche toepassing eener belofte; maar zoodanig gebeurde het. Niet door toeval, maar door de alvermogene kracht en voorzienigheid Gods werd gij verlost. God maakte duisternis tot licht, en het kromme regt, naar Zijne belofte. Kunt gij zoo laag zijn van dit te ontkennen? Welnu dan, zoo God u in voorledene tijden geholpen heeft, is het een bewijs, dat Hij het geroep en gezucht van den arme gevangene gehoord heeft, naar Zijne zalige belofte, Psalm XII:6.

Maar ik ontdek dat er in uwen brief enkele lichtstralen vervat zijn; en ik geloof dat God u meer van u zelve en van de menschen, goeden en kwaden, afscheidt. Dit is hetgeen God voorheeft met Zijne kinderen in den oven te brengen. Een mensch beoordeelt de meeste dingen verkeerd, totdat God hem kastijdt en hem uit Zijne wet onderwijst. Wij zijn geneigd om al te veel naar het Christelijk karakter te zien, en te weinig op den Persoon en het karakter van den Heere Jezus Christus. Dientengevolge struikelen wij vaak en worden bedroefd. Wij zien groote gebreken in velen, die wij gelooven heiligen te zijn, en dat is bedroevend; en wij zien er zoo velen, die ons voorbij snellen in den loopbaan, dat wij geneigd zijn om te bezwijken, en onszelve bittere zaken toe te schrijven, en bij de pakken gaan neder zitten, omdat wij geen gelijken tred met hen kunnen houden. Maar dit is onze dwaling, en deze dwaling kan God alleen verwijderen. O! hoe moeilijk is het om te leeren wat de Heilige Geest bedoelt met deze woorden: ‘Houdt op van den mensch, wiens adem in zijne neusgaten is.’ Dit voert ons tot een dieper gevoel van onze algeheele afhankelijkheid van God, beide in voorzienigheid en genade, en is gene groote barmhartigheid, alhoewel het op dien tijd ons mag voorkomen alsof Hij ons zal verscheuren.

Gij schijnt te denken, dat er sommigen in en rondom Norwich zijn die de bevindelijke evangelieprediking wenschen te hooren. Ik hoop dat het zoo is; maar de moeilijkheid bestaat in het komen tegenover mannen, die gezonden zijn, om zulke waarheden te prediken, en daarin ontrouw zijn. En dan wederom, zijn de meeste werkelijke predikers der waarheid arm, en kunnen, in regtvaardigheid jegens hunne huisgezinnen, niet reizen en prediken voor de reiskosten alleen. Uwe vrienden, die de waarheid voor hen wenschen gepredikt te hebben, behooren deze dingen te overwegen. Ik ben bevreesd dat de rijken in uwe streken zeer weinig hart bezitten voor de ondersteuning van de zaak Gods; alhoewel zij misschien dapper kunnen spreken over zuivere leerstukken, en in de godgeleerdheid kunnen haarkloven. De voornaamste beminnaars van de eenvoudige, naakte evangeliewaarheid bevinden zich onder de arme en de worstelende handelaars, die van week tot week meer bekommerd en bezwaard zijn dan den arbeider. Maar de Heere regeert.

Ik ben vier maanden stil geweest, en heb het grootste gedeelte van den zomer voor mijne gezondheid gereisd. Ik ben veel beter, en heb in de laatste drie Zondagen gepredikt; maar ik ben genoodzaakt om voorzigtig te zijn. Ik ben nog zwak, en heb eene ernstige ongesteldheid. Vele van mijne vrienden dachten dat ik niet meer zou prediken, en ik dacht zulks eveneens; maar de Heere is genadig over mij geweest.

Ik dank u zeer vriendelijk voor de mand en haren inhoud, welke door mijne kinderen in orde ontvangen en gebruikt is. Ik was op dien tijd op het einde van het eiland Wight, met mijne vrouw, daar mij zulks door mijnen doctor werd aangeraden. Sedert dien tijd ben ik te Berks geweest, en verleden week te Eastbourne in Sussex.
De Uwe, Henry Fowler

P. S. — Ik ben blijde te kunnen zeggen, dat ik nog in staat ben om mijnen openlijken arbeid voort te zetten, en met eene toenemende mate van kracht. Mijn hoest blijft voortduren, en schijnt in mijn gestel vast te zitten; ik verwacht die, gelijk Jakob zijn verwrongene heup, tot aan mijn graf mede te dragen.'

No. 2, aan zijnen broeder Johannes:

London, 23 Grafton Straat Oost, 9 November 1838

Mijn waarde Broeder. — Ik hoop dat gij deze met uwe familie in welstand zult ontvangen. Ik heb eene langdurige beproeving gehad, gelijk u bewust is. Het is nu twaalf maanden geleden, dat er voor het eerst eene kleine ader in mijne long sprong, die sedert dien tijd zeven malen is opengegaan, binnen kort echter niet. Ik ben vier maanden lang verhinderd geweest te prediken; maar door Gods groote genade werd ik door Zijne magt geholpen, om weder met, prediken aan te vangen op den eersten dag des Heeren in October en heb sedert dien tijd kunnen voortgaan op mijne gewone beurten. Ik heb nog een hinderlijken hoest, maar die is beter dan hij geweest is. Mijn eetlust is goed, en ik neem in krachten toe. Voorzeker moet de hand des Heeren in mijn herstel opgemerkt worden, want de meeste van mijne vrienden beschouwden mijnen toestand hopeloos; maar niets is voor den Heere te moeilijk. Moge ik nimmer de goedertierenheid des Heeren vergeten, die tot in eeuwigheid duurt. Ik heb den verleden zomer, op aanraden mijner vrienden, en van mijnen doctor, veel gereisd, en groote onkosten gemaakt; maar mijn genadige God heeft mij met overvloedige middelen voorzien, in Zijne liefderijke voorzienigheid. Ik weet niet of mijn rondreizen mij eenig goed heeft gedaan, want ik ben beter geweest sedert ik te huis geweest ben en de geneesmiddelen heb gelaten. Ik zou eer zeggen: 'Het is de Heere die mij hersteld heeft,' en Hem de eere geven.

Ik ondervond, broeder, in mijne beproeving, de barmhartigheid van eene goede hoop door genade te bezitten. Ik was in het geheel niet begeerig om te leven, noch beangst door de vreeze des doods, want ik wist dat ik door Jezus verlost was met eene eeuwige verlossing.

De zonde van mijne verdorvene natuur, en het gemis van Jezus deden mij dikwijls kermen; maar ik kon zeggen dat Hij het hoogste verlangen mijns harten was; en dit is Hij nog terwijl ik schrijf, ofschoon het mij dikwijls is alsof Zijne genade tot op dezen dag voor eeuwig geweken is. God zij geloofd, Zijne liefde is onveranderlijk. Hij trekt Zijne liefde niet in, omdat wij Hem niet kunnen liefhebben gelijk wij zouden wenschen. O neen!

God is zeer goedertieren over onze familie geweest. Onze broeder en twee zusters zijn, geloof ik, in het boek des levens beschreven, en de heerlijkheid ingegaan, en ik hoop dat wij, die overgebleven zijn, der verlostes schare zullen worden toegevoegd.

O mijn geliefde broeder, laat de bewustheid van uwe onwaardigheid u niet ter neder stooten. Hoe onreiner en hulpeloozer gij in uwe eigene oogen zijt, hoe gepaster gij voor Christus zijt. Ik word tot op dezen dag meer gekweld met mijn blind, wettisch hart, dan met alle mijne uitwendige zonden, en zij zijn groot geweest; zoodat ik mij verwonder over de langmoedigheid en het geduld mijns Gods jegens zulk een opstandeling

Henry Fowler

No. 3, door zijnen zoon Ebenezer Fowler:

Londen, 17 December 1838

Waarde Heer, — Ik heb u het smartelijk berigt mede te deelen van het overlijden van mijnen geliefden en geëerden vader. Hij blies den adem uit op Zondag 16 December, ten 1 ure des morgens. Ik was onder degenen, die toen tegenwoordig waren. Zijne ontbinding was zoo kalm, dat ik niet gewaar werd, dat zijn geest ontvloeden was. De laatste maal dat hij gepredikt had was op Dingsdag avond den 15^{den} November. Hij was genoodzaakt om het bed te houden op Maandag, waarna hij, gedurende de laatste veertien dagen, het alleen drie of vier malen verliet om het te laten opmaken, uit oorzaak van zijne groote zwakheid. Zijn hoest was zeer hevig, en toen de zwakte toenam, werd zijn lijden zeer groot. Niet in staat zijnde om te leggen, omdat hem dan een gevoel van benaauwdheid overweldigde, zat hij bijna den ganschen tijd zijner bedlegerigheid op. Hij sprak voortdurend met veel liefde over zijne vrienden in London en in Sussex, en het was hem eene oorzaak van droefheid, dat hij, van wege den aard zijner ongesteldheid niet in staat was om met hen te spreken. Gedurende den eersten tijd van zijne bedlegerigheid, zeide hij tot mijne moeder, toen zij vraagde hoe hij zich inwendig

gevoelde: 'Ik bevind mij onder schaduwen en beslommingen. Het behaagde de Heere, om mij door vele verdrukkingen te leiden; maar ik weet dat het wèl met mij is, wat ook den toestand van mijn gemoed en het einde zal vrede zijn. Ik moet er over den ouden grond inkomen, — vrije verlossing, vrije regtvaardiging, vrije behoudenis.' Ik kan mij de naauwkeurige orde niet herinneren, waarin deze woorden werden uitgesproken; het was op verschillende tijden, want zijne ademhaling liet hem niet toe veel achtereen te spreken.

Op Zondag den 2^{den} December zeide hij, toen mijn broeder Samuël des avonds naar boven ging om hem te bezoeken, 'de satan heeft mij hevig bestreden sedert mijne ziekte, zeer geweldig was hij tegen mij; somwijlen heb ik veel moeite gehad om den zoom van des Zaligmakers kleed vast te grijpen; maar dit is mijne vertroosting, dat alhoewel Hij mij nu niet zoo gevoelig dierbaar is, ik echter weet dat ik Hem dierbaar ben,' en hij voegde er bij: 'Sedert gij kostelijk waart in Mijne oogen zijt gij verheerlijkt, en ik heb u liefgehad.'

De laatste veertien dagen was zijn gemoed in een veel gelukkiger toestand. Hij scheen geheel rustig, en betuigde menigmaal zijn vast berusten op Christus, en zijne verzekering van Christus liefde tot zijne ziel. Op zekeren tijd zong hij dit vers:

'Als Gij, mijn Jezus, zijt nabij,
Dan leef ik vrolijk; sterf ik blij;
Bewust dat, als het leven vliedt,
Mijn oog dan mijnen Jezus ziet.'

Op Vrijdag, den 14^{den} December, zich ruimer gevoelende, haalde hij op uitdrukkelijke wijze deze regels aan:

'Hij is 't die mijne zonden vergeeft,
Hij is 't die mij van mijne smarten ontheft,
Hij is 't die mijne krankheden geneest.'

Des Zaturdags was hij veel erger, en vertoonden zich kenmerken van eene naderende ontbinding. Des avonds nam hij de hand mijner moeder, en zeide: 'Mijn lieve, ik gevoel mij geheel gelukkig. Christus is mij zeer dierbaar,' en voegde hij er bij: 'Ik geloof dat ik dezen avond veel bewusteloos gesproken heb, maar wat ik nu zeg, spreek ik in volle helderheid en uit de wezenlijke overtuiging mijns harten.' Hij vroeg naar den tijd, en toen hem dit gezegd was, zeide hij: 'Niet later! Heere, wanneer, wanneer?' benevens andere woorden die wij niet konden onderscheiden. Deze uitdrukkingen werden omstreeks drie uren voor zijn sterven uitgesproken.

Bij het naderen van zijn einde veranderde zijne stem, en hij sprak met veel moeite. Op dezen tijd zeide hij plegtig: 'Christus is het wezen en het einde der wet.' Kort daarop, 'Kom, Heere Jezus, kom haastelijk!' en herhaalde het woord 'Kom' verscheidene malen.

De laatste woorden die wij als zamenhangend konden onderscheiden, waren: 'Mijn God! mijn God! neem mij tot U, om Uw aangezicht te aanschouwen en Uwen lof te bezingen;' en onmiddelijk daarop, op afgebrokene wijze: 'Kom, dierbare Heere Jezus! vervul elke hoek van mijn dwaalziek hart.' Dit was niet meer dan tien minuten voor dat hij stierf. Hij sprak verscheidene malen daarna, blijkbaar in gebed, daar wij duidelijk de woorden 'Jezus,' 'Mijn God,' 'Kom,' konden onderscheiden. Na eene korte stilte, blies hij, met eene lange zucht, den adem uit.

EBENEZER FOWLER.

In het besluiten mijner mededeelingen omtrent mijnen geliefden vader, wil ik u eene gelegenheid mededeelen, enkel om de vastheid van gemoed op te luisteren, waarmede hij in de kracht Gods gehouden werd in zijne stervensoogenblikken, en toen hij in het donkere verkeerde, ongezocht door hem zelve of mij, van het uitdrukken van zijnen bevindelijken stand in Christus in het uur der ontbinding. Ofschoon het mij op dien oogenblik smartelijke angst veroorzaakte, werd nogtans aan het einde de satan ter neder geworpen en God verheerlijkt. Het was dit: Vele jaren achtereen had ik de woorden des levens onder zijne bediening van zijne lippen gehoord en genoten, mij verzekerende en opbouwende in de hoop des Evangelies, en ik had voorgenomen, om voor hij ontbonden werd, mijn gemoed daaromtrent meer volkomen voor hem open te leggen, dan ik immer te voren had gedaan. Ik bezocht hem tot dat einde na de morgenpredikatie den 2^{den} December 1838, en zeide: 'Vader, ik wenschte met u te spreken over eeuwige zaken mijzelve betreffende;' en bijna in gemoedsangst daaronder gestikt, kreeg ik er de woorden uit: 'Het is alles wèl met mij,' met het plan om daarover in het breede te handelen. Tot mijne diepe teleurstelling dacht hij dat ik hem vroeg of alles bij hem wèl was. Toen antwoordde hij mij met eene plegtige luide stem, in zijn bed overeind zittende, en met

afgemetene uitspraak alzoo: ‘Mijn getuigenis — is — voor — de wereld.’ Ik was in verwarring. Ik omhelsde hem, liep naar beneden naar mijne moeder en verzocht haar, dat zij naar boven zou snellen en hem te kennen geven dat hij mij verkeerd verstaan had, — dat ik mijzelve en niet hem bedoeld had. Zij deed zulks, en hij zeide: ‘Moeder, ik ben verblijd dit te hooren, want ik begon te bedenken dat ik Sam verkeerd moest verstaan hebben.’ Op den avond van denzelfden dag ging ik weder tot hem naar boven, om het te herhalen. Velen van de familie stonden rond het bed en met eene ernstvolle uitdrukking in zijne oogen en kalme ernst in zijn gelaat, greep hij mijne hand voordat ik een woord kon uitspreken, en zeide: ‘Mijn lieve Sam, de satan is mij eenen grooten vijand geweest. Hij heeft mij zeer zwaar aangevallen sedert mijne beproeving; hij is mij zeer sterk, en somwijlen is het mij zwaar geweest om den zoom van het kleed des Zaligmakers aan te grijpen; maar dit is mijne vertroosting, dat ofschoon ik Hem niet kan aangrijpen zooals ik zou wenschen, Hij mij ondersteunt; want ik weet dat van anderen eeuwige armen zijn.’ Hij wierp zich onmiddellijk achterover op zijne hoofdpeeluw neder, door uitputting en gebrek aan adem, sloot zijne oogen in stilte, en ik zag hem niet levend meer.

Nu wil ik u, waarde heer, nog enkele uittreksels uit zijne laatste dagen geven, uit een klein geschrift dat niet vele jaren geleden werd uitgegeven door Mr. A. Charlwood van Melbourne in Australië, getiteld: ‘De stem der jaren,’ maar hetwelk ik geloof, dat niet algemeen verspreid is. Het is gerigt aan wijlen Mr. John Gorringe van Eastbourne:

‘Kort voor zijn (Mr. Fowlers) sterven was ik in London, en hoorde hem voor de laatste maal te Gower Straat. Voordat hij zijnen tekst voorlas, verhaalde hij de volgende anecdote van de oude Borroughs, een van de hervormers: ‘Ik heb gehoord,’ zeide hij, ‘dat de oude Borroughs eens den leerstoel beklom om te prediken, en zeide: ‘Alles wat ik u dezen morgen te zeggen heb, is tot de kinderen van God; dus allen gij huichelaars, gaat gij allen van hier,’ en dat er verscheidene opstonden om te vertrekken, met nedergebogene hoofden, toen hij hen bij hunne namen terug riep, als ‘Vrouw zoo-en-zoo, en Jan zoo-en-zoo, kom terug! Gij zijt die huichelaars niet; niet gij! maar het zijn die verharde, vermetele ellendelingen die hier zitten, (naar hen wijzende), en mij in het aangezicht belagchen. Dat zijn de huichelaars. Zij hebben het Evangelie gehoord, tot dat zij onder het evangelie verhard zijn. Zij gelijken op den hond van den smid; zelfs de vonken der hel zullen hen niet bewegen.’ ‘Gij kunt het lezen,’ zeide hij, of het waar is of niet;’ en toen las hij zijnen tekst voor uit Jesaja I: 18: ‘Komt dan, en laat ons te zamen rigten,’ enz. Ik kan mij niet veel van de leerrede te binnen brengen, maar de Geest des Heeren scheen dien dag op hem te rusten. Alhoewel zoo zwak en zoo nabij zijn einde, sprak hij nogtans met groote kracht, en gaf een bericht van een boos mensch, die hem in de kerkenkamer bezocht; en daarhenen wijzende, herhaalde hij met bijzonderen ernst: ‘Ik heb wel honderd huichelaars in die kerkenkamer gehad!’ Deze man verhaalde hem dat hij reeds zeventien jaren lang geen twijfel omtrent zijnen genadestaat had gehad, en het werd later ontdekt, dat hij toen in eene zonde leefde, die niet genoemd behoort te worden; ‘En ik,’ zeide hij, ‘stond bevende voor hem, God prijzende, omdat er zulk eenen tekst in den Bijbel was, dat de Heere een welbehagen heeft in degenen die Hem vreezen, en die op Zijn heil hopen. ‘Wat,’ zeide hij, ‘zal welligt iemand zeggen, zijt gij zoo diep vernederd, en gij een leeraar?’ ‘Ja, nadat ik vele jaren lang in Gods grooten naam geloofd had;’ en gij weet, waarde heer, dat het door op deze wijze op sommige tijden vernederd te worden te weeg gebragt werd, dat zijne leerredenen op zoodanige wijze voor u, en mij, en anderen, die in duistere toestanden verkeerden, werden gezegend. Ik herinner mij ook hem eens te hebben gehoord over Micha VII:18: ‘Wie is een God gelijk Gij?’ enz. Nadat hij vele troostvolle zaken had blootgelegd, brak hij uit en zeide: ‘Als gij al het overige vergeet, vergeet dan het laatste gedeelte van mijnen tekst niet, want het heeft mijne ziel honderde malen getroost: Hij heeft lust in goedertierenheid.’ Ik herinner mij dat het toen de hoop in mijne ziel scheen te doen opspringen, en het verkwikt nu mijn hart, om er over te denken. Hij was er een van de zeer weinigen, die de uitgebreidheid der goedertierenheid Gods verstonden, daar hij veel van de bitterheid der zonden had gevoeld. Terwijl hij over de woorden: ‘Komt dan, en laat ons zamen rigten,’ enz. sprak, zeide hij. ‘De duivel rigt met sommigen uwer.’ ‘Wat, zoudt gij nu willen gaan? Wat, na eene zonde zoo kortelings bedreven? Zou het niet beter zijn om te wachten tot dat het geweten gesmoord is, en de gevolgen een weinig versleten zijn?’ Maar weder op zijnen Bijbel ziende, zeide hij. ‘Neen, mijne tekst zegt: Komt dan, dat is nu, zegt de Heere’.

‘Ik bezocht en zag hem de volgende week voor het laatst, en vond hem zoo zwak, dat ik te meer verwonderd was over de wijze, waarop hij den vorigen Zondag gepredikt had en moest erkennen, dat de Geest des Heeren hem bij die gelegenheid over zichzelf had heen gebragt.’

Uw dienaar SAMUEL FOWLER, 14 Junij 1863.

Extract uit Mr. H. FOWLERS testament

‘Steunende op het onwankelbare fundament, hetwelk God in Sion gelegd heeft; geloovende dat God mij heeft lief gehad met eene eeuwige liefde, waarvan Hij velerhande bewijzen geschonken heeft door de allergenadigste werkingen des Heiligen Geestes; en erkennende dat van den dag af dat de Heilige Geest mij heeft levend gemaakt tot op dit oogenblik, mijn God getrouw is geweest in Zijne belofte; en kennende de onzekerheid des levens, of wanneer mijn allergenadigste God en Vader mij naar huis zal roepen, om de kroon des levens te ontvangen, als het vrije geschenk Zijner genade, oordeel ik het noodig mij gereed te houden, en mijn huis te bereiden. Dit is diensvolgens mijn uiterste Wil en Testament. Aan mijne beminde vrouw, Anna Fowler, vermaak ik mijn geheele vermogen, hetzij dit op den tijd van mijn afsterven moge bestaan uit geld, fondsen, beleeningen, goederen, eigendommen, juweelen, goud of zilverwerk. En ik stel mijne beminde vrouw tot uitsluitende boedelbezorgster.’

Aangezien in de bovenstaande beschrijving Fowler regelmatig Dr. Hawker aanhaald, is hieronder een citaat van hem geplaatst, overgenomen uit Licht en Donker van Ds. P. Los

Toen ik door de gezegende ontdekkingen die mij in Zijn Woord gedaan werden, door Zijne inzetten, besturingen der Voorzienigheid, oordeelen, barmhartigheden, gelijk het arme schepsel dat beschreven wordt in deze heerlijke Schriftuurplaats Job XXXIII:24, toen ik tot een enkel geraamte was weggeteerd, door de zielskwellen, uit al de schuilhoeken van mijzelve was uitgedreven, en geheel wanhoopte om ooit Gods aangezicht in heerlijkheid te aanschouwen door eenig schepselspogen, of door eenige gerechtigheid uit het schepsel, o, toen was het: Gij gezegende, heerlijke Boodschapper van uw eigen verbond! Gij getrouwe uitlegger van den raad en den wil van Jehovah! toen werd ik er toe gebragt om de vrijheid, volheid, gepastheid, en algenoegzaamheid der gerechtigheid eens Verlossers te zien, en mijne arme hulpeloze, naakte, bevende ziel te werpen op de rijke, magtige, en algenoegzame verlossing van U, mijn God en Zaligmaker! Hawker.